
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

SREBRENİCA SOYKIRIMI'NIN TÜRK BASININDA SÖYLEMSEL İNŞASI

Aida USLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKİM 2014

Aida USLU tarafından hazırlanan " Srebrenica Soykırımı'nın Türk Basınıda Soylemsel İnşası" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof.Dr.Nurettin GÜZ

Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ ....

Başkan : Prof.Dr. Cem YAŞIN

Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ ....

Üye : Doç.Dr.Gülcan IŞIK

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ ....

Tez Savunma Tarihi: 30/12/2014

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

....

Prof. Dr. Hikmet KAVRUK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)
Aida USLU
(Tarih)

SREBRENİCA SOYKIRIMI'NIN TÜRK BASININDA SÖYLEMSEL İNŞASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Aida USLU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ekim 2014

ÖZET

Bu çalışmanın konusunu, Bosna savaşında Sırp ordusunun Srebrenica'nın Boşnak halkına karşı gerçekleştiği etnik arındırma eyleminin Türkiye'deki ulusal gazetelerin haber söylemlerinde inşa edilmesi oluşturmaktadır. Tezin ilk bölümü "söylem" kavramı ve "söylem analizi yöntemi" ile ilgili teorik bilgilerden oluşturulmuştur. Tezin ikinci bölümünde ulusal yayın yapan Sabah ve Hürriyet gazetelerinde yayımlanan Srebrenica kentinde gerçekleşmiş olan soykırım hakkında haberlerin Teun van Dijk'ın "eleştirel söylem analizi" yöntemi ile analizi yapılmıştır. Yapılan incelemede gazetelerin yayın tarihine göre başlıkları, olaya yaklaşımı, haberleri ele alış biçimleri ve kullandıkları dil, üslüp ve söylem ele alındı. Analiz sonrasında elde edilen bulgular tezin sonuç bölümünde yorumlanmıştır.

Bilim Kodu	: 1165. 2.045
Anahtar Kelimeler	: Srebrenica, Söylem, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Bosna, Soykırım
Sayfa Adedi	:135
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Nurettin GÜZ

Discursive Construction of the Srebrenica Genocide in Turkish Press

(M.S. Thesis)

Aida USLU

GAZİ UNIVERSITY
ISTITUTE OF SOCİAL SCIENCES
October 2014

ABSTRACT

The main objective of this study is to investigate/examine how “Ethnic Cleansing” of the Serbian forces against Bosniaks population in Srebrenica was constructed in the news discourses in national newspapers in Turkey during the war in Bosnia. First part of the study/thesis is based on providing theoretical information about “Discourse” and “Research method of discourse analysis”. In the second part of this study, news from national newspapers *Sabah and Hürriyet* about genocide which happened in the town of Srebrenica is being analysed by using Teun van Dijk’s research method of “Critical discourse analysis”. During this research, headers, approaches to what happened, the way how news was formulated, language, wording and discourse were explored according to the publishing dates of the newspapers.
Research findings of the analysis were interpreted in the results chapter of the thesis.

Bilim Kodu : 1165. 2.045
Anahtar Kelimeler : Srebrenica, Discourse, Critical discourse analysis, Bosnia, Genocide
Sayfa Adedi : 135
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nurettin GÜZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil
Sayfa

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
BM	Birleşmiş Miletler
UNPROFOR	Birleşmiş Milletler Koruma Gücü

1. GİRİŞ

“Srebrenica Soykırımı’nın Türk Basınında Söylemsel İnşası’’ başlıklı yürütülen çalışmada; 1992- 1995 yılları arasında yaşanan Bosna Savaşı süresince, Sırpların Srebrenica şehrinde, Bosnalı Müslümanlara karşı yaptığı soykırımın Türk yazılı basınında söylemsel olarak nasıl inşa edildiği çözümlemeye çalışılmıştır.

Nitel yöntembilim anlayışına dayalı bu araştırmanın tasarımı, zamanın belli bir kesitinde araştırma sorularıyla ilgili verilerin, bir kez toplanmasına yönelik olarak yapılmıştır. Çalışmada *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri çözümleme nesnesi olarak seçilmiştir.

İngiliz Kültürel Çalışmaları geleneğini izleyen çalışmada, haber başlıkları ile haber metinleri incelenmiştir. Bu yaklaşımda haber metinleri şifrelenen anlamlara sahip kapalı metinler olmaktan çok, anlamın okur öznenin etkin katılımıyla ortaya çıkan açık metinler olarak ele alınmaktadır. Açık bir metin olarak haber metninde inşa edilen anlamlar, o metnin okunma anında belirlenmektedir. Haber metinlerini açık bir metin, kendi içinde belirlenmiş anlamdan yoksun anlatı yığınları olarak ele alan bu yaklaşım, okuyucuların zihninde belirli anlamlar inşa etme ya da oluşturma potansiyellerini göz ardı etmeye kadar gidebilen bir gelenektir. Bununla birlikte bu yaklaşımda haber metinlerinin üretildiği mecraların metnin biçim ve içeriği üzerindeki etkileri de dikkate alınmaktadır. (İnceoğlu ve Çömak,2009:343-364; Hall, 1994: 188, 200)

Haber metinlerinde inşa edilenler, birden çok anlam haritası içinde düzenlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu nedenle haber metinlerindeki anlamların okunması da okuyucudan okuyucuya değişecektir. Haber metninin çok anlamlılığını kabul eden İngiliz Kültürel Çalışmaları’nda, haber metninin okunması süreci; metnin bir çeşit yeniden üretimi olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda, metin kendi anlamlarını taşıyan ve bütün okuyucular üzerinde aynı etkilere yol açan bir varlık olarak görülmekten çok, çeşitli yöntemlerle harekete geçirilebilen bir anlamlar potansiyeli

olarak görülmektedir. Dolayısıyla haber metinlerinde çok anlamlılık söz konusudur. Bu çok anlamlılık, bir bakıma toplumsal farklılığın ve bölünmüşlüğün haber metinlerine yansımasından başka bir şey değildir. (İnal, 1996: 155-164; Hall, 1994: 200,204,205)

Çalışmada haber metnindeki anlamların sadece metne bağlı olmadığı, metin ile okuyucu arasında diyalojik bir etkileşim aracılığıyla yeniden üretildiği ileri sürülmektedir. Haber metinlerindeki anlamlar metne ilişkin olmayıp, okuyucu ya da izleyicinin metni alımlama anında oluşmaktadır. Dolayısıyla her haber metni ya da haber söylemi tamamlanmamış bir metin, dil pratiklerinin inşa edici süreci içindeki bir an olarak ele alınmaktadır.

Haber metnini alımlama ve yorumlama aynı simgesel anlam sistemi tarafından sarmalanan ileti üreticileri ve tüketicileri tarafından paylaşılan anlam haritaları içinde köklenen kültürel olarak belirlenmiş bir pratiktir. Bu bakımdan haber metinlerinin anlamı, kültürel tarafından olanaklı kılınır ya da sınırlanır ve metnin anlamı okuyucu/izleyici tarafından üretilmese bile, onlar tarafından tamamlanır. (İnal, 1996: 155-164)

Bu perspektiften hareketle çalışmada, Srebrenica soykırımının; haber metinlerinde söylemsel olarak nasıl inşa edildiğini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca gazetelerin soykırım eylemine ilişkin söylemsel inşa pratikleri ve mekanizmalarının neler olduğu; soykırım olayının failleri ve kurbanlarının haber metinlerinde söylemsel olarak nasıl kurulduğu çözümlenmiştir. Ayrıca, haber metinleri içinde belirli anlamların yapılandığından hareketle Srebrenica Soykırımına ilişkin anlamların haberin söylemi içindeki düzenleniş mekanizmaların sergilemek olduğundan metinsel bir çözümlemeyi tercih edilmiştir.

Srebrenica soykırımı, tarihsel süreçte Sırp ordusunun Bosna-Hersek'te Müslüman Boşnaklara karşı gerçekleştirdiği etnik arındırma eylemlerini simgeleyen bir olaydır. Bu simgesel eylem, Türkiye açısından da büyük önem taşımaktadır.

Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk milletinin Bosna ve Boşnaklarla; tarihsel, kültürel, dini bağları bulunmaktadır. Srebrenica soykırımı, Türkiye'nin Batı'ya olan bakış açısını tekrar gözden geçirmesine de fırsat sağlamıştır.

1992 İlkbaharında dağılan Yugoslavya'nın bağımsızlık kazanan ülkelerinden birisi ve nüfusu Müslüman ağırlıklı olan Bosna-Hersek, komşusu iki ülkenin saldırısına uğramıştır. Komşularının ülke içindeki işbirlikçilerinin de saldırıya katılması, Bosnalı tarihçilerin ifadesiyle bölge Bosnalı Müslümanlar için ateşten çemberine dönüşmüştür. Savaşın başladığı döneme ilişkin en önemli detay, yeni bağımsızlığına kavuşan Bosnalı Müslümanların yani Boşnakların, silahlı bir gücü bulunmamasıdır. Buna karşın Sırbistan'ın ise o dönemde Avrupa'nın en güçlü dördüncü ordusuna sahip olduğu belirtilmektedir. Hırvatistan'ın da katılmasıyla birlikte savaş Bosnalı Müslümanlar için Avrupa'nın göbeğinde adeta soykırıma dönüşmüştür. (İslam, 2014)

Çalışmanın temelini oluşturan ve Bosna Savaşı'nda simgesel bir öneme sahip olan Srebnica, Sırbistan'a en yakın bölge olan Doğu Bosna'da Drina Nehri kasabalardan, "güvenli bölge" ilan edilen altı yerleşim yerinden birisidir. Birleşmiş Milletler gücünün, dünya adına koruma altına aldığı bu bölgede, yasalar gereği yerel halkın elindeki tüm silahlar, bölgeyi korumakla görevli Hollanda askerleri tarafından toplanmıştır. Bu sürecin en tartışmalı hadisesi ise Hollanda askerlerinin, Sırp Ordusu'nun Srebnica'ya yönelik saldırısında, istenilen askeri varlığı gösteremediği iddialarıdır. Zira, dönem tanıkları kuşatma altındaki 25 bin nüfuslu şehrin, Hollanda Birliği Komutanı Thom Karremans tarafından Sırp Ordusu Komutanı Ratko Mladic'e, bir kurşun atmadan teslim ettiği iddialarını dile getirmektedir. Her iki komutanın, dönemin gazetelerine yansıyan ve samimiyetlerini gösterdiği belirtilen bir fotoğraf karesi de bu iddiaları doğruladığı belirtilmektedir (İslam, 2014).

Üst üste iki dünya savaşının Avrupa'ya bıraktığı bu kanlı miras, acımasız yüzünü Bosna'da 90'lı yıllarda bir kez daha göstermiştir. 1992-1995 yılları arasında Srebnica'da yaşananlar, yakın dönemin en büyük soykırımı olarak nitelenmektedir. Resmi kayıtlara göre Srebnica'da sadece 3 günde 12 yaşın üzerinde tüm erkekler,

çeşitli işkence metotlarıyla öldürülmüş ve cenazeler toplu mezarlara gömülmüştür. Sırplar'a yönelik "savaş suçu" iddialarını güçlendiren bir diğer husus ise Sırp saldırısında, kadın ve çocukların öldürüldüğüne ilişkin son yıllarda ortaya çıkan kanıtlardır. Hiçbir şekilde şiddete maruz kalmadıkları belirtilen kadınların, Sırp askerler tarafından dağlık arazi de yürütüldüğü, aç ve susuz bırakılarak ölüme terk edildiği, yine o dönemin tanıkları tarafından dile getirilmiştir. Bu kadınların bir kısmının, bu zorlu yolculukta hayatını kaybettiği, bir kısmının da Tuzla'daki kamplarda, kötü koşullar ve kötü muamelelerden öldüğü, kalanların ise oldukça zorlu bir yaşam sürdüğü belirtilmektedir (İslam, 2014).

1995 yılına gelindiğinde ise Srebrenica'daki bu acımasız savaşta ölen Bosnalı Müslüman sayısının 12.000'nin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Toplu mezarların bir kısmının ortaya çıkarılmasına rağmen hala ortaya çıkarılamayan mezarların olduğu belirtilmektedir. Yürütülen çalışmalar sonrasında, ulaşılan ve DNA'larla kimliği belirlenen cenazeler her yıl 11 Temmuz'da Srebrenica Potocari'deki şehitliğe düzenlenen törenlerle defnedilmektedir (İslam, 2014).

Temmuz 1995'te gerçekleşen Srebrenica Soykırımı Türkiye'de olduğu gibi, tüm dünyada büyük yankı uyandırmıştır. Türk medyasının yoğun ilgi gösterdiği soykırımla ilgili olarak, ulusal çapta günlük olarak yayımlanan, tirajı en yüksek merkezde olan *Sabah ve Hürriyet* gazeteleri incelemiş ve 11-16 Temmuz 1995 tarihlerini kapsayan haberleri değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada sadece gazete haber metinleri çözümlenmiştir, haberle ilişkili fotoğraf vb. görsel unsurlar ve köşe yazıları çözümlemenin dışında tutulmuştur.

Haber metinlerinde inşa edilen söyleme ilişkin bilgiler şu başlıklar altında sınıflandırılmış ve çözümlenmiştir:

1.Haber Metinlerinin Makro Yapısı olarak: Tematik Yapı(Başlıklar ve Haber Girişleri/Spotlar) ve Şematik Yapı(Ana Olayın Sunumu ve Ardalan ve Bağlam Bilgisi);

2.Haber Metinlerinin Mikro Yapısı olarak: Sentaktik Yapı, Sözcük Seçimleri, Haber Metinlerinin Retoriği.

Bu çalışmanın temel varsayımları:

1.Türk medyası, Bosna savaşı boyunca olduğu gibi, Srebrenica soykırımı sırasında da Boşnak halkın yanında olmuştur.

2.Srebrenica soykırımı süresince yayımlanan haberlerde Boşnakların lehine ‘soykırım’, ‘katliam’ ve ‘ihanet’ sözleri inşa edilmiştir.

3.Soykırıma uğramış olan Boşnak halkı ‘kurban’ olarak gösterilmiştir.

Araştırmada, çözümleme yöntemi olarak Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi; esas itibariyle toplumdaki güç/iktidarın ve egemen ideolojinin söylem içinde hangi biçimlerde nasıl kurulduğunu, tahakküm ve eşitsizliğin metinler içinde nasıl temsil edildiğini ve yeniden üretildiğini inceleyen bir çözümleme tekniğidir. Bir başka ifadeyle söylem çözümlemesi metinlerin dilinde var olan yapıyı ortaya koymaya çalışan bu yolla toplumsal iktidarın nasıl inşa edildiğini ve yeniden üretildiğini ortaya koymaya çalışan bir çözümleme tekniğidir. Dolayısıyla söylem çözümlemesi bu anlamda muhalif, eleştirel bir çözümleme tekniğidir. Çözümleyici, toplumsal güç/iktidarın ve egemen ideolojinin söylem aracılığıyla nasıl kurulduğunu ve yeniden üretildiğini, incelediği söylemi toplumsal, kültürel ve siyasal bağlamlarla ilişkilendirerek açığa çıkarmaya çabalar. (Mora, 2011: 18-29)

Bu çalışmada haber, söylem ve söylem çözümlemesi konusunda çeşıtli kaynaklar kullanılmıştır. Ayrıca çözümlemeye alınan *Sabah ve Hürriyet* gazetelerin 11-16 Temmuz 1995 tarihli sayılardaki haberler kaynak olarak kullanılmıştır.

Tez çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, detaylı anlatımla konuya giriş yapılmıştır. Srebrenica soykırımının nasıl gerçekleştiğini, aktörlerin kim oldukları ve nasıl sonuçlandığı anlatılmıştır. Giriş bölümde araştırmanın genel çerçevesinden de söz edilmiştir. İkinci bölümde, medya çalışmalarda haber ile ilgili kuramsal tasarımlar ele alınmıştır. Bu bölümde, aynı zamanda, haberin tanımı, haberde objektiflik ve gerçekliği, haberin medya çalışmalardaki rolü ve

yaklaşımları anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın üçüncü bölümünün ilk kısmında söylem kavramının tarihçesi, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi ele alınmıştır. Üçüncü bölümün ikinci kısmında ise çalışmamızın yöntemi olarak kullanılan Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi anlatılmıştır. Dördüncü bölümde, iki ulusal gazetede Srebrenica soykırımı süresince çıkan haberler söylem çözümlemesine göre incelenmiştir. Beşinci ve aynı zamanda çalışmanın son bölümü olan Sonuç bölümünde ise elde edilen bilgiler ve yapılan çözümlemenin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

.

2. MEDYA ÇALIŞMALARINDA HABERE İLİŞKİN KURAMSAL TASARIMLAR

Kitle iletişim araçlarının en temel işlevi olarak ortaya çıkan haberin ne olduğuna ilişkin çok sayıda tanım yapılmıştır. Haber bugün olup biten her şeydir, haber değişikliktir ve haberin yayınlanmasından sonra dünyada yeni olan her şeydir gibi tanımlar vardır.(Milburn, 1998:232; Girgin, 1998:13-14) Haber ayrıca yarının tarihi, zamana uygun her şey veya zamana uygun rapor olarak da tanımlanmaktadır.(Tokgöz, 1981:51) Tanımlardan bir tanesi de 'kişilerin kafalarında bir anda ışık yaktıran yüzeysel bilgilerdir' olarak yapılmıştır.(Usulata, 1997:93)

Gazeteciler ise haber nedir sorusunu genellikle sezgi ve tanrı vergisi olarak yorumlarlar. Bu yorum beraberinde gazeteci/iletişimci olunmayacağı, gazeteci/iletişimci doğulacağı gibi iddialı bir argümanı da beraberinde getirir. Haberin eskiden ibaret olduğu şeklinde bir görüş de vardır. Yine, haber satılabilir, yüzeysel, basit, nesnel, faaliyet merkezli, ilginç, yapay ve açıkgöz kelimeleriyle özetlemiştir. Haberin doğru olması önemli olurken, haber toplamadaki zorluğa karşılık alışılmışlık, bilgiye karşılık insanın ilgisinin çekilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Haberin sonraki olaylar için önemi, editörün kontrolü ve haberle ilişkisi, hedef kitlesi için işlevi ve etkisi, haberi yazana görünürlüğü onun değişmesinde etkili olur. (Güz, 2012: 18)

Haber tanımlarında altı çizilmesi gereken bir nokta, insanların ilgisini çekebilecek olmasıdır. Sıradan, ilgi çekmeyen olaylar haber olamaz. Ancak ilgi çekici olayların haber olarak hedef kitleye sunulması, bu özelliği olmayan gelişmelerin ilgi çekici hale getirilerek haberleştirilmesi kimi zaman eleştirilmektedir. Rekabetin yoğun yaşandığı bir alan olan medya sektörüne ulaşan çok sayıdaki olay ve konu arasından hedef kitlenin ilgisini en çok çekenleri seçer ve okuyucuya sunar. Bu seçim ve sunum yapılırken olayın ilginç hale getirilmesi için çeşitli teknikler kullanılarak habere esas olan olay başlık, resim ve spotlarla süslenir ve bu suretle haberin etkisi artırılmaya çalışılır.(Güz, 2012: 18)

Haber, medya yazı türleri arasında birey ve toplum üzerindeki etkileri bakımından önemli konumunu korumaktadır. Başta medya ya da iletişim çalışmaları olmak üzere toplum ve insan bilimlerinin farklı disiplinlerine mensup kuramcılar ve araştırmacılar ile medya mensupları tarafından birçok tanımı yapılsa bile haber, hâla tam olarak anlaşılamayan bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Çağdaş kitle iletişimi olgusunun ortaya çıkmasıyla birlikte haber; toplumun durumunun, gelişim çizgisi ve yönünün, sorunları ve umutlarını kaydedildiği bir araca dönüşmüştür. (Çebi,2002: 13)

Kitle iletişim araçlarında yayınlanan haber ve bilgilerin doğru bir biçimde verilmesi öncelikle haberin kaynağına giden, onu araştıran ve ona şekil veren muhabirin sorumluluğundadır. Ancak, haberde objektifliğin sağlanmasında sorumluluk sadece muhabire ait değil. (Güz, 2005: 91)

İletişimciler bir seçim yaparken metinler ve diğer materyaller bazı aşamalardan geçmektedirler. Haber, kaynağından derlenmesinden hedef kitlesine ulaştırılmasına kadar geçen birçok aşamada bilgiler içerisinden seçim yapılarak oluşturulur. Bu seçim, Kurt Lewin'in 1940'larda muhabirler için ortaya koyduğu "gatekeeper-eşik bekçisi" terimi ile açıklanır. Kitle iletişim araçlarıyla topluma nelerin haber olarak verilmeyeceğine eşik bekçileri karar vermektedir. Hangi olayların haber olup hangilerinin olmayacağı, başka bir ifadeyle "news values-haber değeri" olgusunu 1922'li yıllarda ilk ortaya atan Lippmann'dır. Ona göre; çelişkiye düşmeden hedef kitleye aktarılabilen net temalar, aşırılıklar, çatışmalar, sürpriz gelişmeler, okuyucunun kendisiyle özdeşleşebileceği, mekansal ve psikolojik olarak yakınlık duyacağı konular, hedef kitleyi doğrudan etkileyen ve önemli sonuçlar ortaya çıkaran olaylar haber olabilecektir. (Güz, 2012: 18-19)

Haberin serüveni dikkate alınarak, yapılan haber araştırmaları bu şekilde de kategorileştirmek mümkündür(Özer,2011:13,14):

1. Siyasal yanlılık araştırmaları: Haberde objektiflik incelenmesi yapılır ve haberin objektif olarak sunulup sunulmadığına bakılır.

2. Örgütsel araştırmalar: Temel vurgusuna göre, kurumsal sosyalleşme, gazetecilik pratiğini belirler. Bu yöndeki araştırmalarda, muhabirlerle görüşmeler yapılır.
3. Fenomonolojist yaklaşım: Temel vurgusuna göre, haberde toplumsal gerçeklik inşa edilir. Bu, haber kaynaklarının görüşleri çerçevesinde olur.
4. Kamusal alan ve haber: Medyanın, haber örneğinde kamusal alanı nasıl belirlediği incelenir.
5. Haberin ekonomi politiği: Eleştirel ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde haberin meta doğasına ilişkin açıklama ve araştırmalar yapılır. Üretimdeki kar süreçleri incelenir.
6. Araçsalcı yaklaşım: Haber dilindeki karşıtlıklar temelinde ideolojik yöne vurgu yapılır.
7. Feminist yaklaşım ve haber: Haberlerde erkek egemen yapılanma ortaya çıkar.
8. Eleştirel yaklaşım: Haber söyleminde ideolojik üretim yapıldığını ortaya koyar. Kültürel yaklaşım, eleştirel söylem çözümlemesi ve eleştirel dilbilim alanlarında yapılır.

Medyanın hedef kitle zihninde yarattığı gerçekliğin habere esas olan gerçeklikle aynı olup olmadığı konusu Lippmann'dan beri tartışılmaktadır. Haber, gerçeğin bir aynası değil, olguların, gelişmelerin bir temsilcisidir ve temsilen seçilmiştir. Gerçek, haber olarak aktarılırken bir bölümü seçilmiş, diğer bölümü ise seçilmemiştir. Haber olarak sunulanların seçimi yapılırken nelerin, nasıl seçildiği önemlidir. Hedef kitlenin tercihlerinden daha çok sübjektif yargıların ve kişisel değerlerin işin içine girmesi gerçeğin temsilini engeller (Schudson, 2003: 33).

Lippmann'a göre, gerçeklik medya yoluyla insanların kafasında oluşturulan gerçekliktir, bunun ötesinde esas gerçekliğin ne olduğu önemli değildir, önemli olan insanın ona dair varsayımlarıdır ve bu varsayımlar beklentileri, ümitleri, çabaları, duyguları ve davranışları belirler. Medya aracılığı ile hedef kitleye iletilenler sadece muhabirlerin algılayabildikleri ve insanlara aktarabildikleridir. İnsanlar medya tarafından oluşturulan bilinçleriyle dünyayı ve gelişmeleri algılar ve

açıklar. Yayınlanmayan veya hedef kitleye ulaştırılamayan haber ve bilgiler yok anlamını taşır. Bu durum gerçek kültür ve medya kültürü olarak da anlamlandırılır. (Neumann, 1998:172-173).

Gerçek kültür ve medya kültürü kavramı, başka bir deyişle yayına konu olan gelişme ile medyanın kamuoyuna sunduğu haberin farklılıkları, farkı oluşturan değişik faktörler, medyanın hangi ölçüde olayın aslına sadık kalarak haber ve yayını yapabileceğinden kaynaklanmaktadır. Gerçeğe sadık kalınarak bilginin verilmesi temel bir etik ilke olmakla birlikte uygulamada bu durum çoğu zaman göz ardı edilebilmektedir. Kitle iletişim araçlarının özellikle haberlerde gerçeği ne derece ortaya çıkarmayı amaçladıkları konusu tartışmalıdır. Medyanın bir ayna işlevi görerek gerçeği olduğu gibi kamuoyuna yansıtmayı mı amaçladığı yoksa gerçeği yeniden kurgulayıp kendi gerçeğini mi kamuoyuna aktardığı konusunda bir fikir birliği yoktur. Haber ve gerçeklik üzerine çalışmalar yapan birçok araştırmacının bu konudaki görüşü farklıdır.(Güz,2012: 19)

Haberin önemli unsurlardan bir tanesi objektiflik, ‘’özellikle haberlere ilgili olarak iletişimcilerin olayla öznellikten uzak ilişkileri ve olaya aktarırken öznelliklerini dışlayabilme yetileri’’ olarak tanımlanmaktadır.(Mutlu, 1995:105)

Objektiflik acısından, haberin hazırlanması kadar yayınlanması da büyük önem taşımaktadır. Bir haber değişik kitle iletişim aracında farklı biçimlerde yayınlanabilir. Böyle bir durumda habere esas olan konu ile ilgili yedi soru sorulur(Güz, 2005: 85-86):

1. Olay gazete ise hangi sayfada, radyo ve televizyon ise hangi haber kuşağında ve ne şekilde verildi? Habere esas olan konu veya olayın verildiği sayfa veya yayınlandığı haber kuşağı habere verilen önemi ortaya koyar. Habere medya kuruluşunda çalışan yazı işlerinin verdiği önem ile kamuoyunda habere verilen veya verilecek önem arasında doğru bir ilişki vardır veya öyle olduğu varsayılır. Kamuoyunun ve medya kuruluşunun habere verdiği önemin derecesinin aynı veya yakın olmaması halinde haberin objektifliği ile ilgili kuşkular ortaya çıkacaktır.

2. Başlığın büyüklüğü nedir ve başlıkta veya spotta ne vurgulanmaktadır? Haberin hedef kitle tarafından okunmasını, dinlenmesini veya izlenmesini sağlayan faktörlerden birisi yazılı basında haberin başlığı, sözlü ve görsel basında haberin ilk cümlesidir. Haberin bu bölümü onun hedef kitle tarafından değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda veya habere dikkatin yöneltilmesinde ve yoğunlaştırılmasında önemli bir işlev görür.

3. Olayla ilgili hangi kaynağa atif yapılmaktadır? Haberin güvenilirliğini sağlayan unsurların başında haber kaynağı gelir. Haber kaynağının güçlü olup olmaması habere verilen değeri etkiler. Kaynak güçlü ise kitle iletişim aracı ve hedef kitlesi haberi daha önemli kabul edecek, ona verdiği önem artacaktır.

4. Başlıkla birlikte ilk cümle ve paragrafta ne deniyor? Başlıkta vurgulanan şeyle, ilk cümle ve ilk paragrafta yer verilen konular haberin önem derecesini ortaya koyar. Haberin okunmasını, dinlenmesini veya izlenmesini sağlayan unsurlar arasında başlıktaki vurguyla birlikte, ilk cümle ve ilk paragraf yer alır. Başlıktaki vurgunun, ilk cümle ve ilk paragrafın dikkati toplayamaması durumunda haberin devamının takip edilme ihtimali de düşer. Bu unsurlar medya haber merkezinin habere nerede ve ne kadar yer vereceğini belirlemesinde etkili olur.

5. Olay, haberde ne uzunlukta anlatılmaktadır? Habere medya kuruluşunun verdiği uzunluk habere atfedilen önemi ortaya koyar. Kamuoyu ve medya kuruluşu tarafından önemli olarak algılayan veya algılanılma ihtimali yüksek olan olaylar daha ayrıntılı ve uzun olarak verilir. Medya kuruluşlarında uzun olarak verilen haberlerin kamuoyu tarafından da önemli olarak algılanacağı açıktır.

6. Olayın ortaya çıkan ve kabul edilen bölümleri ne şekilde sunulmaktadır? Habere esas olan konunun sunum biçimi kamuoyunun etkilenmesi açısından önemlidir. Haberin sunumunda görsel malzemelerin kullanılması, tasarım, görüntü ve ses olarak farklı bir biçim verilmesi olayın veya haberin çok farklı biçimde algılanmasına sebep olabilecektir.

7. Haberden editörün veya muhabirin önyargılarının var olduğu sonucunu çıkarmak mümkün müdür? Haberin sunumu ve yayınlanış biçiminde önyargıların olduğu seziliyorsa haberin objektifliği kaybolacaktır. Önyargılar haber konularının seçimi, haber metninin yazımında olabileceği gibi haberin sunumunda da olabilir.

İnsanların dünyaya açılan pencereleri konumunda olan medya kuruluşlarının, insana açtıkları pencereden verdikleri bilgilerin her zaman gerçeği ve doğruyu yansıttığı söylenemez. Bu araçların gerçeği vermediği, bunun yerine büsbütün ticari birer araç konumuna gelerek sosyal fonksiyonlarından tamamen uzaklaştıklarına, haber söyleminin tüketim söylemine göre düzenlendiğine ilişkin yoğun eleştiriler vardır (Baudrillard, 1997:145; Keane, 1993).

Medya kuruluşlarının içeriklerini oluşturmada demokratik ilkeler gereği toplumu oluşturan bireylerin istek, eğilim ve beklentileri yerine piyasanın etkili olması bu kurumların eksik noktalarını oluşturur. Ticari medya kuruluşlarının ürünlerini kitleye, kitleyi de reklamcılara pazarladıkları suçlaması klasik liberal sistemin öngördüğü çoğulculukla bağdaşmayan bir yapıyı işaret eder. Günümüz medyasının kamusal özelliklerinden daha çok ticari amaçlarının ön plan çıktığı dikkate alındığında medya yayın politikalarına yön veren faktörlerin de farklılaştığı görülecektir. Ticari amaca yönelik çalışan medya kuruluşlarının başarısındaki temel unsur fazla sayıda insana ulaşarak daha büyük oranlarda reklam alabilmek ve dolayısıyla kazanç sağlayabilmektir. Yayının amacı kamu yararına bir amaç çerçevesinde hedef kitleye ulaşmak ve bu çalışmanın sonucu reklam almak olmadığına göre, hedef kitlenin ilgisinin yoğunlaştırılarak daha fazla insana ulaştığını özellikle reklam verenlere duyurabilmektir. (Güz,2012: 19)

Haber medya çalışmalarında üç yaklaşım çerçevesinde incelenmektedir: Birincisi liberal yaklaşımlar, ikincisi eleştirel yaklaşımlar, üçüncüsü de yorumlayıcı yaklaşımlardır. Habere ilişkin liberal yaklaşımlar yapısal işlevselci kuramdan sistem kuramına, davranışçı mübadele kuramından akılcı seçim kuramına kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Habere ilişkin liberal tasarımların hareket noktasını, habere konu olan olay, olgu, sorun, kişi ve kurumların seçilmesi ve haber içeriğini çerçevelenmesinde geçerli olan haber değeri ölçütleri ile gazeteciliğin profesyonel kodlarını içeren bir kavramlar seti oluşturmaktadır. Buna göre zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç, insanın ilgisini çekme gibi temel haber değerlerine sahip olaylar; gerçeği yansıtan nesnel, dengeli ve yansız gazetecilik

pratikleri içinden haber öyküsüne dönüştürülerek medya alıcılarına sunulur (Dursun, 2001:122).

Liberal yaklaşımda haber, gerçeğin aynası olarak görülmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde haberin ne olduğu konusunda çoğu kimsenin duyduğu, öğrendiği, kullandığı ya da benimsediği anlatı “haber, gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyon” olduğudur. Bu anlatıya göre haberin içerdiği enformasyonun nesnelliği, dengeliliği, tarafsızlığının bütünüyle sağlanması ya da hiç değilse en üst düzeye çıkartılması olanaklıdır. Esas itibariyle bunu sağlamada en büyük etken gazetecinin mesleki başarısı, yetkinliği ve maharetidir. Gazetecinin mesleki başarısını güvence altına alan eylem ise, onun habere konu olan olay, olgu, sorun, kişi ve kurumları ele alış, onlara bakış biçiminde ortaya koyduğu mesafelilik oluşturmaktadır. Bu arada gazeteciliğin genel kabul görmüş etik ilkeleriyle de haberin ve gazetecinin yaptığı işin niteliği değerlendirilmektedir (Dursun 2003: 63).

Liberal yaklaşım, yukarıda bahsedildiği gibi, gazetecinin tıpkı bir ayna gibi, var olan bir olay, olgu, sorun, kişi veya kuruma ilişkin bilgiyi olduğu gibi yansıtabildiğini ya da yansıtabileceğini varsayar. Liberal yaklaşım dış dünyada gazeteciden bağımsız bir gerçeklik olduğundan hareket eder. Gazeteciyi de bu gerçekliği algılayabilme, bilebilme yetkinliği, mahareti ve deneyimine sahip, mesleğinde uzmanlaşmış; gündelik gazetecilik pratikleri içinde oldukça bağımsız tutum ve eylemler sergileyebilen bir profesyonel olarak kabul eder. Bu yaklaşıma göre gazeteci dış dünyadaki olay ve olgularla ilgili bilgileri duyu organlarıyla algılayabilir ve kavrayabilir bilgi, deneyim, yetkinlik ve maharete sahiptir. Dış gerçeklik, algı yoluyla gazetecilerin zihninde kendine benzer görüntüler ya da kopyalar bırakır. Dış dünyadaki nesne ile gazetecinin zihninde oluşan görüntüsü arasında tam bir uyum vardır. Bir başka ifadeyle gazetecinin algıladığı nesne dış dünyada gazeteciden bağımsız olarak var olsa da, algının içeriği nesnesiyle tam olarak çakışır. Bu bakımdan haber ile gerçek aynı şeydir. Haber üretimi sürecinde gazeteci, dış dünyadaki olay, olgu, sorun, kişi ya da kurumlara ilişkin bilgileri her türlü öznellikten arınarak nesnel, dengeli ve tarafsız bir biçimde haber metinlerine aktarır. Haber üretimi sürecinde gazeteci ve medya kurumu hiçbir müdahaleye

açık değildir. Gazeteci ve medya bu süreçte edilgen bir rol üstlenen aracı konumundadır. Dolayısıyla haber, dış dünyanın tam ve doğru bir görüntüsünü yansıtır. Bir başka deyişle haber gerçekliği nesnel, dengeli ve yansız biçimde medya alıcılarına aktaran bir ayna ya da yansıtıcıdır (Çebi, 2002: 72).

Liberal yaklaşım kitle iletişimi araçlarını da gerçekliği olduğu gibi yansıtan bir ayna olarak varsaydığından haberi tarafsız, nesnel, dengeli bilgiler içeren bir ürün olarak görür. Dolayısıyla haber doğru ile özdeş olarak kabul edilmekte, nesnellik, tarafsızlık ve dengelilik gibi gazeteciliğin mesleki değerleri, her haberin kesinlikle içermesi gereken değerler olarak kutsanmakta, yüceltilmektedir.(Tılıç, 1998:164)

Eleştirel yaklaşımların kökleri, klasik Marksist kuramda yatmaktadır. Eleştirel şemsiyesi altında toplanan yaklaşımlar, kapitalist toplumlarda radikal bir değişim ve dönüşümü sağlayacak potansiyeli bastırıp engelleyen; sermaye sınıfı lehine egemen ideolojiyi, tahakkümü, eşitsizlik ilişkilerini, toplumsal iktidar/gücü inşa eden, yeniden üreten; statükoyu koruyan, pekiştiren, sürdüren araç ve mekanizmalara karşı çıkmakta, bunları açığa çıkarmaya çalışmaktadırlar. Daha çok Kıta Avrupa'sı ve İngiltere'de ortaya çıkan ve uygulama alanı bulan eleştirel yaklaşımlar, nitel yöntembilim anlayışını benimsenmişlerdir. Özgül varsayımların deneyimle sınandığı; yani doğrulanmaya ya da çürütülmeye çalışıldığı nicel yöntembilim anlayışının tersine eleştirel yöntembilimin odağında kalitatif, analitik, felsefî çözümlemeler, genel ve soyut değerlendirme ve çıkarımlar bulunmaktadır. (Çebi 2002: 73)

Habere ilişkin eleştirel yaklaşımlar yekparelikten uzak bir çeşitlilik göstermektedirler. Klasik Marksist kuramdan Frankfurt Okulu eleştirel kuramına, klasik Marksizm'in ekonomi politik yaklaşımından kültürel çalışmalara kadar çok geniş bir yelpazeye uzanırlar. Her biri var olan kapitalist toplumsal, ekonomik, siyasal ve iletişimsel yapının radikal ve dönüşümcü bir eleştirisinden yola çıktıkları için eleştirel, kuramsal ya da değişimci sıfatları ile adlandırılırlar. Bu yaklaşımlar, temelde üretim araçlarının mülkiyetine sahip olan sermaye sınıfının kontrol ettiği iktidar ve gücü, kişisel ve sınıfsal çıkarlarının devamlılığı için düzenlenen devlet

mekanizması aracılığıyla baskıcı ya da rıza oluşturucu bir şekilde kullanmaları nedeniyle öncelikle haber ve ideoloji arasındaki ilişkiye odaklanırlar.(Dursun, 2001: 19)

Eleştirel yaklaşımlar, marksist toplumsal eleştiriye dayanmaları nedeniyle habere ilişkin bütünlüklü bir bakışa imkân vermektedirler. Bununla birlikte kendi aralarında haberi ele alış biçimleri ve öncelik verdikleri araştırma nesneleri bakımından farklı tercihlere sahiplerdir.(Çebi, 2002: 88)

Eleştirel yaklaşımlar, haberin gerçekliği yansıtan metinler olduğuna ve gazetecilerin de olay, olgu ve sorunlar ile kamu arasında edilgen bir aracı konumunda bulunduklarına kuşkulu bakmaktadır.(İnal, 1995: 58)

Eleştirel yaklaşımlar haberi genel olarak var olan toplumsal gerçekliğin bir parçası olan ve kimi zaman mücadeleli ve çelişkili, kimi zaman da yönlendirilen anlamlandırma pratikleri içinden, çoğunlukla egemen başat sınıfların lehine gerçekliği inşa eden ve tanımlayan etkin bir araç olarak konumlandırır.(Dursun, 2001:124)

Eleştirel yaklaşımlar başlangıcında kitle iletişimi araçlarının kapitalist bir toplumda iş görmesinden ötürü, belirli sınıfsal çıkarları yansıttığını ve bu nedenle haberin nesnel, dengeli ve yansız olamayacağının altını çizmekteydiler. (Dursun, 2003: 63)

Bu çerçevede klasik Marksist yaklaşım haberi insan emeğinin ürünü, kapitalist sistemin bir metası olarak kabul etmektedir. Bu anlamda haber, kapitalist toplumda devleti, yani iktidarı elinde bulunduran; maddi üretim araçlarının yanı sıra kitle iletişim araçları gibi kültürel üretim araçlarını da kontrol eden sermaye ya da mülk sahiplerinin amaç ve çıkarlarını yansıtan, sürdüren ve ilerleten en önemli metadır. Kültürel bir meta olarak üretilen haberin diğer bir ideolojik işlevi yanlış bilinç üreterek kapitalist toplumdaki sınıf farklılıklarının ve eşitsizlikleri örtmek ve gizlemektir (Çebi 2002: 90).

Marksist yaklaşıma göre gazetecilerin yaptığı iş ve haberin üstlendiği işlev, kapitalist toplumda medya patronlarının, yani sermayedarların kişisel ve sınıfsal amaç ve çıkarlarını sürdürecek ölçüde var olan gerçekliği çarpıtmaktır.(Dursun, 2003: 63)

Gazetecilerin ve haberin üstlendiği bu ideolojik işlevlerin gerekli koşulları kapitalist toplumdaki maddi üretim ilişkiler tarafından sağlanmaktadır. Gazeteciler sadece ürettikleri haberlere değil aynı zamanda kendilerine karşı da yabancılaşmışlardır. Gazetecilerin haber üretim sürecinden yalıtılmaları; yani haberlerin seçimi, biçimlendirilmesi ve sunumunda etkili olamamaları, onların iktidardaki sermaye sınıfı ile bütünleşmelerine yol açar. Gazeteciler egemen sınıfa dâhil olamasalar bile, eklemlenme yoluyla sermaye sınıfını bakış açılarını ve değer yargılarını benimsemek zorunda kalırlar. Bu bağlamda gazeteciler, sermaye sınıfının bir parçasının oluşturan medya patronlarına ücret karşılığında emeklerini satan ve sermaye sahiplerinin baskı ve yönlendirmeleriyle yanlış bilinç üreten emekçiler olarak konumlandırılırlar.(Çebi 2002: 90-91)

Ekonomi politik yaklaşım haberin bir endüstri tarafından üretildiğini, bu endüstrinin ekonomik ve bürokratik yapısı ile kitle iletişimi araçlarının diğer endüstrilerle ilişkisi tarafından biçimlendirildiğini ileri sürmektedir. Bu ilişkinin en önemlisi ise, haber endüstrisinin hükümetle ve diğer politik, ekonomik örgütlerle ilişkisidir. Ekonomik politik yaklaşıma göre haber, kapitalist toplumda egemen değerleri biçimlendiren ve yansıtan bir metadır.(Çebi, 2002: 26)

Kültürel çalışmalar ise haberi güçlü ve başat ideoloji tanımlarına uygun yapılanmış ideolojik süreçler içerisinde egemen sınıflar lehine gerçekliği inşa ve temsil eden önemli bir metinsel söylem olarak kabul etmektedir.(Dursun, 2001:123-124)

Bu söylem ise, toplumdaki güç/iktidar sahibi kişi, grup ve kurumların, yani siyasal, ekonomik, askerî ve sembolik seçkinlerin söylemleriyle bağlantılıdır.(İnal, 1996: 93)

Egemen ideolojinin inşa edildiği ve yeniden üretildiği haber tüm, “kurgusal metinler gibi bir söylemdir ve onlara benzer biçimde öyküler dolayımı ile gerçekliği anlamlandırır”. Dolayısıyla haber, belli anlamların ve ideolojik söylemlerin inşa edildiği ve yeniden üretildiği bir metindir. (Fiske 1992: 294)

Fiske eleştirel yaklaşımların, iletişimi, anlamların üretimi ve değişimi olarak gördüğünü ifade eder. Fiske’ye göre eleştirel yaklaşımlar “anlamların üretilmesinde iletilerin, ya da metinlerin, insanlarla nasıl etkileştiği ile ilgilenir; yani; metinlerin kültürümüz içindeki rolü üzerinde durur. Anlam üretme gibi terimler kullanır ve yanlış anlamaları iletişim başarısızlığının mutlak bir kanıtı olarak nitelemez, yanlış anlamalar bu okula göre gönderici ve alıcı arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir”.(Fiske, 2003: 16)

Bunun yanı sıra Fiske, eleştirel yaklaşımlarda toplumsal etkileşimin, bireyin belirli bir kültürün ya da toplumun bir üyesi olarak inşa edildiği bir süreç şeklinde tanımladığını belirtir.(Fiske, 2003: 17)

Kültürel çalışmalar haberi, taşıdığı söylemsel özelliğe, özellikle ideolojik yönüne vurgu yaparak tanımlamaktadır: “Haber, Gerçek’le özel bir ilişkiyle donatılmış, ayrıcalıklı bir söylemdir. Her an değişen, parçalanmış toplumumuzda aynı zamanda bütünleştirici bir işlev görür; insanları birleştirir, tecrit edilmiş, her geçen gün daha da kurum dışı kalan özel deneyim alanını dışarıdaki kamusal dünyaya bağlar. Bu yüzden haber, modern Batı toplumlarında onsuz yapılamayan bir ideolojik araç haline getirilmiştir”.(Morse, 1998: 84)

Başlangıcında haberin tahakküm sistemlerini sürdürmedeki izini haber metinlerinin yapısını çözümleyerek sürmekle ilgilenen kültürel çalışmalar giderek haberi egemen ideolojinin kurulduğu ve yeniden üretildiği ve aktarıldığı bir söylem olarak ele almayı terk etmiştir. Kültürel çalışmalar geliştirdiği yeni yaklaşımında haberi, farklı bakma ve konuşma biçimleri önererek çarpışan söylemlerin, görünürlülük ve

meşruluk için yarıştıkları bir alan olarak değerlendirmektedir. (Golding ve Murdock, 1997: 51-52;akt. Dursun 2001: 39)

Çağdaş kültürel çalışmalar, liberal yaklaşımın öne sürdüğü dilin ve dolayısıyla haber metinlerinin anlamların şeffaf taşıyıcıları olduğu görüşünden uzaklaşarak haber metinlerinin ideolojik ve dilsel yapılanmalarına odaklanmaktadır. Edilgin izleyici anlayışı yerine koyduğu etkin izleyici ve etkin okuma anlayışı ile haber iletilerinin kodlanmaları ve alıcıların değişik kod açımları ile ilgilenmektedir. (Dursun, 2001: 40)

Kültürel çalışmalar gazeteciliği inşa edici bir toplumsal pratik, haberi de söylem olarak ele almaktadır. Gazeteciliğe ve habere böyle bir yaklaşım biçimi, gerek haber üreten kuruluşları örgütsel dinamikler bağlamında, gerekse meslek kuralları aracılığıyla yapılandırılan haber metinlerini siyasal, ekonomik ve kültürel dinamikler ekseninde değerlendirmeyi kolaylaştırmaktadır. (İnal, 1996: 23)

Eleştirel yaklaşımlara göre haberin ve habercinin gerçekliği olduğu gibi yansıtması olanaklı değildir. Ancak bu olanaksızlık kitle iletişimi araçlarının kapitalist bir toplumdaki sınıfsal sömürüyü, eşitsizlik ilişkilerini gizleme ve sürdürmeye aracılık etme işleviyle ilgili olduğu kadar, gerçekliğin deney imlendiği şekliyle yansıtılabilmesinin güçlüğüyle, bir bakıma gerçekliğin doğasına ilişkin sorunlarla ilişkilidir. Gerçekliğin bilgisinin, bütünüyle gazetecinin öznelliğinden geçmeksizin yansıtabileceğini söylemek pek mümkün değildir. Öte yandan gerçekliğe ilişkin bir bilgi, ancak bir temsil etkinliğiyle kendisini göstermektedir. Bir başka deyişle gerçekliğin bilgisi, gerçekliğin kendisi değildir, gerçekliği temsil etmektedir. Temsil eden ve temsil edilen şey arasında mutlaka bir fark bulunacaktır. Bu nedenle haberin gerçekliği yansıttığına ilişkin iddiaya daima kuşkuyla bakmak, eleştirel yaklaşmak gerekmektedir. Bu bağlamda temsil, gerçekliğin fark edilebilen, algılanabilen, kavranabilen bazı unsurlarının bir araya getirildiği toplumsal bir pratiktir. Dolayısıyla gazeteci, gerçekliği bütünüyle fark edebilen, idrak edebilen ve anlayabilen bir toplumsal aktör değildir. Gazetecinin yazdığı haber metni de gerçekliği olduğu gibi nesnel, yansız ve dengeli biçimde yansıtamaz. Aksine,

gazeteci ancak gerçekliğin yerine geçen, onun yerine konulan yani gerçekliği temsil eden bir haber metni üretmekte, yazmakta ve sunmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar açısından bakıldığında haber dünyada olup bitenleri öncelikle gazetecinin ve onun çalıştığı kurumumun anlamlandırmasıyla oluşan bir metindir. Dolayısıyla habercilik ve haber inşa edici/kurucu bir pratik, bir iştir.(Dursun 2003: 64-67)

Haberin toplum/yapı, iktidar/güç ve ideoloji tarafından belirlendiğini ileri süren liberal ve eleştirel yaklaşımların yanı sıra, haberin toplumsal olarak inşa edildiğini dolayısıyla haberin gerçekliği kurduğunu; haberin toplumsal bir refleksiyon (düşünüm sellik) olduğunu ileri süren yorumlayıcı yaklaşımları da ele almak gerekir. Habere ilişkin yorumlayıcı yaklaşımlar, toplumsal eylem kuramlarından sembolik etkileşim kuramlarına, toplumsal inşa kuramından, fenomonolojik sosyoloji ve etnometodolojiye kadar uzanan geniş bir yelpazede konumlanmaktadırlar. Yorumlayıcı yaklaşımlarda gazeteciler ve alıcılar, ontolojik olarak toplumsal eylemler gerçekleştiren, başkalarıyla sosyal etkileşime giren, toplumsal etkileşim süreçlerinde karşılaştıkları olay, olgu, durum, süreç, birey ve kurumları sürekli tanımlayan, anlamlandıran ve yorumlayan; bu anlamlar ve yorumlar temelinde gazetecilik pratikleri ve okuma edimleri gerçekleştiren sosyal aktörler olarak kabul edilirler. Bu bakımdan haber; gazetecilerin ve diğer toplumsal aktörlerin çeşitli kimlikler tarafından sarmalanan bir benlik olarak gerçekleştirdikleri toplumsal eylem ve etkileşimleri; toplumsal karşılaşmalarda değişken ve akışkan anlamları inşa, müzakere ve mübadele eden, yayan konumları ele alınmadan açıklanamaz.(Çebi,2008:184)

Medya çalışmalarında yorumlayıcı perspektif, insan aktörünü merkeze yerleştirir. İnsan; toplumsal eylem ve etkileşim yoluyla kendi anlam evrenini inşa eden; kendine özgü bilinci, amacı ve iradesi olan; sembol inşa eden, kullanan ve ileten bir varlık olarak ele alınır. Yorumlayıcı yaklaşımda gerçeklik çoklu, parçalı ve çeşitli olup insan imgeleminin bir yansıması, toplumsal bir inşa ya da sembolik bir söylem evrenidir. Aynı şekilde toplum da, insanların anlam dünyaları ile kurulmuş, öznel, hayali, akışkan, sembolik bir tasarımdır. Yorumlayıcı yaklaşımın asıl konusunu insanın etkinliği, bilinci, iradesi ve eylemlerinin anlamların kurulması, yeniden

üretimi, müzakere ve mübadele süreçlerindeki işlevi, rolü ve konumu; toplumsal eylem, etkileşim ve mübadelenin doğası, toplumsal eylemin teleolojik, normatif, sembolik, dramaturjik, diyalojik, iletişimsel ve düşünümsel yönleri; toplumsal etkileşim süreçlerinde sembolik etkileşim aracılığıyla anlamların inşa edilmesi, yeniden üretilmesi, korunması, öğrenilmesi, müzakere edilmesi, paylaşılması ve dönüştürülmesi; bilincin ve bilinç örüntülerinin algı ve deneyimleri düzenleme, toplumsal dünyayı inşa etme gücü; toplumsal gerçekliğin dilsel pratikler aracılığıyla inşası ve yeniden üretimi; insanların gündelik hayatta elde ettikleri deneyimleri anlamlandırma tarzları oluşturur.(Çebi, 2008: 184)

Yorumlayıcı perspektifin dayandığı inşacı yaklaşım haberi toplumsal gerçekliğin inşası olarak görür. Haberin toplumsal gerçekliği inşa ettiği önermesi haberde nesnellik, dengelilik ve yansızlığın olanaksızlığına, yani haber üretiminin kendisinin bir seçme ve seçilenleri bir araya getirmeye ilişkin bir pratik olduğuna gönderme yapmaktadır. Bir başka ifadeyle haber gerçek dünyayı olduğu gibi yansıtan bir metin olmaktan çok, gerçekliği kuran bir metindir. Haber, haber örgütlerinin ve gazetecilerin etkinlikleriyle inşa edilen bir çerçeve; gündelik yaşama, yani inşa ettiği gerçekliğe yerleşik toplumsal bir kurumdur. Haber metinlerindeki anlamlar, toplumsal aktörlerin eylem ve etkileşimleri aracılığıyla inşa edilir. Yorumlayıcı yaklaşımlarda haber ayrıca toplumsal bir refleksiyon olarak da tanımlanmaktadır. Fenemonolojik sosyolojiye göre haber toplumsal bir düşünümselliktir, refleksiyondur. Bir başka ifadeyle haber, toplumun, bireyin kendi üzerine düşünme pratiğidir. Toplum ya da bireyin kendilerini yapılanmış bir kendilik olarak algılamaları, habere bağlıdır. Toplum ya da birey kendi bilinçlerini haber temsilleriyle edinmektedirler. Toplum, haberlerde karşısına çıkan içerik aracılığıyla ilişkiye girer. Aslında haberler insanlara içinde yaşadığın gerçekliğin değerlerini, değerleri tehdit edenleri, normal ve anormal olan arasındaki sınırları, gücün mübadele biçimlerini göstermektedir. Bu gösterimi, toplum kendisine yapmaktadır. Toplum, haberlerde kendisine kendini göstermektedir. Toplum ve birey, ne olduğunu haber aracılığıyla kavramaktadır. Toplum ve özne, haber içeriklerinde karşılaştığı şeyleri olumladığı ya da olumsuzladığı ölçüde, kendisini tanımlamakta, kendisinin bilgisini edinmektedir. (Dursun, 2004: 37-59)

Bir haberin var olabilmesi için bir olaya, fikre, değişmeye veya soruna ihtiyaç vardır ve bunlar olmadan haber yazılamaz. (Hicks, 2004: 11) Belirli olayların haber yapılması veya yapılmaması, kitle iletişim araçların inisiyatifindedir. Kitle iletişim araçları konuşulabilir konuların evrenini şekillendirmektedir ve bu konuları bireylerin aklında seçilmesi ve değerlendirilmesi için bir söylem düzeni kurgular. Bu araçlarında yer alacak olaylar bir ‘’konulaştırma’’ sürecinden geçirdikten sonra aktarılır. Hangi konuların gündemde yer alacağı ve gündemin genel görünümü kitle iletişim araçlar belirlemektedir.(Damlapınar,2005:118)

Haber kavramı içerisinde yer alan ilgi çekicilik haberciyi ve medya yöneticilerini zorlar. Olayların hangi yönlerinin ön plana çıkarılacağı, hedef kitleye nasıl sunulacağı konusunda yol gösterici olan temel faktör yayın politikasıdır. (Doob, 1966: 429)

Bir haberin ömrü çoğu zaman yeni haberlerin verildiği zaman dilimi ile sınırlıdır. Haberde zamanlılık kuralını belirleyen üç ana unsur vardır: yenililik (recency), anilik (immediacy) ve geçerlilik (currency). Bir olayın, gelişmenin yada fikrinin haber olabilmesi için onun yeni olması gerekmektedir. Kamuoyunun gündemine gelmiş, tartışılmış, eskimiş bir olay haber olamaz. Anilik unsuru, olayın meydana geliş süreci ile ilgilidir. Yavaş seyreden ve kamuoyunun gözlemleyebildiği bir olayın haber değeri olmaz, Hızlı gelişen ve sonuca ulaşan olaylar haber değeri taşır. Geçerlilik unsuru ise, haberin kaleme alındığı zaman dilimi içerisinde olayın geçerliliğini korumasıdır. (Güz,2005: 61-62)

Çalışmamızda incelenen haberlerde Srebrenica’da gerçekleşmiş olan soykırımına gerçekçi, yorumlayıcı ve eleştirel bir yaklaşımla bakılmıştır. Aynı zamanda Boşnak halkın yaşadığı acılar da gösterilmiştir. Bosna savaşı olduğu gibi, Srebrenica soykırımı da Türk basınında önemli bir yer almıştır. Türk-Boşnak tarihi ilişkisinden kaynaklanan duyarlılık, Srebrenica konusunda da hassasiyetle ele alınan verilere yansıtılmıştır. *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesi Bosna’da yaşanan dramın yanında, BM’nin Boşnaklara ihanet ettiğini de ‘yüksek sesle’ bildirmiştir ve böylece

okuyucularına BM'nın Bosna'da ne yaptığını göstermeye çalışmıştır. Haberlerde, zaman zaman muhabirlerin olay yerinden enformasyonlarıyla ve fotoğraflarıyla destekleyen bildirilerle, objektif bir şekilde Srebrenica'da yaşanan insanlık dramı anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, incelenen haberlerde gerçeğin üstü örtülmeden, savaşın gerçek yüzü ve yaşanan vahşet tüm ince detaylarıyla Türk okuyucularına aktarılmıştır.

3. SÖYLEM, SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ VE ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. Söylem

İdeolojilerin dile getirilmesinde önemli bir rol oynayan söylem, son yıllarda Türkiye'de büyülü bir sözcük hale gelmiştir. Akademik çevrelerden günlük dile de geçiş yapmıştır. Batı'da ise son 20-30 yılın en önemli kavramlardan bir tanesi olan söylem; dilbilimcilerin, insanbilimcilerin, yazın kuramcılarının, toplumbilimcilerin önemsediği bir kavramdır. (Kocaman,2009:1)

> Türkçede söylem kavramının ve günümüzde kullanılan anlamda söylem teriminin tarihçesi oldukça yenidir. Batı dillerinde discourse (İng.), discours (Fra.), Diskurs (Alm.) biçiminde görülen sözcüğün söylem 15 biçimindeki Türkçesi ilk kez Türkçe Sözlüğün genişletilmiş 7. Baskısında (1983) yer almıştır. Ancak bu sözlükte ve bundan sonraki basımlarda sözcüğün anlamı (a) söyleyiş (telafuz), söyleniş, (b) söz, laf, (c) söylev biçiminde açıklanmıştır. Kavram ilk kez dilbilim terimi olarak 1980'lerin başında Berke Vardar ve arkadaşları tarafından yayımlanan Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü'nde, "tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce" şeklinde kullanılmıştır. (Kocaman, 2009:4)

Söylem kavramı, etimolojik olarak, Latince 'discurrere'(oraya buraya koşuşturma, gidiş gelişler) kelimesinden ve/veya "uzaklaşma", "eritme", "yayılma" ile 'discursus' kelimesinin çeşitli anlamlarına karşılık gelir; mecaz anlamda "özne hakkında uzun uzadıya konuşma", "bir şey hakkında iletişim" anlamına gelir. Ortaçağ Latincesinde "discursus", "hararetli tartışma" ve "bir yörünge etrafında dönen", "karşılıklı iletişim" ve "görüşme" anlamına gelmektedir.(Sözen, 1999:19)

Söylem terimi felsefede ilk defa Aquinali Thomas kullanmıştır. Thomas, söylemi "saf sezgi"ye karşı "zihni çıkarım" anlamında kullanır. Thomas'a göre doğruluk her şeyden önce zihnindedir, doğruluk düşünce ile nesnenin uygunluğu olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla söylem, kullanılan dil ve dil pratiği olarak tanımlanabilir. Söylemin dayandığı dil kullanımının sınırlarını, sadece dilbilimin geleneksel öğeleri (cümle, paragraf, metin…) belirlemez. Söylem ise sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi toplumsal hayatın diğer yönleriyle bağlantılıdır. Söylem; toplumu tanımlayan, inşa eden, üreten bir üst eylemdir. (Sözen, 1999: 20)

Avrupa'da retorik ve metin dilbilimi geleneğiyle bağlantı kurularak metin ve söylem arasında bir ayrım yapılmaktadır. İngilizce konuşulan ülkelerde söylem, hem yazılı hem de sözlü metinler için kullanılmaktadır. Diğer araştırmacılar, soyutlamanın çeşitli boyutları arasında bir ayrım yapmakta ve metni Foucaultcu anlamda bilginin soyut formlarının, yani söylemin somut gerçekleşmesi olarak ele almaktadırlar. Sosyal bilişsel yaklaşımında Van Dijk söylemi, bilgi ve hafızanın bir biçimi olarak kabul etmektedir. Bu yaklaşımda metin somut sözel ifadeleri ya da yazılı dokümanları karşılamaktadır. Öte yandan eleştirel söylem araştırmalarında söylem metni, üretenler ile metni alımlayan aktörler arasında anlamların inşa edildiği, müzakere edildiği ve yeniden üretildiği bir süreç olarak kabul edilmektedir. Metin; söylemin sözel, görsel ya da yazılı tezahürü, yansıması olarak görülmektedir. (Wodak ve Busch, 2004:109)

Sessizlik veya sükut da birer söylemdir. Kültürel ve siyasi olarak baskı altında bulunan topluluklarda olduğu gibi, baskı devam ettikçe sessizlik devam eder, ancak bu onların varlıklarının olmadığı anlamına gelmez. Sessizlik söylemi kaydederken, diyalog sessizliği bozan bir süreç olup söylemi ortaya açığa çıkartır. Bir söylemin kurulması için diyalog şart olup diyalog yazar-okuyucu, konuşan-dinleyen arasında anlamın üretilmesine izin veren bir süreçtir. Ancak diyalog ile ortaya çıkan anlam, söylem için gerekli olsa da, yeterli değildir. Sessizlik de diyalogdur. Diyalog ile belirlenen söylemlerle ortaya çıkan bilgiler; geçmişe ait bilgiler, mevcut bilgiler, sağduyu ve tecrübe ile sürekli mübadele halindedir. (Sözen, 1999: 14)

Söylem kavramı toplumsal kuramda, iki farklı nitelikle ortaya çıkmaktadır. Söylem, bir taraftan dil ve ideoloji arasındaki bağı anlamakta geniş bir araştırma alanı açarken, diğer taraftan ideoloji kuramının sorunları karşısında farklı bir yaklaşıma dayanmayı tercih eden postyapısalcılık, postmarksizm ve postmodernizm gibi akımların merkezi bir kavramı olarak kullanılmaktadır. Medya çalışmalarında söylem kavramı, ideoloji ile birlikte incelendiğinde geniş anlamda medya metinleri dar anlamda haber metinlerinin toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolünü göstermekte başlangıç noktaları sağlamaktadır.(Dursun, 2001: 46)

Söylem, aynı zamanda da bir 'belirsizlik' alanıdır, bu belirsizlikte bulunan varoluş tarzları, dil ve insandır. (Sözen 2014: 18)

> Söylem, üzerinde düşünülmesi gereken bir mesele haline gelmiştir. Foucault'a göre:''beşeri bilimlerin nesnesi yalnızca insanlar tarafından konuşulsa bile) dil değildir; kuşatıldığı dilin içinden hareketle konuşarak, dile getirdiği kelimelerin veya ifadelerin anlamını kendine sunan ve nihayet dilin bizatihi kendi kendisinin temsilini sağlayan varlıktır/insandır.''
>
> O halde beşer bilimler, doğası gereği insan olan şeyi analizi değil, aksine, bu aynı şeyi, hayatın manasının ne olduğunu, çalışmanın/emeğin ve onun yasalarının nerelerden ibaret olduğunu, hangi tarzda konuşmaya yetenekli olduğunu anlamaya (veya anlamaya çalışmaya) muktedir kılan şeye yatkınlığı (in his positivity) gereği insan olay şeyden (yaşayan, konuşan ve iş-gören varlıktan) yola çıkarak genişleyen bir analizdir.(Foucault, 1973: 353; akt: Sözen 2014: 18)

Söylemin çok farklı işlevleri vardır. Bu nedenle söylemin farklı biçimleri olması da şaşırtıcı değildir. Renkema Dil kuramcısı Karlh Bühler'in dilin üç ana işlevinin temsil/betimleme, anlatma ve seslenme olduğunu açıklayan Organon Modeli'nden yola çıkarak üç temel söylem tipi ve bu söylemlere ilişkin işlevler arasında bir ayrım yapmıştır. (Rankema,2004: 59)

Bühler'in Araçcı Dil Modeli	Dilin İşlevleri	Söylem Türleri
Temsil/betimleme	İletim/gönderim	Bilgilendirici söylem
Anlatım	Dile getirme/açıklama	Anlatımsal söylem
Seslenme	İkna	İkna edici söylem

Şekil 1: Renkema'nın Söylem Tipleri ve İşlevleri Modeli (Renkema 2004: 59)

Foucault'cu anlamda konuşan ve dinleyen dünyanın bir verisi olarak söylem; bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Bir süreç olarak söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla belirlenmektedir. Söylemin kendi içsel kuralları, söylem düzenlerini meydana getirir. Bir başka deyişle söylem, düzenlenmiş söylemlerden oluşur.(Sözen, 1999: 20)

Foucault, söylemsel oluşumları şöyle açıklar:

> "O halde söylemsel bir oluşum, on yıllar ya da asırlar için zamanı durduran ve onu donduran bir resmin rolünü oynamaz; zamansal süreçlere özgü bir düzenliliği belirler; o bir söylemsel olaylar serisi ile başka olay, dönüşüm, değişim ve süreç serileri arasındaki eklemlenme ilkesini ortaya koyar. Asla zaman dışı biçimi değil, fakat birçok zamansal seri arasındaki uyum şemasını ortaya koyar".(Foucault, 2014: 93)

Söylem, anlamın dil içinde hareket etmesi ile ortaya çıkmaktadır. İdeoloji ise, bu anlamın belli kişi ve gruplar lehine nasıl harekete geçirildiği ile ilgilenmektedir. (Sancar Üşür, 1997: 89)

Söylem ve söylem çözümlemesine ilişkin tanımlar ve bu kavramlara yüklenen anlamlar değişiktir ve açık değildir. Söylem kavramı, değişik araştırmacılar tarafından ve farklı akademik kültürlerde başka şekillerde kullanılmaktadır. Dil bilimciler söylemi dil kullanımı, sosyal psikologlar biliş, sosyologlar da toplumsal etkileşim olarak kabul etmektedirler. (Vara ve Tienari, 2008: 278)

Başka bir deyişle; söylem, dil kullanımın kültürel ve sosyal bağlamda ele alınmasıdır. Söylemi araştırmanın temel nedeni insan iletişimini bütünlüğü içinde kavramaktır. Bu bütünsellik, söylemin soyut bir dil ve dilbilim boyutuyla sınırlanmamasını ve değişik bakış açılarını haklılığını gösterir. Söylemin anlaşılması için temel kavramlar yapı, işlev, bağlam, bağlantı, iletişim yetisi ve dil kullanımı kavramlarıdır. Bu kavramların açıklanmasında değişik bilimlerden yararlanılabilir ama dilbilim bu bilimlerin odağı durumundadır, çünkü dil insan iletişiminin en etkin aracıdır; öyleyse dilbilim kavramlarına uzak olan bir söylem incelenmesi eksik kalacaktır. (Kocaman, 2009: 11)

3.2. Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Refleksivitiye bağlı olarak eleştiriye ve özeleştiriye açık bir analiz olan söylem çözümlemenin nesnesi, sözlü, yazılı ve sözsüz metinlerdir. Söylem çözümlemesi deneysel analiz veya içerik analizi gibi yöntemler kullanan bir çözümleme değildir. ‘’Söylem analizi çok boyutlu, çok fonksiyonlu, tarihsel ve eleştirel bir analizdir.’’(Fairclough, 1998:8-9, akt. Sözen, 2014: 79)

Söylem çözümlemesinde, herhangi bir söylem incelenirken analitik bir yöntem aranmaz. Söylem çözümlemesi, mevcut söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme ya da mevcut söylemlerin özelliklerini açığa çıkarma özelliğine sahiptir. Söylem üretme yolları olan söylem çözümlemeleri, her sosyal araştırma gibi “verilere”, “analiz” ve “sonuçlara” dayanır. Bazı çözümlemelerde sosyal teoriler kullanılırken bazılarında sosyal teoriler kullanılmamaktadır. Sosyal teori kullanmayan çözümlemeler salt dilbilim, sosyoloji ya da sosyal psikolojiden etkilenerek klasik nitelik analizlerine daha yakın bir yerde konumlanırken; sosyal teorileri kullanan analizler ise metin analizleri ya da linguistik analizleri olmak durumundadırlar. (Sözen, 2014: 79, 80)

Söylem çözümlemesi, aynı zamanda kuramsal, epistemolojik ve yöntembilimsel düzeylerde toplumsal kurmacılık perspektifine dayanır. Toplumsal kurmacılık,

toplumsal hayatın ya da yaşam dünyasının zihinden bağımsız nesnel olarak var olmadığını, aksine insan eylemleri ve etkinlikleri ile toplumsal olarak inşa edildiğini ileri süren kuramlar, bilim anlayışları ve yöntemler için kullanılan bir terimdir. (Dunn ve Mauer, 2006:189)

Söylem çözümlemesi basit anlatımıyla dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi olmayıp ifadelerin/söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve bu ötede yatan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir. Van Dijk'ın da işaret ettiği gibi söylem çözümlemesi, söylem ya da dil kullanımının sadece biçimsel, yani fonolojik ya da sözdizimsel yönü ile ilgilenmez. Bundan ziyade ilgi odağını sosyal ve kültürel bağlam içinde iletişim kuran dil kullanıcılarının oluşturduğu sosyal olaylara çevirir. (Ekşi ve Çelik, 2008)

Söylem çözümlemesi sosyal yapısalcı bir teoridir. Sosyal yapısalcı teorilerin ortaklaşa paylaştıkları dört temel nokta şunlardır (Jorgensen ve Philips, 2002: 5, akt. Devran, 2010: 60):

1. Bizim bilgimiz ve dışımızdaki dünyanın temsilleri orada duran gerçekliği birebir temsil etmektedir. Sadece bizim dünyayı nasıl kategorize ettiğimizin bir ürünü veya eleştirel söylem çözümlemesinin ifadesiyle söylemin ürünleridir.
2. Söylem sosyal bir eylem biçimidir ve sosyal dünyayı (bilgi, kimlik ve sosyal ilişkileri) inşa etmeye yarar.
3. Bizim dünyayı algılama biçimimiz sosyal işlemler neticesinde olmaktadır. Bilgi, sosyal etkileşim sonucunda yaratılır ve bu etkileşim neticesinde ortak doğruyu inşa ederi; doğru ve yanlış arasında karşılaştırma yaparız.
4. Belli bir dünya görüşü içerisinde bazı eylem biçimleri doğal hale gelir; dünyaya ilişkin farklı anlayışlar, farklı sosyal eylemlere yol açar ve bu yüzden bilginin ve doğrunun sosyal olarak inşası sosyal sonuçlara yol açar.

Söylem çözümlemesini, nesnel bilgi anlayışından öznel bilgi anlayışına doğru bir gidişe işaret ettiği için, pozitivist olmayan bir konum olarak nitelendirmek yanlış

olmayacaktır. Ayrıca, söylem çözümlemesi materyalizmden de bir kopuşu öngörür. İdeoloji yerine söylem kavramını kullanılması, kaçınılmaz olarak, ‘’son kertede’’ maddenin mi düşünceyi, yoksa düşüncenin mi maddeyi belirlediği kadim tartışmada idealizme yakın bir konumu benimser. Söylem kavramı dilin bir işlevini ifade eder. Dolayısıyla söylem çözümlemesinde maddi yaşamın bir ifadesi olarak ideoloji kavramının yerine söylem kavramı kullanılarak materyalist bir konum yerine idealist bir konum tercih edilir. (Atabek, 2007:152-153)

Söylem çözümlemesi, medya mesajlarının metin ile söz/konuşmanın özel bir türü olduğuna ilişkin bilinen ama henüz tamamen açıklanmamış bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Kuramsal ve yöntembilimsel bakımlardan çeşitli disiplinlerden faydalanmaktadır. Bundan dolayı söylem çözümlemesi, medya iletilerine ilişkin yapıların anlaşılması ve açıklanmasında çok sistematik ve belirgin katkılar sağlayabilir. Söylem çözümlemesi, disiplinler arası bir çözümleme yöntemi olması nedeniyle medya iletilerine ilişkin yapısal açıklamaları bilişsel, toplumsal ve kültürel bağlamın çeşitli özellikleri ile ilişkilendirebilme olanağına da sahiptir.(Van Dijk 1991:108)

Söylem çözümlemesi 1970’lerden sonra özellikle Avrupa akademik çevrelerinde, eleştirel söylem çözümlemesi olarak, yaygınlaşan bir çözümleme tekniği haline geldi ve iletişim alanına yeni bir yöntembilimsel konum sunmuştur. (Atabek 2007:151)

Fairclough’a göre, söylem yaklaşımları ikiye ayrılabilir: eleştirel ve eleştirel olmayan yaklaşımlar. Eleştirel olmayan yaklaşım, betimleyici, açıklayıcı yaklaşımdır. Eleştirel yaklaşım ise ‘toplumsal iktidara odaklanan söylemin güç/iktidar ve ideoloji tarafından nasıl biçimlendiğini ve toplumsal kimlik, toplumsal ilişkiler, bilgi ve inanç dizgelerinin oluşumunda nasıl etkili olduğunu’ gösterir. Eleştirel bakış, toplumsal değerlerin dili/söylemi belirlediğini öne sürer ama dilin bu değerleri etkileme gücünü önemsemez.(Kocaman, 2009: 11)

Söylem çözümlemesinde asıl amaç, anlamlandırma ya da yorumlamadır. Eleştirel söylem çözümlemesinde ise, söylemin dünyayı temsil eden bir toplumsal pratik olması; zaman, mekân, sosyal, kültürel ve ideolojik bağlamlar içinde anlam kazanması; dilbilgisel özellikler ve yapıların bilinçli seçilmiş ya da seçilmemiş olmasına bağlı olmaksızın amaçlı olması, yanlılık, güç, direnme gibi sosyal uygulamaların temsil edilmesi yanı sıra bunların oluşumunu sağlaması; güç ilişkilerinin üretimi, uygulanması ve söylem yoluyla yeniden üretilmesi nedeniyle yorumlama düzeyinin ötesine geçilip, sözü edilen faktörler değerlendirilmeye alınarak açıklanmaktadır.(Ülkü, 2004: 385)

Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun van Dijk ve Paul Chilton gibi teorisyenler, eleştirel söylem çözümlemesinin en önemli temsilcileridir. Sistematik işlevsel dilbilimi-Fairclough, metin ve algısal dilbilimi-Teun van Dijk, etkileşimli çalışmalar-Ruth Wodak ve dilbilimi-Paul Chilton. Bu teorisyenler dilbilimi, göstergebilimi ve iletişim çalışmaları konusunda odaklanmışlardır. (Devran,2010: 62)

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemi de toplumsal pratiğin bir türü olarak kabul etmektedir. Her bir söylemsel durum toplumla diyalektik bir ilişki içerisindedir, hem toplumsal fenomenleri inşa etmekte hem de toplumsal fenomenler tarafından inşa edilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi genellikle dilin görünüşe göre doğal ve şeffaf kullanımı aracılığıyla karartılan gerçekliğin boyutlarını ve yönlerini araştırır.(Carvalho, 2008:162)

Eleştirel söylem çözümlemesinin özellikleri bu şekilde sıralanabilir (Sözen 2014: 140-142):

- Eleştirel söylem çözümlemesi; toplumsal sorunlara yönelmektedir.
- Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki güç ilişkilerinin söylemsel olarak kurulduğunu ileri sürmektedir.
- Diyalektik olarak, söylemin toplum ve kültürü belirlerken, aynı zamanda toplum ve kültürün de söylem inşa ettiğini iddia edilmektedir. Eleştirel

söylem çözümlemesi; bu diyalektik ilişkiyi anlamaya ve ortaya çıkarmaya çalışır.

- Söylem dünyayı temsil eder, toplumsal ilişkileri, bireysel ve toplumsal kimlikleri inşa eder. Eleştirel söylem çözümlemesi; temsiller, toplumsal ilişkiler ve kimlikleri inceler.

- Söylem ideolojik olarak iş görür: İdeolojiler, eşitsiz güç ilişkilerini, tahakküm ve sömürü ilişkilerini üreten ve sürdüren toplumu inşa etme ve temsil etme araçlarıdır. Eleştirel söylem çözümlemesi; ideolojinin inşa ve temsil mekanizmalarını, stratejilerini inceler. Aynı zamanda Eleştirel söylem çözümlemesi tüm söylemlerin ideolojik olduğunu iddia etmez, çünkü ideoloji sosyal gerçekliğin temsili değil, bir süreçtir.

- Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin tarihsel niteliğine vurgu yapmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesine göre söylem bağlam olmadan üretilemez ve bağlamı hesaba katmadan anlaşılamaz. Söylemin üretildiği bağlam, daima tarihseldir. Söylem; kültüre, ideolojiye ve hayat tarzlarına yerleşmiş durumdadır. Söylem yalnız şimdiye ve geleceğe gönderme yapmaz, tarihe de atıfta bulunur, çünkü dil tarihseldir.

- Metin ve toplum arasındaki bağ, makro olanla mikro olan arasındaki bağdır. Eleştirel Söylem Çözümlemesi bir yandan sosyal ve kültürel yapılar ve süreçler arasında, öte yandan metinler arasında bağlantılar kurar. Fakat metin ve toplum arasındaki bağlantılar çok komplekstir ve hiçbir zaman doğrudan görülmez, ancak söylemin incelenmesi aracılığıyla anlaşılabilir.

- Eleştirel söylem çözümlemesi, yorumlayıcı ve açıklayıcı bir yöntemdir; eleştirel okuma, sistematik bir metodoloji ve söylemin üretildiği bağlamın kusursuz araştırılmasına ihtiyaç duyar. Çünkü metin heterojen ve belirsizdir. Bu nedenle dikkatli okumayı gerektirir. Eleştirel söylem çözümlemesi; metinleri yapı bozumuna uğratır. Farklı okumalar, farklı yorumlamalar gerçekleştirilir; güç ilişkileri ve ideolojilerle bağlantılar kurulur. Araştırmacılar kendi kendilerini de eleştirmeye açık olmalıdırlar. Yapılan yorum ve açıklamaların sonu gelmez. Yapılan yorum ve açıklamalar açık ve dinamiktir. (Sözen 1999:145-147)

Söylem çözümlemesi, ‘eleştirel’ söylem çözümlemesi olarak (Atabek, 2007: 155) :

a) Bütüncüldür, tek tek olguları geniş toplumsal bağlamlarında çözümler
b) Statu qou’yu sürdürmeye yarayan ideolojilerin gizlediğini açığa çıkarır
c) Toplumun yalnızca nasıl olduğunu değil nasıl olabileceği ve nasıl olması gerektiğini anlamamızı sağlar
d) Dünyayı daha iyiye doğru değiştirebilmeyi sağlar
e) Bu değişim, baskıyı ortadan kaldırarak tüm insanların özgürleşmesini sağlar

Söylem ve söylemler hakkındaki söylemler, söylemlerin söylemleridir. İnşa edilen yada mevcut her söylem, bir diğer söylemin söylemidir. Söylemler durmadan devam eder ve ondan dolayı hiçbir teoriye bel bağlamaz. Çünkü söylenen her şey: anlatım, beyan, açıklama hiçbir zaman kendilerini boşluğa teslim etmez; onlar söylemlerin birer parçasıdır.(Sözen, 2014: 157)

3.3.Haber Söylemi

Haberi yapılandıran etmenlerden biri haberin söylemidir. Basit olarak kullanılan dil ve dil pratiği söylemdir. İdeoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün değişimiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Bir süreç olarak söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. Söylemin kendi içsel kuralları, söylem düzenlerini oluşturur veya söylem, düzenlenmiş söylemlerden oluşur.(Sözen,1999: 20)

Medya metin türlerinin en önemlilerinden birisi de, haber metinleridir. Haber metinleri, içerdikleri kategoriler ve açığa vurdukları kavramlar arası ilişkiler nedeniyle diğer metin türlerinden çok farklı özelliklere sahiplerdir. Kitle iletişim araçlarının modern toplumlardaki konumu, rol ve işlevleri göz önünde bulundurulduğunda haber metinlerinin toplum için ne denli önemli olduğu kolayca kavranabilir (Ülkü, 2004:371).

Haber metin çözümlemelerinde iki eğilimden yararlanılmaktadır. İlk olan eğilim, içerik çözümlemesi tekniğidir. Bu teknikte, görünen anlam üzerinde yoğunlaşan pozitivist eğilim, açık anlamlardan başlamaktadır. İkinci eğilim ise, haberi söylem olarak ele alan eleştirel eğilimdir. Bu eğilim, eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları ile birlikte gelişmiştir. Söylem çözümlemesi bağlama ilişkin bir çözümlemedir. Var olan güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya çalışırken, bu ilişkilerin eleştirisinden başlamaktadır. Sonuç ise medya metinleri değil, toplumsal yapıdır. Bu ilişkilerin dil ve söylem içinde kurulma biçimlerinin açığa çıkarılmasını hedeflemektedir. Bu amaçla özneyi bir anlamlandırma süreci olarak ele almakta ve özne konumlarının da iletişimsel süreç içinde oluştuğunu vurgulamaktadır.(İnal;1996; 22,95-96)

Anlam ise, düşünce ve söylemlerin üretimi bakımından ele alındığında kitle iletişimi araçları, 'gerçeklerin/gerçekliğin yansıtıcısı' bir ayna olmaktan çok, haber söylemi aracığıyla toplumsal gerçekliği kırıp belli gerçeklik ya da durum tanımlarını kuran ve yeniden üreten araçlar olarak değerlendirilmektedir.(İnal, 1996:115)

Haber metinlerinin söylemsel yapıları incelendiğinde, ''kendilerine özgü özellikler taşıyan kapalı metinler'' oldukları ortaya çıkar. Haber metinlerinde farklı söylemler içinde egemen söylemler öne çıkar ve haber metinleri bu söylemler çerçevesinde kapanır.(Akca, 2007: 15)

Haber insanların önyargılarını çoğaltarak, gerçekliği olduğu gibi görmesini engellemekte ve kurulu düzeni kabullenmeye yöneltmektedir. Olaylar, olgular, söylemler birbirinden bağımsız bir yaşamın görünümleri olarak haberde yer almaktadır. Dolayısıyla, haberlerle betimlenen yaşam bütünlük ve tutarlılık içinde değil, rastgele olaylar ve durumlar olarak sunulmaktadır. (Mora,2011:2)

> Haber bir söylem, ama edebiyattan, sinemadan, TV dizilerinden farklı özellikleri olan bir söylem. Gazetecinin bireysel tarzını getirmesine pek de izin vermeyen bir uzlaşıma dayanan, profesyonel etik kurallar içinde yapılanmış bir söylem. Haber metinlerinde kapanmayı da ortaya çıkaran haberin dayandığı profesyonel etik kod. Haberlerin söylemsel yapısı içinde

> iktidar/güç sahibi kişi ve kurumların olaylara getirdikleri açıklamaların inanılırlığını kurmasını sağlayan, nesnellik, tarafsızlık ve dengelilik gibi sunuma ilişkin haber değerleri. Bu nosyonların dolayımıyla belli görüşlerin haber olan olayın çerçevelenmesinde egemen bir konuma yerleşmesine aracı olmaktalar.(İnal, 1995:8)

Haber metinleri değişmeyen, son ürün olmak yerine okur, dinleyici ya da izleyicilerin yorumlamaları ve zihinsel temsillerinin oluşmasında metnin yüzey yapısında var olan açık, görünür anlamların yanı sıra derin yapısındaki örtük, gizli yan anlamlarla birlikte değerlendirilen tüm bilişsel etkinliklerin bütünü olarak kabul edilmektedir. Haber metinlerinin yalnızca yüzey yapılar düzeyindeki ilişkilerle kalınmayıp metin başlıkları ve metin ilişkileri, anlatıdaki öyküyü oluşturan eylemlerin zamansal sıralanmasındaki farklılıklar, özellikle oluşturulmuş belirsizlikler ve dünya bilgisi çerçevesinde incelenmesi, haber metninin kendini özgü yapısı ve dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. (Ülkü, 2004:371-372)

Haber metinlerinin üretiminin ele alınmasında (Mora,2011:4-5):

1. Haberin söylemi, gazeteciliğin günlük pratikleri içinde oluşur.
2. Haberin söylemi, gazetecilerin profesyonel ideolojileri içinde oluşur.
3. Haberin söylemi, haber metinlerinin üretildiği somut tarihsel koşullar ve üretim anı ile belirlenir.
4. Haberin söylemi, medyanın ekonomi politikası içinde yapılanır.

İdeolojiler, dil kullanımı yoluyla edinilmekte ve dil kullanımı yoluyla aktarılmaktadır. İdeolojik fikirlerin çoğu ya aileden, arkadaşlardan başlayarak diğer grup üyelerinden ya da dinleyerek, okuyarak ve izleyerek öğrenilmektedir. Bu şekilde ideolojiler, söylemler yoluyla ifade edilmekte ve toplumda yeniden üretilmektedir. (Mora,2011:3)

Söylem dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşme düzlemi, konuşan bireyin kullandığı dil olarak tanımlanıyor. Söylem metnin ve bağlamın birlikte oluşturduğu ortamdır. Söylem iletinin metni ve aracıdır. Söylemin bedenleştiği zemin yazılı veya sözlü metindir.(Aslan, 2004: 16)

Yukarda bahsedildiği gibi, medyanın söylemsel yeniden üretiminde dilin önemi oldukça büyüktür. Ancak, dil ve söylem ile ideoloji bütünüyle uyum sağlamazlar. Öylece dil, ideoloji ile eklemlenir, ideolojik pratik tarafından işlenir ama onun içinde bütünüyle yok olmaz. Bundan dolayı dil, ekonomik, politik, ideolojik pratiklerin yanında dördüncü bir pratik olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum, medyanın söylemsel yeniden üretiminin, egemen ideolojilerin yeniden üretimi olarak algılanmasına bir çekince koymayı gerektirmektedir; dilin bir pratik olarak işleyişi ve ideolojiden öte tabiatı, söylemle ideoloji arısında basit bir özdeşlik ilişkisi kurulmasına izin vermez. Böyle bir durum, söylem ve onun en önemli aracı olarak medya alanının, ideolojik kontrol alanı olmadığı anlamına da gelmemelidir. Bunun sebebi ise, egemen söylemlerin sadece iktidar edenlerin hegemonyaiçi mücadelesinden ötürü değil, dilin ve söylemin çok katlı olmasından ötürü de tek sesli olmayacağı anlamına gelmektedir. Böylece egemen söylemler, birbiri ile çelişen mesajlarla da yüklü olabilecek ve dolayısıyla medyanın söylemine müdahaleleri ideolojik bir tutarlılık taşımayabilecektir. Dilin veya söylemselin sınırsızlığında egemen söylemler de kaçınılmaz olarak çokdilli biçimde yapılanmışlardır ve bu çokdillilik bir taraftan medyanın söylemsel olarak kurulmasına bir taraftan da verdiği mesajların çokanlamlı olarak okunmasına yansıyabilecektir. (Işık, 2010: 38-39)

Dilin bir iletişim formu olduğu ön kabulünden hareket eden söylem araştırmaları, sadece dilbilim sahasındaki yapısalcılıkla değil; yapısalcı antropolog ve semiyologların „insanlar arası iletişim‟ konusuna yönelmeleriyle de gelişme kaydetmiştir. (Sözen, 2014: 41).

3.4. Van Dijk'in Söylem Analizi Yöntemi

Bu çalışmada gazete haber metinleri, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemine göre analiz edilmiştir. Eleştirel söylem çözümlemesi, Srebrenica soykırımına ilişkin haber metinleri iki düzeyde uygulanacaktır: 1. Makro Yapı, 2. Mikro Yapı.

Makro yapısı bakımından haber metinleri iki bakımdan çözümlemeye tabi tutulmuştur: a. Tematik Çözümleme, b. Şematik Çözümleme. Haber metninin temasına yönelik çözümlemede haber başlığı, alt başlık, üst başlık, spot ve haber girişleri incelenmiştir. Bu bağlamda başlıklar ve haber girişlerinde ana olay hakkında okuyucuya özet bilgi sunulup sunulmadığı irdelenmiştir. Başlıklar ve haber girişleri, haber metninin genel yapısının veya bütününün anlamını yansıtan bir özet bilgi sunmakta, okuyucunun haber metnine konu edilen ana olayı anlayabilmesine katkı sağlamaktadırlar. Bu bağlamda haber başlıklarının birbiriyle ve haber metni ile ilişkileri, uzunluğu, kısalığı, spot başlıkta veya haber girişinde ana olaya ilişkin özet bilgi verilip verilmediği, başlıkların yazı stili, başlıklardaki efektler, sözcük seçimleri; kısacası başlıklarda ve haber girişinde hiyerarşik bir yapıda makrodan mikroya veya bütünden parçaya doğru bir anlam inşası olup olmadığı incelenmektedir. Daha sonra haber metninin dayandığı ana olayın ve ana olay çerçevesinde yer alan diğer olayların işleniş biçimleri ele alınmakta, bu olayların nedenleri ve sonuçları değerlendirilmektedir. Ayrıca, haber öyküsünün konusunu oluşturan ana olayın arka plânı ve bağlamı incelenmektedir. Arka plâna ilişkin bilgiler, ana olayın önceki olaylarla ilişkisinin incelenmesiyle ortaya çıkarılmaktadır. Olayın bağlamı; ana olayın ortaya çıktığı tarihsel, toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulların incelenmesiyle gözler önüne sergilenmektedir. Haber metninin şematik yapısının çözümlenmesine yönelik yorum aşamasında ise, haber kaynaklarının ve habere konu edilen ana olaya katılan tarafların açıklamaları incelenmektedir. Bu bağlamda önce, aktörlerin açıklamalarına yönelik tepkiler ele alınmaktadır. Daha sonra bu açıklamaların neden olduğu sonuçlar ve bu sonuçlarla ilgili beklentiler ve değerlendirmeler üzerinde durulmaktadır. Haberin mikro yapısının çözümlenmesinde, haber metnini oluşturan cümlelerin sözdizimsel yapısı, sözcük seçimleri ve haber retoriği incelenmektedir. Haber metninde anlamın inşasına yönelik sözdizimsel çözümlemede cümlelerin kısa/uzun,

basit/karmaşık, etken/edilgen durumları ele alınmaktadır. Mikro çözümlemede diğer önemli bir aşama, birbirini izleyen cümleler arasında kurulan ilişkilerdir. Haber söylemini mikro açıdan çözümlemenin diğer önemli bir aşaması, haber retoriğinin incelenmesidir. Haber metninin hem ifade biçimi hem de bağlamıyla ilgilenen retorik, okuyucuyu belli bir konuda ikna etmek amacıyla kurgulanan dil olarak tanımlanmaktadır. Haber metninin ikna dili; haber başlıkları, başlıkların ifade biçimi veya sunumu; haber metinlerinde tercih edilen sözcükler, deyimler, metaforlar, çağrışımlar, anlatım türleri, anlatım dili, çarpıtılmış benzetmeler, anlamı çok fazla bilinmeyen sözcükler, rakamlar, haber öyküsünün konusunu oluşturan olaya karışan taraflardan ve tanıklardan alıntılar yapılması, uzman görüşlerine başvurulması, fotoğraf seçimi ve sunumu aracılığıyla incelenmektedir. Haber metninin mikro çözümlenmesi aşamasında ayrıca, cümle ve cümlecikler arasında kurulan nedensel ilişkiler üzerinde de durulmaktadır.(Van Dijk, 1988a,17-82, 1988b: 1-18)

Söylem çalışmalarında en fazla adından söz edilen araştırmacılardan biri Van Dijk'tir. Söylem çözümlemesi yaklaşımını 1980'lerde yazılı haber metinlerine uygulamıştır. *News analysis*, genel söylem kuramını, ulusal ve uluslar arası düzeylerde özgün haber metinlerine uyguladığı ilk kitabıdır. Van Dijk'ı diğer araştırmacılardan farklı kılan, haber çözümlemelerini ele alış biçimidir. Haberleri yalnızca metinsel ve yapısal açıdan incelememiş, anlama ve üretim düzeylerinde çözümleme ve açıklama getirmiştir. Çeşitli düzeylerdeki yapıların betimlenmesinden söz edildiğinde, bu dilbilgisel düzey ötesinde bağdaşıklık, haber metinlerinin genel tema ve konularıyla birlikte şematik yapı ve retorik boyutları gibi üst düzey nitelikleri de kapsamaktadır. Van Dijk'a göre bu yapısal çözümleme yeterli değildir; çünkü söylem bağımsız bir yapıya sahip olmadığı için, üretim ve yorumlama süreçleri açısından da sosyal bir bağlam içerisinde incelenmesi gereken karmaşık bir iletişim olgusudur. Haber bilgisinin anlamlandırılması, ezberlenmesi ve yeniden üretimi okuyucu açısından ele alınmakta ve haber metni üretimi yapısal, üretim ve anlama düzeylerinde çözümlenmektedir. Bütün bu ilişkilerin daha geniş bir sosyal bağlam içerisinde yer aldığı düşünüldüğünde, van Dijk'ın çözümlemelerinde küçük ölçekli yapıların yer alması olağandır.(Ülkü, 2004:374)

Van Dijk söylem analizinin diğer söylem analizlerinden bir farkı daha; onun söylem sosyo-kognitif bir yaklaşımla açıklamasıdır. Bu yüzden çeşitli düzeylerde irdelenen haber metni ya da söylemi, nihai olarak kognitif ya da zihni şemalanmaya benzer bir özellikle değerlendirilir. Van Dijk'ın haber şemaları (üst yapılar) haber başlıklarının fonksiyonu olup, onlar bu türden fonksiyonların ne olduğunu belirleyen şemalarca yapılanır. Üst şema denilen bu tarzdan bir yapılanma, hikaye etmeye, başka değişle olayı anlatma ve haber raporlarından oluşan hiyerarşik bir şema izlemeye dayanır. Şema ana-başlık, üst başlık, ana olaylar, bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumlardan oluşur. (Sözen, 2014:122)

Söylem bağımsız yapıya sahip olduğu için, Van Dijk'a göre bu yapısal çözümleme yeterli değildir ve söylemin üretim ve yorumlama süreçleri açısından da sosyal bir bağlam içerisinde incelenmesi gereken karmaşık bir iletişim olgusudur.(Mora, 2011: 21-22)

Van Dijk, söylem analizinin gözden geçirilmiş ilkeleri şöyle sıralar(Ekşi ve Çelik, 2008:108):

- Söylem analizi doğal olarak metin (yazılı) ve konuşma (sözel) halinde bulunan söylemler üzerinde odaklanır. Bu yazılı ve sözlü halde bulunan söylemler herhangi bir ekleme ya da sterilizasyondan geçmeyen, gerçekliğinden; doğallığından ve olduğu şekilden mümkün olduğunca kayıp vermeyen gerçek datalardır.
- Söylem, söylemin yerel ve genel bağlamı içinde incelenir. Bu bağlamı meydana getiren parçalar: söylemin geçtiği yer ve zaman, taraflar ve bu tarafların iletişimleri ve sosyal roller, konuyla ilişkili sosyal bilgiler, normlar ve değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar olarak sıralanabilir.
- Söylem, sosyo-kültürel bağlam içinde sosyal uygulamanın doğal bir biçimi olarak meydana gelir. Dil kullanıcıları bireylerden soyutlanmaz, grupların, kurumların ya da kültürlerin bir üyesi olarak iletişim faaliyetlerinde birbirleriyle ilişkilidirler.

- Söylemin başarısı linear ve ardıldır. Yani, söylem birimleri birbiri ardına gelen birimlere (her birim bir önceki ya da sonraki birimle ilişkili olarak) bağlı olarak açıklanır. Ayrıca söylem dizininde daha sonra yer alan unsurlar kendinden önce gelen unsurlara nazaran daha özel işlevlere sahip olabilme özelliğini de (ör: cevaplar soruları takip eder) taşıyabilirler.
- Söylem analizi, söylemin düzeyi ve katmanlarıyla ilgilenmenin yanı sıra bunlar arasındaki karşılıklı ilişki ile de ilgilenir. Söylem düzeyleri söylem bileşenlerinin (sesler, kelimeler, sözdizimsel biçimler) farklı türlerini betimlemekle beraber söylemin farklı boyutlarını da (dilsel eylemler, etkileşim biçimleri) gözler önüne serer.
- Dil kullanıcıları ve analistler “anlam” la ilgilenir ve özel iki soru türü üzerinde odaklanır: “bu durumda bunun anlamı ne”, “neden bunu söyledi ya da bu durumda aslında kastettiği şey ne?”
- Genelde dil, söylem ve iletişim kurallı, hüküm verici etkinliklerdir. Bunlar, hem katı/kuralcı “her şey ya da hiçbir şey” dilbilgisi kurallarından, hem de esnek tartışılabilir etkileşim ilkelerinden oluşmaktadır.
- Söylem analizi sadece katı kurallar ya da ilkeler üzerinde odaklanmaz, buna ek olarak söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, görmezden geldikleri ve muallâkta kaldıkları üzerinde de durur.

Van Dijk’in, “içinde yer aldığımız, tanık olduğumuz (gerçek ya da televizyonda) ya da okuduğumuz günlük olayların bölümlenmiş temsilleri” olarak tanımladığı zihinsel modeller, bizlere günlük gerçekliğimizi algılama, anlama veya yorumlama imkânı vermektedir. Kişisel ve öznel nitelikteki bu modeller, olayları bizim gördüğümüz ve anladığımız şekilde temsil ederler. Çoğunlukla daha önceki deneyimlerden (eski modeller) ve alışkanlıklardan etkilenen bu modeller aynı zamanda, içinde yer aldığımız, tanık olduğumuz, okuduğumuz veya da duyduğumuz olaylar hakkındaki düşünceleri dile getirirler. Örneğin, Bosna savaşı hakkında gazetelerdeki haberleri okuyarak hem olayların zihinsel modellerini oluşturmuş hem de bunları savaş suçları ve bu savaşlarda yapılan etnik temizlik hakkındaki olumsuz düşüncelerle bağdaştırmış oluruz. (Sezer, 2011: 89)

Van Dijk'in analizleri, sınıfsal, etnik, ırka dayalı, cins temelli vb. bütün toplumsal farklılıkların nasıl söylem içinde farklar ve hiyerarşiler olarak kurulduğunu örneklerle göstermeye çalışır. Bu çerçevede söylemsel ilişkilerin analizinde şu hususların açığa çıkarılması amaçlanır (Sancar Üşür, 2008: 143):

1) Dilin sunduğu olanaklar ile üretilen iktidar ilişkileri (tonlama, kelime seçimi, cümlenin kuruluşunu belirleme, retorik biçimlerin seçimi vb.).

2) Gramer kurallarının sunduğu olanaklar („biz‟ ve „onlar‟ ayrımının yapılabilmesi vb.).

3) Konuşma bağlamının denetlenmesi ve dışlama stratejileri (kadınların, etnik azınlıkların, yoksulların söz içinde tecridi ve marjinalleştirilmesi vb.).

Van Dijk yöntemi dilin gramerine duyarlı olarak haberi makro ve mikro yapılarında inceleyen yaklaşımdır. Van Dijk'a göre söylem yoluyla toplumsal denetim uygulanmasının önemli bir şartı söylemin denetimi ve bizzat üretimidir. Bu nedenle Van Dijk oluşturduğu söylem çözümlemesi yönteminde, söylemin üretilme pratikleri üzerine daha fazla yoğunlaşmaktadır. Günlük gazetelerin neredeyse hepsinin ilk sayfalarında görsel öğelerin öne çıktığını ve yazılı dilin kaybolduğuna işaret eden Van Dijk, mikro yapılarda haberi destekleyen unsurların önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca haber söylemini ele alırken kullandığı makro ve mikro yapıların sınırlarını çok geniş tutan Van Dijk, uluslararası haberlerin yapısı üzerine yaptığı çalışmasında tüm dünya ülkelerinin haber ajanslarına bağımlılığını ortaya koymuştur. (Gölcü, 2009: 87)

Söylem üzerinde araştırma yapan eleştirel araştırmalar söylemin etkililiğinin farkına varmak için bir dizi tatmin edici amaca ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan bakıldığında eleştirel söylem analizinin amaçları Van Dijk tarafından şöyle sıralanır(Ekşi ve Çelik, 2008: 114-115):

- Eleştirel söylem analizi diğer bütün marjinal araştırma yöntemleri tarafından kabul görmek için vaka analizlerinde diğer marjinal araştırmalardan daha iyi olmalıdır

- Eleştirel söylem analizi var olan paradigmalar ve üsluplar yerine genellikle sosyal problemler ve politik sorunlara odaklanır
- Sosyal problemlerin deneysel yeterliğinin eleştirel analizi, genellikle çok disiplinlidir.
- Eleştirel söylem analizi sadece söylem yapılarını tanımlamak ve ona açıklık getirmek yerine, söylem yapılarını özellikle sosyal yapıya ve sosyal etkileşimdeki başarıya dayalı olarak açıklamaya çalışır.
- Eleştirel söylem analizi daha çok toplumdaki güç ve hakimiyet ilişkilerinin yasallaştırılması, onaylanması, meşrulaştırılması, dönüştürülmesi, yeniden yapılandırılması.

Çeşitli düzeylerde incelenen haber metni, sonuçta bilişsel ya da zihni bir çerçevelemeye benzer bir özellikle değerlendirilmektedir. Van Dijk'ın üst yapılar dediği haber şemaları, haber başlıklarının fonksiyonu olup, bunların fonksiyonlarının ne olduğunu belirleyen şemalarca yapılanmaktadır. Üst şema denilen bu tarzdan bir yapılanma, hikâye etmeye; olayı anlatma ve haber raporlarında oluşan hiyerarşik bir şema izlemeye dayanmaktadır. Şema, ana başlık, üst başlık, ana olaylar, bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumlardan oluşmaktadır.(Ülkü, 2004:371-372)

Van Dijk, haber çözümlemelerini, söz ettiği Tematik ve Şematik yapıların üzerinden kurmaya çalışır. Tematik anlayışta makro (macrostructure) ve micro (microstructure) yapılar önemlidir. Tematik çözümlemede en önemli unsur olan hiyerarşik yapılar ön plandadır. Dolayısıyla, karşımıza ana ya da üst başlık, başlık, alt başlık, spot, haber girişleri (özet niteliğindedir), haberler (başlıkların birbiriyle olan bağlantılarına bakılır, başlık metin ilişkisi sorgulanır, başlık ve metnin uzunluğu önemlidir; haber girişinde özet var mıdır ve ne uzunluktadır gibi soruları yanıtlar) hikayeler ya da olaylar zinciri birbirini hiyerarşik olarak takip eder. Şematik çözümlemede, van Dijk daha çok durumsallığa ve yorumlara yer vermektedir. Böylece, hikaye ya da olayın örgüsü ve yapısı değerlendirmektedir, durumsallık ile ilgili bilgi vermekte ve haberin verildiği tarih, haberin gerçekleştiği tarih, haberin işleniş biçimi, bilgisellik ve art alan bilgileri değerlendirmektedir. Mikro yapı

çözümlemelerinde ise, van Dijk haberin cümle yapıları üzerinde durmaktadır. Cümle yapılarında, basit ve karmaşık cümleler, etken veya edilgen cümleler, haberin kip ve zaman olarak incelemesinde cümlelerin uzun veya kısa yapıları, sözcük ve sözcük öbeklerinin seçimi, retorik, sistematik ve hiyerarşik olarak yapılandırılır.(İnceoğlu ve Çomak, 2009: 31-32)

Van Dijk'ın haber şemasının varsayımsal hipotetik yapısı şu şekildedir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 32-33) :

Haber Raporu (ikiye ayrılır)

1. Özet
2. Hikaye

Özet (ikiye ayrılır)

1. Üst Başlık
2. Başlık

Hikaye (ikiye ayrılır)

1. Durumsallık
2. Yorumsallık

Durumsallık (ikiye ayrılır)

1. Bölüm ya da Olay
2. Art Alan Bilgisi

Art Alan Bilgisi (ikiye ayrılır)

1. Bağlam
2. Tarih

Bağlam (ikiye ayrılır)

1. Şartlar
2. Önceki Olaylar

Yorumsallık (ikiye ayrılır)

1. Sözel Tepkiler
2. Son Kanaat/Kanı

Son Kanaat/Kanı (ikiye ayrılır)

1. Beklentiler
2. Değerlendirmeler

Eleştirel Söylem Çözümlemesi dilin rolü, dilin kullanımı ve eşitsizliğin yeniden üretimindeki iletişimsel olaylar ya da söylem hesaba katıldığında eleştirel, sosyal ve siyasal çözümlemelere belirli bir katkıda bulunabilir. (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 30)

Van Dijk, haber söylemlerini, "haber metni analizi", "metin anlambilimi", "yerel ve küresel bütünlük", "etkiler", "üst yapılar: haber şemaları", "üslup ve retorik", "sosyal kognisyon ve Sosyo-kültürel bağlam"ları inceleyerek keşfeder (Sözen, 2014: 120-122):

-Haber metni analizi: Dünya hakkında ne olup bittiğine dair sosyal ve politik inançların veya bilgilerin çoğu gündelik haberlerden gelir. Haberlere dayalı olarak sosyal ve politik konular hakkında konuşmamız, birer söylem pratiğidir.

-Metin anlambilimi: hem haberi yazan, hem haberi okuyan hem de söylem analizcisi, ilk olarak haberin anlamı ile ilgilidir. "Metin ne hakkındadır, ne demek istemektedir ve dil kullanıcıları için ne tür etkilere sahiptir?" bu tip soruların büyük bir kısmı metin anlambilimi içinde cevaplandırılmaktadır. Metin anlambilimi kelimeleri, cümleleri, paragrafları, veya söylemin bütününü yorumları kurallarını ortaya koyar. Diğer önemli bir işlevi de, metnin yerel tutarlılığın ve küresel tutarlılığının sağlamasıdır.

-Yerel ve küresel tutarlılık: van Dijk çalışması boyunca, haber metnine bir bütün olarak bakar. Bu önermelere dayalı bir yaklaşım tarzıdır. Bununla ilgili olarak van Dijk, temel önermelerin haber metnini nasıl kuşattığı sorusunu sorarak çeşitli açıklamalarda bulunur. Olayları belirleyen önermeler, metnin yerel tutarlılığın asıl durumlarından biridir; zaman, durum, sebep ve sonuç arasında bağlantılar kurulur.

Haber metninin/söyleminin başka bir unsuru küresel tutarlılığıdır. Metin bir anlam birliğine sahiptir. Haber başlıkları metni özetler ve haberle ilgili en önemli bilgiyi verir. Teorik ifadeyle başlıklar, anlama dayalı makro-önermeler tarzında betimlenir. (Sözen, 2014: 122)

Üslup: Aynı haberin farklı kelimelerle ifadelendirilerek metne dönüştürülmesidir. Üslup seçimleri sosyal ve ideolojik etkileri ortaya çıkarır, haber aktörleri ve olaylar; sosyal iletişimsel durumlar ve gazetecinin fikirleri hakkında bilgi verir.

Sosyal kognisyon ve kültürel bağlam**:** Söylem analizi metin yapılarını incelemekle sınırlı kalmaz. “Anlamlar”, “fikirler” ve “ideolojiler” de açığa ortaya çıkarılır. Kognitif yaklaşım, olay hakkında metnin sahip olmadığı, ancak dil kullanıcılarının zihinsel sürecine ilişkin anlamları gösterir. (Sözen, 2014:121-122)

Söylem, toplum gibi geniş bir bağlam içinde düşünüldüğünde van Dijk’ın sosyal eylem ve iletişim içindeki bireylerin zihinsel temsilleri olarak tanımladığı modellerin işlevi açıkça görülebilecektir. Söylemin sosyal boyutu işin içine girdiğinde, bir topluluktaki grup üyelerinin zihinsel temsilleri ve süreçlerinden oluşan bir sistem anlamlandırmada etkili rol oynayacaktır. Modeller, kişilerin konuşma, eylem, yazma ve diğerlerinin sosyal uygulamalarını anlamalarında kontrol mekanizması işlevi üstlenmişlerdir.(Dursun:2004:375)

> Çeşitli düzeylerde incelenen haber metni, sonuçta kognitif ya da zihni bir şemalanmaya benzer bir özellikle değerlendirilmektedir. Van Dijk’ın üst yapılar dediği haber şemaları, haber başlıklarının fonksiyonu olup, bunların fonksiyonlarının ne olduğunu belirleyen şemalarca yapılanmaktadır. Üst şema denilen bu tarzdan bir yapılanma, hikâye etmeye; olayı anlatma ve haber raporlarında oluşan hiyerarşik bir şema izlemeye dayanmaktadır. Şema, ana başlık, üst başlık, ana olaylar, bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumlardan oluşmaktadır (Mora, 2011: 20):
>
> **Haber**

A) Makro yapılar

1. Tematik çözümleme

Üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri; başlık ve haber girişi, özetlemenin yanı sıra özet görevi görür. Başlık, spot ve haber girişinden oluşan standart haberin incelenmesi, haberde genelden özele, en önemli bilginin önce verilmesinden, önemsiz ayrıntılara doğru bir hiyerarşi olduğunu gösterir.

2. Şematik çözümleme

Haber olayı hakkındaki bilgileri içerir ve ana olayın ele alınış biçimini değerlendirir. Bağlam ve artalan bilgilerini içerebilir (durum). Haber kaynakları ve olayın taraftarlarının sözlü tepkilerine yer verilir. Mikro yapılarla ilişkiye giren gazete, hükümet, mahkeme gibi kurumlar da makro yapılardır (yorum).

B) Mikro yapılar

1. Sözdizimsel yapı

2. Kelimeler arası bölgesel uyum; ardarda gelen cümlelerin ve cümleciklerin birbiri ile ilişkilerinin incelenir.

3. Kelime seçimleri; seçilen kelimeler özelde muhabirin, genelde ise, gazetenin ideolojisini yansıtır.

4. Haberin retoriği çözümlemesi; haberde kullanılan cümlelerin kısa, uzun, basit ya da bileşik, etken ya da edilgen olması, fotoğraflar ve haberin inandırıcılığını artıran grafik, rakam ve sayısal verilerden oluşan haber retoriği haberin ideolojik yapısını ortaya koymaya başlar. Mikro yapılar, gazeteciler, göstericiler, azınlıklardır (Mora, 2011: 21).

4. 11.7.1995.-16.7.1995. TARİHLERİ ARASINDA SABAH VE HÜRRİYET GAZETESİNDE YER ALAN SREBRENİCA SOYKIRIMI İLE İLGİLİ HABERLERİN SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

Gazetelerin nicel verilerinin analizi

Srebrenica soykırımının yazılı basında ele alınış biçiminin haber söylemlerine yansıması çalışmasında 11 Temmuz 1995 ile 16 Temmuz 1995 tarihleri arasında Srebrenica soykırımına ilişkin haberlerin araştırma bulguları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada ele alınan iki gazetenin bu tarihlerde yayınlanan haberlerine ilişkin sayısal verilerin saptanması önemli görülmektedir. Konumuzla ilgili iki gazetede yer alan haberler incelenmiştir.

Gazetelerin Sayfalarında Yer Alan Konu ile İlgili Haberler

Sabah ve Hürriyet gazetelerinde 11Temmuz ve 16Temmuz 1995 tarihlerinde Srebrenica soykırımına ilişkin altı günlük sürede çıkan haberler ile ilgili nicel veriler aşağıdaki şekilde görüldüğü gibidir;

TARİHLER	SABAH	HÜRRİYET
11.Temmuz 1995.	1	0
12.Temmuz 1995.	1	1
13.Temmuz 1995.	1	2
14.Temmuz 1995.	2	5
15.Temmuz 1995.	1	2
16.Temmuz 1995.	2	2

Şekil 2: 11.07.1995.-16.07.1995. Tarihleri Arasında *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinde çıkan haber sayıları

Şekil 2'ye bakıldığında 11.07.1995.-16.07.1995. tarihleri arasında söz konusu iki gazetede Srebrenica soykırımı ile ilgili çıkan toplam haber sayısı 20'dir. 8 haber *Sabah* Gazetesinde ve 12 haber *Hürriyet* Gazetesinde bulunmaktadır.

Şekil 2'de görüldüğü gibi Srebrenica soykırımı ile ilgili, 11.07.1995 *Sabah* Gazetesi bir haber yayınlamıştır, *Hürriyet* Gazetesi ise o gün hiçbir haber yayınlamamıştır. Soykırım süresince haber sayılarında bir artışın olduğu gözlenmektedir; *Sabah* Gazetesi en çok haberi 14. ve 16.07.1995. tarihlerinde yayınlamıştır, *Hürriyet* Gazetesi ise en çok haber 14.07.1995. tarihinde yayınlamıştır.

Basılı formatına ulaştığımız iki gazetenin 11-16 Temmuz 1995 tarihleri arasında verdikleri haberlerde, biçimsel sunum ve genel özellikler açısından çok büyük farklılıklar bulunmadığı görülmektedir.

Srebrenica soykırımı ile ilgili olarak Sabah gazetesinin üç defa, Hürriyet gazetesinin ise beş defa manşetten haber yayımladığı tespit edilmiştir. Her iki gazetede Srebrenica soykırımı ile ilgili yayımlanan haberler 'Dünya Raporu' bölümünde yer almaktadır. Gazetelerin konu ile ilgili haberleri gazetenin ilk sayfasında yayınlayarak haberi, Bosna ile yakından ilgilenen Türk okuyucusuna, vurgu yaparak ulaştırma amacını taşıdığı düşünülmektedir.

4.1. Makro Yapı

4.1.1.Tematik Yapı

11 Temmuz 1995 tarihli habere göre; 10 Temmuz 1995 tarihli olayla ilgili olarak *Sabah* gazetesinde toplam bir haber yer almaktadır. *Sabah* gazetesi haberini ''Bosna'dan acı çığlık 'Yardım edin''' başlığı altında anlatmaktadır. Bu haber iki fotoğraf içermektedir. Büyük olan fotoğrafın altında ''Bir yandan Sırplarla göğüs göğüse çarpışan müslüman Boşnaklar, diğer yandan da açlıkla mücadele

ediyorlar. Bu arada çatışmalarda ölen Hollandalı bir askerin cenazesi yurduna gönderildi'' metni yer almaktadır. İkinci fotoğrafın altında ise hiç bir şey yazılmamıştır. 10 Temmuz 1995 tarihinde BM Güvenlik Konseyi tarafından 'Güvenli Bölge' olarak ilan edilen Srebrenica kenti Sırp ordusunun eline geçmek üzereydi. Sırp ordusunun hızlı bir şekilde şehre girmesi Srebrenica'da yaşayan 60 bin kişinin hayatları için endişe uyandırıyordu. Bosna Devlet Başkanı İzzetbegoviç, Başbakan Silayciç ile birlikte Türkiye başta olmak üzere tüm dünyadan yardım istiyorlardı.

12 Temmuz 1995 tarihli Sabah gazetesinde, 11 Temmuz tarihli olay ile ilgili haber birinci sayfada/manşette duyurulmuştur ve on ikinci sayfada da habere devam edilmiştir. Toplam bir haber yer almaktadır. Çözümlemesi yapılan haber birinci sayfada ''Srebrenica düştü'' başlığıyla duyurulmuş ve on ikinci sayfada aynı başlıkla sunulmuştur. *Sabah* gazetesinde bulunan 12 Temmuz 1995 tarihli habere göre, 11 Temmuz 1995 tarihinde Srebrenica kenti Sırp ordusunun eline geçmişti. BM tarafından 'Güvenli Bölge' ilan edilen Srebrenica'da halk, BM askerlerinden yardım umuyordu. NATO'nun hava bombardımanı da fayda etmeyince çaresiz insanlar, kaçmak için yollar aramaya başlamışlardı.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde 11 Temmuz tarihli olay birinci sayfada/manşette duyurulmuştur, yirmi üçüncü sayfada habere devam edilmiştir. Toplam bir haber yer almaktadır. Çözümlemesi yapılan haber birinci sayfada ''BM askerleri kaçtı Srebrenica düştü'' başlığıyla duyurmuştur ve yirmi üçüncü sayfada ''Srebrenica düştü'' başlığıyla sunulmuştur. 11 Temmuz tarihli olayla ilgili olarak 12 Temmuz 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde toplam bir haber yer almaktadır.

Manşetteki haberde BM askerlerinin olay yerinden kaçmaları, Srebrenica kentinin Sırpların denetimine geçmesi, Srebrenicalı 40 bin kişinin çaresiz olması aktarılmıştır. Manşetteki haber iç sayfadaki habere yönlendirmektedir. İç sayfadaki haberde ana başlığın altında haber girişi/spotu da bulunmaktadır.

13 Temmuz 1995 tarihli haberlere göre, 12 Temmuz 1995 tarihinde Srebrenica kenti Sırpların eline geçtikten sonra on binlerce Boşnak kurtuluşu BM karargahlarında aramaya başlamıştı. BM Hollanda askerleri halka yardım edeceğine kendileri toparlanıp olay yerinden kaçmışlardı. Sırplar kendi medyasında propaganda yaparak başka Boşnak kentlerini ele geçireceklerine dair ifadeler kullanarak ilerde olması muhtemel katliamlara temel hazırlamakla meşguldüler.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili olarak ana olay manşette duyurulmuştur, haberin devamı ise on ikinci sayfada bulunmaktadır. Çözümlemesi yapılan haber birinci sayfada ‘’Sırpların ölüm tehdidi’’ başlığıyla okuyucuyu iç sayfada bulunan ‘’Bosna’da ölüm kıskacı’’ başlıklı habere yönlendirmektedir. On ikinci sayfada bulunan haber bir fotoğraf bir de bir kroki içermektedir. Fotoğrafın altında ‘’İşte Saraybosna……12 Temmuz 1995’’ yazılmaktadır. Sırpların ilerleme durumunu anlatan krokinin altında hiçbir şeyin yazılmamış olması dikkat çekmektedir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili habere ilk sayfada yer verilmemiş, Srebrenica’daki olaylar okuyuculara on ikinci sayfadan iki haberle duyurulmuştur. *Hürriyet* gazetesinin bu sayısında toplam iki haber yer almıştır. Çözümlemesi yapılan haberler, on ikinci sayfada ‘’Nazi gibi’’ ve ‘’Yurtlarından oldular’’ başlıkları altında verilmiştir. ‘’Nazi gibi’’ başlıklı haberin spotunun ‘’Güvenli bölge Srebrenica’yı alan Bosnalı Sırplar, dünyanın suskunluğunu fırsat bilerek İkinci Dünya Savaşı’ndaki nazi uygulamalarını andıran yöntemlerle yollarına devam ediyorlar. Sırplar, dün de Potocari’de on binlerce müslümanın sığındığı BM üssünü ele geçirdiler. Sırplar üsteki sivilleri gruplar halinde kent dışına sürmeye başladılar. Kadın, çocuk ve yaşlılar yarı yolda otobüsten indirilerek yürümek zorunda bırakılırken, eli silah tutan 16 yaşından büyük bütün erkekler ‘savaş suçu soruşturması’ için Sırpların Bratunac’daki esir kampına götürüldüler.’’ ana başlıkla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Haber girişi detaylı bir şekilde güncel durumu anlatmaktadır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili iki haber bulunmaktadır. İki haberde de 13 Temmuz 1995'te olmuş olaylar aktarılmaktadır. Haberler on ikinci sayfada bulunmaktadır. Haberin bir tanesi ''BM Zepa'yı umursamıyor'' başlığıyla, ikincisi ise ''Zaferi kutladılar'' başlığıyla okuyuculara sunulmuştur.

Sabah gazetesinde yer alan haberlere göre, önceki gün, 13 Temmuz 1995 tarihinde Sırpların Zepa yerleşim bölgesini de ele geçirecekleri tahmin edilmektedir. BM'nin o ana kadar hiçbir müdahalede bulunmadığı gibi, Sırpların Zepa'ya ilerlemelerine de müdahale etmeyecekleri varsayımı yapılmıştır. Tuzla kentine sığınan müslüman görgü şahitleri: Srebrenica'da Sırpların Boşnak kızlarına tecavüz ettikleri ve 16 yaşından büyük erkekleri öldürmeye götürdüklerini anlatıyorlardı. Ayrıca, Bosnalı Sırpların Komutanı Ratko Mladiç dünya medyasında, Sırpların ''rehine aldıkları'' Hollandalı askerlerle içki içip 'zaferi' kutlarken boy gösteriyordu. 14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde, Hırvatistan'ın, Sırpların diğer güvenli bölgelere ilerlemeleri durumunda Sırplara müdahale etmek zorunda kalacakları tehdidinde bulunurken, Fransa'nın Sırp saldırganlığına karşı vurucu ve sınırlı müdahaleyi gerekli bulduğu, ABD'nin ise sakin bir tavırla Boşnakların evlerine dönmelerinin doğru hareket olacağını düşündüğü okuyuculara aktarılmaktadır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesi Srebrenica ile ilgili 13 Temmuzda olmuş olayları manşetten geniş bir şekilde ve on altıncı sayfadan okuyuculara duyurmuştur. Ayrıca, on altıncı sayfada Srebrenica ile ilgili 5 habere yer verilmiştir. Manşetten duyurulan haberlere on altıncı sayfada daha geniş bir şekilde yer verilmiştir. Srebrenica'da yaşanan insanlık dramı geniş bir şekilde manşette anlatılmaya başlanmıştır. Sırp komutan Ratko Mladiç'in Hollandalı askerlerle kadeh tokuşturarak dünya medyasında verdiği poza dikkat çekilmiştir. Srebrenica'da olan olaylara haberlerin arasında ilk defa ''etnik temizlik'' isimi verilmiştir. Görgü tanıklarından Sırpların kadın ve kızlara tecavüz etmeleri ve 16 yaşından büyük erkeklerin öldürülmeleri gibi vahşete ait detaylar 14 Temmuz 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde geniş bir şekilde okuyuculara aktarılmıştır.

15 Temmuz 1995 tarihinde *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberlere manşette yer verilmemiştir. On ikinci sayfada bulunan ‘’Bosna’da kritik 24 saat’’ başlıklı haberin ilk kısmında Srebrenica’dan çok Zepa ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. ‘’ABD’den destek’’ alt başlığının altında, BM Güvenlik Konseyinin, Srebrenica’dan zorla sürülen sivillerin durumundan kaygı duyduğu ve Sırpların Srebrenica’ya insani yardım kuruluşlarının girmelerine izin vermek istedikleri duyurulmuştur. ABD Başkanı Cliton’un Bosna politikasının iflas ettiği ABD medyasının tespiti olarak haberde aktarılmıştır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica olayları okuyuculara kısa bir haberle manşetten duyurulmuştur. On dördüncü sayfada ise Srebrenica’da yaşananları anlatan iki haber bulunmaktadır.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica’da yaşayan 42 bin kişiden sadece 30 bin kişiye ulaşıldığı ve 12 bin kişiden haber alınamadığı duyurulmuştur. Görgü şahitlerinin ifadelerine dayanarak yolların erkek cesetleriyle dolduğunun öğrenildiği bildirilmiştir. Kaçmayı başaranların da yaşam mücadelesi verdikleri açıklanmaktadır. Diğer taraftan, Sırpların NATO suskunluğunu fırsat bilerek, Zepa kentini top atışlarıyla vurmaya devam ettikleri bildirilmiştir. Gazetede Türkiye’nin hangi tarafta olduğu, Sırpların Srebrenica’lılara yaptıklarını nefretle kınamakla belli etmektedir. 16 Temmuz 1995 tarihli Sabah gazetesinde Srebrenica ile ilgili olaylar manşetten duyurulmuş ve on dördüncü sayfada iki haberle olaylara daha detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili manşette tek fotoğraflı iki haber ve on dördüncü sayfada da iki haber yer almıştır. 15 Temmuz 1995 tarihindeki olaylar okuyuculara aktarılmıştır. Srebrenica’dan kaçan çoğunlukta kadın, çocuk ve yaşlıların perişan durumda Tuzla kentine geldikleri yolculukları sırasında yollarda erkek cesetleri gördükleri, aynı zamanda geride bıraktıkları eşleri ve oğullarının akıbetlerini bilmediklerinden duydukları üzüntü haberde yer almıştır. Kadınların yol boyunca Sırplar tarafından tecavüze uğradıkları da haberde aktarılmıştır. Kayıp Boşnak erkeklerinin sayısının 20 bin

olduğu aynı haberde bildirilmiştir. Ayrıca, iç sayfada bulunan haberlerden bir tanesinde Fransa ile İngiltere'nin Srebrenica konusunda birbirlerine girdikleri söylenmektedir.

4.1.1.1.Başlıklar

- *''Bosna'dan acı çığlık 'Yardım edin'''(11.7.1995.Sabah)*
- *''Srebrenica düştü'' (12.7.1995.Sabah)*
- *''BM askerleri kaçtı Srebrenica düştü'' (12.7.1995. Hürriyet)*
- *''Srebrenica düştü''(12.7.1995. Hürriyet)*
- *''Sırpların ölüm tehdidi'' (13.7.1995.Sabah)*
- *''Bosna'da ölüm kıskacı''(13.7.1995.Sabah)*
- *''Nazi gibi'' (13.7.1995.Hürriyet)*
- *''Yurtlarından oldular.'' (13.7.1995.Hürriyet)*
- *''BM Zepa'yı umursamiyor''(14.7.1995.Sabah)*
- *''Zaferi kutladılar''(14.7.1995.Sabah)*
- *''İhanetin fotoğrafı'' (14.7.1995.Hürriyet)*
- *''İşte, BM Sırp işbirliği'' (14.7.1995.Hürriyet)*
- *''Mahşer alanı''(14.7.1995.Hürriyet)*
- *''NATO'ya etnik temizlik kınattıramadık''(14.7.1995.Hürriyet)*
- *''Ankara'dan Bosna feryadı''(14.7.1995.Hürriyet)*
- *''Gali, Sırplara yeni hedef gösterdi''(14.7.1995.Hürriyet)*
- *''Bosna'da kritik 24 saat'' (15.7.1995.Sabah)*
- *''Kadınlar yollarda intihar ediyorlar''(15.7.1995.Hürriyet)*
- *''Fransa'dan Bosna ültimatomu''(15.7.1995.Hürriyet)*
- *''12 bin Boşnak kayıp''(16.7.1995.Sabah)*
- *''Sırp zulmü bitmek bilmiyor''(16.7.1995.Sabah)*
- *''20 bin erkek kayıp''(16.7.1995.Hürriyet)*
- *''Boşnak kadınların gözyaşları dinmiyor'' (16.7.1995.Hürriyet)*
- *''Bosna'da 20 bin kayıp'' (16.7.1995.Hürriyet)*
- *''Fransa nutuk atmasın''(16.7.1995.Hürriyet)*

11 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesi Srebrenica ile ilgili haberini ‘’Bosna’dan acı çığlık ‘Yardım edin’’’ başlığıyla onuncu sayfada ve iki fotoğrafla okuyuculara duyurmuştur. 11 Temmuz 1995 Tarihli *Sabah* gazetesinde yapılan tarama sonucunda Srebrenica ile ilgili yapılan haber başlığı Bosna’dan gelen yardım çağrısı acı bir çığlığa benzetilmiştir. Bu haber gazetenin ilk sayfasında duyurulmamıştır. Başlık tek başına olayı anlatmaya yetmemektedir. Haber başlığının ‘Bosna’dan acı çığlık’ kısmında çığlığın kimden geldiği belirlenmemektedir ve böylece okuyucu haberin spotuna yönlendirilmektedir.

11 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesi Srebrenica ile ilgili hiçbir haber vermemiştir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili habere birinci ve on ikinci sayfalarda aynı ana başlık altında yer verilmiştir. ‘’Srebrenica düştü’’ başlığında enformasyon kısa ve net verilmektedir. Bu başlıklar kısa, net ve kendi başına ana olayı anlatmaktadır. Dikkat çekiciliğiyle okuyucuyu haber metnine yönlendirmektedir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde manşetteki ve iç sayfadaki başlıkların farklı oldukları tespit edilmiştir. Manşette kullanılan ‘’BM askerleri kaçtı Srebrenica düştü’’ başlığı tam olarak ana olayı anlatmaktadır ve açık bir şekilde, net enformasyonu vermektedir. İç sayfadaki haberin başlığı ise ‘’Srebrenica düştü’’. Bu başlıkla ana olayın kısa özetini vermektedir ve haberin spotuna yol açmaktadır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde yayımlanan ilk sayfadaki haberin başlığı ‘’Sırpların ölüm tehdidi’’, iç sayfadaki ise ‘’Bosna’da ölüm kıskacı’’ olarak verilmiştir. Her iki başlıkta ‘ölüm’ kelimesinin kullanılması dikkat çekmektedir, ikisi de merak uyandırıcıdır ve haber metnine yönlendirmektedir. Ayrıca, 13 Temmuz 1995 tarihli haberde üç tane alt başlık da bulunmaktadır. Alt başlıklar şu şekilde

sıralanmıştır: ‘’Barış gücüne tehdit’’, ‘’İngiltere suçlanıyor’’, ‘’Gali’ye tam yetki’’. Muhabir, bahsi geçen alt başlıkları kullanıp haberin üç önemli noktasını vurgulamıştır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinin on ikinci sayfasında bulunan haberde ‘’Nazi gibi’’ başlığı kullanılmıştır. Başlıkta yeterli bilgi verilmemiş ama aynı zamanda çekiciliğiyle okuyucuları haber girişine yönlendirmiştir. Bu haberin bir alt başlığı da mevcuttur :’’Somut bir önlem yok’’. Aynı sayfada bulunan ikinci haberin başlığı da bu şekilde okuyuculara sunulmuştur :‘’Yurtlarından oldular.’’ Her iki başlıkta da bilgi eksikliği gözlenmiştir. Ancak haber metnine yönlendirecek kadar merak uyandırıcıdır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili iki haber bulunmaktadır. Daha detaylı verilmiş olan haberin başlığı ‘’BM Zepa’yı umursamıyor’’, ikinci ve daha kısa olan haberin başlığı ‘’Zaferi kutladılar’’ olarak verilmiştir. Birinci başlık oldukça açık olup, ikincisi ise belirsizdir. İkinci başlığın yanında bulunan fotoğraf kimin ve hangi zaferin kutlandığını göstermektedir; ayrıca haberin içinde de sözel olarak anlatılmaktadır. ‘’BM Zepa’yı umursamıyor’’ başlıklı haberde iki tane alt başlık bulunmaktadır. Alt başlıklar şu sıra ile verilmiştir: ‘’Tecavüz ediyorlar’’ ve ‘’Hırvat tehdidi.’’ Başlıklar haber metnine akış sağlamaktadır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili manşette; bir ana başlık, bir haber girişi, 6 alt başlık ve iki tane fotoğraf bulunmaktadır. On altıncı sayfada ise Srebrenica ile ilgili 5 habere yer verilmiştir. Manşette büyük ve kalın harflerle ‘’İhanetin fotoğrafı’’ diye yazılmıştır. Manşette bu alt başlıklarla ana olay duyurulmuştur: ‘’BM komutanın insanlık ayıbı’’, ‘’Etnik arındırma yapıyorlar’’, Erkekleri kamplara kapattılar’’, ’’Kadın ve kızlara tecavüz’’, ’’Gali: Gorazde ve Zepa’yı da koruyamayız’’, ‘’Ankara, Batı’yı daha cesur olmaya çağırdı’’. İç sayfadaki haber ‘’İşte, BM Sırp işbirliği’’ ana başlığıyla duyurulmuştur, ayrıca aynı haberin alt başlıkları şu şekilde verilmiştir: ’’Etnik temizlik naklen’’, ‘’Kızlar kaçırılıyor’’. Alt başlıkların büyük harflerle yazılmış olması, muhabirin vermiş

olduğu bilgileri okuyucuya vurgu yaprak iletmek istemesi olarak anlaşılmıştır. Aynı sayfada fotoğraf eşliğinde ''Mahşer alanı'' başlıklı haber bulunmaktadır. On altıncı sayfada koyu arka fonuyla ve kutucuğun içinde ''NATO'ya etnik temizlik kınattıramadık'' başlıklı haber de bulunmaktadır. Bu haberlerin altında ''Ankara'dan Bosna feryadı'' ve ''Gali Sırplara yeni hedef gösterdi'' başlıklı haberiyle de Srebrenica ile ilgili güncel konular duyurulmaktadır. Başlıklarla alt başlıklar ana olayı anlatmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Sabah'ın bu sayısındaki haber başlıklarına bakıldığında, Srebrenica'daki etnik arındırmaya daha çok önem verildiği ve güncel olayları daha detaylı anlatıldığı gözlemlenmiştir.

15 Temmuz 1995 tarihli, Srebrenica ile ilgili *Sabah* gazetesinde yayımlanan haberin ''Bosna'da kritik 24 saat'' başlığı bulunmaktadır. Başlık, kısa olmasıyla birlikte, taşıdığı mesajın önemli olduğunu göstermek istediği açıktır, verdiği enformasyonla okuyucuları haber metnine yönlendirmektedir.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesi Srebrenica ile ilgili ''Kadınlar yollarda intihar ediyorlar'' başlıklı haberiyle okuyucularına duyurmuştur. On dördüncü sayfada, etnik temizliğin devam edeceği bildirilmiştir. İç sayfadaki iki haberin başlıkları şu şekilde verilmiştir: ''Yollarda intihar ediyorlar'' ve ''Fransa'dan Bosna ülimatomu''. ''Yollarda intihar ediyorlar'' başlıklı haberde iki tane alt başlık bulunmaktadır:''Etnik temizlik tamam'' ve ''Sırada Zepa var''. Ana başlıklar ve alt başlıklar ana olayı anlatmakta yeterlidirler.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili olaylar ''12 bin Boşnak kayıp'' başlığıyla manşette ve on dördüncü sayfasında bulunan iki haberin bir tanesinde aynı başlıkla, öbürünün de ''Sırp zulmü bitmek bilmiyor'' başlığıyla yer almıştır.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili manşetten verilen haberlerin başlıkları okuyuculara şu şekilde sunulmuştur:''20 bin erkek kayıp'' ve ''Boşnak kadınların gözyaşları dinmiyor''. Hürriyet gazetesi iç sayfadaki

haberlerinde başlık olarak:''Bosna'da 20 bin kayıp'' ve ''Fransa nutuk atmasın'' şeklinde sunmaktadır. İç sayfadaki ''20 bin erkek kayıp'' başlıklı haberin ''Zepa düşmek üzere'' alt başlığı bulunmaktadır. Hürriyet'in bu sayısındaki başlıklarında verdiği bilgilere bakıldığında, Srebrenica'daki olayların kronolojik olarak takip edildiği gözlemlenmişti

4.1.1.2. Haber girişi/spot

Haber girişi ana olayı özetler ve haberin ana fikrini okuyucuya verir. Haber başlıkları ile birlikte, haber girişleri bir enformasyon şemasını oluşturmaktadır.

Sabah ve Hürriyet gazetesinde haber girişleri şu şekilde verilmiştir:

- *''Bosna Devlet başkanı İzzetbegoviç'in ardından Başbakan Silajdziç dünyaya seslenerek:''Ya bu katliamı durdurun, ya da bırakın silahlanalım'' dedi''(11.7.1995.Sabah)*
- *''Batı dünyasıyla alay edercesine Bosna Hersek'teki katliamlarına devam eden Bosnalı Sırplar, sonunda on binlerce Boşnağın yaşadığı bir kenti daha ele geçirdiler.''(12.7.1995.Sabah)*
- *''BM tarafından ''Güvenli Bölge'' ilan edilen Srebrenica, dün NATO'nun düzenlediği hava operasyonlarından sonra Sırpların denetimine geçti. Kenti korumakla görevli Hollandalı BM askerleri kaçtı. On binlerce Boşnak, çaresizlik içinde kenti terk etti. Sırplar kentte yeni bir sivil yönetim kurdu ve bir belediye başkanı atadı. Zepa'nın da düşmek üzere olduğu öne sürüldü.'' (12.7.1995.Hürriyet)*
- *''Boşnak kenti Srebrenica'ya ellerini kollarını sallaya sallaya giren Sırplar, dün de 10 binlerce çaresiz Boşnağın sığındığı Potoçari'yi kontrol altına aldılar. NATO'nun hava müdahalesi durumunda, Katliamdan kaçan on binlerce müslüman Boşnağı bombalayacaklarını açıklayan Sırplar, Zepa'ya doğru ilerliyorlar.''(13.7.1995.Sabah)*

- *‘’Güvenli bölge Srebrenica’yı alan Bosnalı Sırplar, dünyanın suskunluğunu fırsat bilerek İkinci Dünya Savaşı’ndaki nazi uygulamalarını andıran yöntemlerle yollarına devam ediyorlar. Sırplar, dün de Potocari’de on binlerce müslümanın sığındığı BM üssünü ele geçirdiler. Sırplar üsteki sivilleri gruplar halinde kent dışına sürmeye başladılar. Kadın, çocuk ve yaşlılar yarı yolda otobüsten indirilerek yürümek zorunda bırakılırken, eli silah tutan 16 yaşından büyük bütün erkekler ‘savaş suçu soruşturması’ için Sırpların Bratunac’daki esir kampına götürüldüler.’’(13.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Sırplar’ın ilerleyişi karşısında hiçbir müdahalede bulunmayan BM, güvenli bölge kapsamındaki başka bir müslüman yerleşim bölgesi olan Zepa’yı da sonunda gözden çıkardı.’’(14.7.1995.Sabah)*
- *‘’Bütün dünyanın gözleri önünde Srebrenica’yı işgal eden Sırpların komutanı Ratko Mladiç, zaferini kenti korumakla görevli BM kuvvetlerinin üssünde BM komutanıyla birlikte kadeh tokuşturarak kutladı. Hemen etnik temizliğe başlayan Sırplar binlerce kadın ve çocuğu Müslümanların cephe hattı yakınına bırakıyor. 16 yaşından büyük erkekler ise Sırp toplama kamplarına gönderildi. Sırp vahşeti televizyonlardan naklen izleniyor.’’(14.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Önce kuşatma döneminde açlık, ardından esaret, etnik temizlik ve salgın hastalık tehlikesi, mahşerin dört atlısı gibi Srebrenica halkının üzerine çöktü.’’ (14.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’İngiltere, Yunanistan ve Fransa, Sırpları gücendirmemek için NATO bildirisinde ‘’etnik temizliğin’’ kınamasına karşı çıktılar.’’ (14.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Ankara, Bosnalı Sırpların Srebrenica’yı işgalini kınadı, uluslararası kamuoyuna ‘’daha cesur ve kararlı bir tutum’’ çağrısında bulundu ve BM Barış Gücü’nün yetkililerinin artırılmasını istedi.’’ (14.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Srebrenica’nın güvenli bölge statüsünün yeniden oluşturulması için gerekli bütün önlemleri almakla görevlendirilen BM Genel Sekreteri Butros Gali, Kahire’de, Srebrenica için diplomatik girişimlerde bulunmaktan başka çareleri olmadığını açıkladı.’’ (14.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Batılı Müttefiklerinden Sırplar’a karşı askeri müdahale kararının 24 saat içinde alınmasını isteyen Fransa, ‘’Aksi halde Saraybosna kuşatmasını biz kaldıracağız’’ açıklamasını yaptı.’’(15.7.1995.Sabah)*

- *‘’Bütün dünya, Bosnalı Sırpların dipçik ve silah zoruyla göç etmeye zorladığı 40 binden fazla Bosnalının yok edilişini seyrediyor.’’ (15.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’BÜTÜN dünyanın gözleri önünde Srebrenica’yı ayakları altına alan Sırplara karşı, Fransa harekete geçti.’’ (15.7.1995.Hürriyet)*
- *‘’Srebrenica’dan kaçan ve izleri hala bulunamayan binlerce Boşnağı, Sırpların toplu halde katletmesinden endişe ediliyor’’(16.7.1995.Sabah)*
- *’’Srebrenica’dan Tuzla’ya ulaşan Boşnak kadınlar, Sırpların alıp götürdüğü eşleri ve çocukları için ağlıyor. Kimse iki gün içinde ortadan kaybolan 20 bin kişiye ne olduğunu bilmiyor. Boşnak göçmenler, yol boyunca yığınlar halinde erkekler cesetleri gördüklerini söylediler. Kadınlara tecavüz eden Sırplar, erkekleri katlediyorlar. ‘’ (16.7.1995.Hürriyet)*

11 Temmuz tarihli *Sabah* gazetesinde yer alan haberin girişinde ‘’Bosna Devlet başkanı İzzetbegoviç’in ardından Başbakan Silajdziç dünyaya seslenerek:’’Ya bu katliamı durdurun, ya da bırakın silahlanalım’’ dedi’’ haber başlığında verilen bilgileri genişletilerek sunulduğu görülmüştür. Sabah gazetesinin Srebrenica ile ilgili olarak haber girişinde aktardığı bilgi Bosna Devlet Başkanı İzzetbegoviç ve Başbakan Silaydziç’in dünyaya ’Ya bukatliamı durdurun, ya da bırakın silahlanalım’ sözü ile iki opsiyon sundukları görülmektedir. Haber girişi başlığıyla ve ana metinle bütünlük sağlamıştır.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili haberin spotu bulunmadığı için, spot olarak haber metninin ilk cümlesi kullanılmıştır. Bir haberde spot olmadığında haberin ilk paragrafı veya haber metninde paragraflar bulunmadığında ilk cümlesi haber girişi olarak kabullenilmektedir. Sabah’ın bu sayısında sunulan haber girişleri başlıklarıyla uyum içindedir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde iç sayfada yer alan haberin girişi Srebrenica’nın ‘’Güvenli Bölge’’ olmasını ön plana çıkarıp, buna rağmen Sırpların eline geçmesi vurgulanmaktadır. Ayrıca kenti korumakla görevli Hollandalı BM askerlerin olay yerinden kaçmasını ve on binlerce Boşnak’ı çaresiz bırakmaları da

bu haber girişinde açık bir şekilde anlatılmaktadır. 12 Temmuz 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde bulunan haber girişinde haber başlığı genişletilmiş ve ana olay beş kısa cümle ile anlatılmıştır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde, on ikinci sayfada bulunan ‘’Bosna’da ölüm kıskacı’’ ana başlıklı haberin girişinde hiç kimseyi umursamayan Sırpların ‘’ellerini kollarını sallaya sallaya’’ Srebrenica’ya girmeleri, ve Potoçari yerleşim bölgesini de ele geçirmeleri, ayrıca Sırpların NATO’yu tehdit etmeleri anlatılmaktadır. Haber başlığında verilen bilgi haber girişiyle uyum sağlamakta ve olay yerinden detayları aktarmaktadır. Haber girişi haberin ana başlığıyla uyum sağlamıştır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde bulunan ‘’Nazi gibi’’ başlıklı haberin girişinde Srebrenica’nın ‘’Güvenli Bölge’’ olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca, Sırpların dünyanın Srebrenica’da süren etnik temizliğe tepki vermemesinden faydalanmaları vurgulamaktadır. Bu haber girişinde 16 yaşından büyük bütün erkeklerin esir kampına Sırplar tarafından götürüldüğü anlatılmaktadır. Başlıkta bahsedilen Nazilerin ikinci dünya savaşında yaptıkları muamelelere benzetilen Srebrenica’da yaşanan olaylar haber girişinde daha geniş ve detaylı bir şekilde anlatılmıştır ve böylece başlıkla haber girişi uyum sağlamıştır. Aynı sayfada bulunan ikinci‘’Yurtlarından oldular’’ başlıklı haberin spotu fotoğrafta gösterilen insanların dramını ve bir defa daha BM’nin Srebrenica’yı koruyamadığı vurgulamaktadır. İki fotoğrafla çevrili bu kısa haber hem başlıkta hem de ilk cümlesinde fotoğraflarda gösterilen insanlık dramını anlatmaktadır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde bulunan ‘’BM Zepa’yı umursamiyor’’ başlıklı haberin spotunda Srebrenica’daki Boşnak halkın dramı, ayrıca BM’nin hala bu konuda hiçbir müdahalede bulunmamasını anlatılmaktadır. Böyle bir durumdan dolayı Zepa yerleşim bölgesinde de aynı dram yaşanacağı tahmin edilmektedir. Başlıkla haber girişi uyum içindedirler ve haber girişinde ana başlıkta verilen enformasyonun genişletildiği gözlemlenmiştir. ‘’Zaferi kutladılar’’ başlıklı haberin spotunda, yanında verilen fotoğrafta açık ve net gözüktüğü gibi, Sırp komutan

Ratko Mladiç'in Hollanda askerleriyle kadeh tokuşturarak ''zaferi'' kutlaması anlatılmıştır. Bir taraftan yaşlı, çocuk, kadın, erkek bakmadan öldürülen insanları zafer olarak gören bir kişiliği ve o insanları korumakla görevli BM Hollanda askerlerinin durumu hem görsel hem de sözel olarak bu kısa haberde anlatılmıştır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde konu ile ilgili en çok haberin yer aldığı görülmektedir. Sabah gazetesinde olduğu gibi, Hürriyet gazetesinde de Sırp-BM işbirliği en çok dikkat çeken olaydır. ''İşte BM Sırp işbirliği'' başlıklı haberin spotunda Sırpların komutanı Ratko Mladiç'in BM askerleriyle zaferini kadeh tokuşturarak kutladığı anlatılmıştır. ''Mahşer alanı'' başlıklı haber iki foroğrafla çevrili olup başlıkta dendiği gibi Srebrenica'da yaşanan dram kronolojik olarak verilmiştir ve aynı zamanda fotograflarda görsel olarak da gösterilmiştir.''NATO'ya etnik temizliği kınattıramadık'' başlıklı haberin spotunda çeşitli Avrupa ülkelerinin etnik temizliğin kınanmasına karşı çıktıkları vurgulanmıştır. Ana başlıkla haber girişinin uyum içinde olduğu gözlemlenmiştir. ''Ankara'dan Bosna feryadı'' ana başlıklı haberin spotunda Ankara'nın Sırpları kınadığı anlatılmıştır, ayrıca uluslararası kamuoyuna daha cesur bir tutum takınmaları için ve BM Barış Gücü'ndeki asker sayısının arttırılması için çağrıda bulunduğu açıklanmıştır. ''Gali Sırplara yeni hedef gösterdi'' başlıklı haberde ise Gali'nin başka Boşnak şehirlerinin de korunabileceğinden şüphe duyduğunu ifade ettiği gözlemlenmiştir. Bu haberin de ana başlığı haber girişiyle uyum içindedir.

15 Temmuz 1995 tarihinde *Sabah* gazetesinde yayımlanan Srebrenica ile ilgili haberin girişinde Fransa'nın Batılı Müttefiklerinden 24 saat içinde Sırplar'a karşı askeri müdahale bulunulmasını istediği gözlemlenmiştir. Ana başlık; haberin girişiyle ve haber metniyle uyum sağlamıştır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili bulunan her iki haberinde spotu bulunmamaktadır, dolayısıyla haber girişi olarak haberlerin ilk cümlelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. ''Yollarda intihar ediyorlar'' haberin spotunda dünyanın Srebrenica dramına sessiz kaldığı vurgulanmıştır. Haberin girişinin ana başlığıyla uyum içinde olmadığı gözlemlenmiştir. Haber metninde ana başlıkta vurgulanmak istenilen bilgilerden söz edilmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili on dördüncü sayfada bulunan ‘’12 bin Boşnak kayıp’’ haberinin girişinde on binlerce kayıp insanın Sırplar tarafından katledilmesinden endişe edildiği aktarılmıştır. İç sayfada bulunan’’Sırp zülmü bitmek bilmiyor’’ başlıklı bir diğer haber iki fotoğrafla çevrelidir. Bu kısa haberin girişi bulunmadığı için ilk cümlesinde haberi yapan muhabirin Sırpların yaptıklarına :’’akıl almaz kinleri’’ olarak yazılmaktadır ayrıca bu haberde Sırplar için kullanılan ifade ‘’katiller’’dir. Haber girişiyle ana başlığın uyum sağladığı gözlemlenmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili iç sayfada bulunan ’’20 bin erkek kayıp’’ başlıklı haberin girişinde Sırpların Boşnak kadınlarına tecavüz ettikleri ve Boşnak erkeklerini katlettikleri vurgulanmaktadır. Ana başlık, haber girişi ve haberin ana metini ile uyum sağlamıştır.

4.1.2. Şematik yapı

4.1.2.1. Ana olayının sunumu

İnceleme kapsamında ele alınan *Sabah* gazetesinin 11 Temmuz 1995 tarihli yayınında haberde yer alan ana olay: Srebrenica'da soykırım yapılma olasılığından duyulan korku ve endişedir. Haberde Boşnak liderlerin Türkiye’den yardım elini uzatmasını istedikleri görülmektedir, bununla birlikte bütün Batılı ülkelerinin liderlerine de seslenmektedirler. Bu çağrılar Bosna’nın büyük panik içinde olduğunun göstergesidir.

Haberde Bosna devlet adamlarının Srebrenica’da olması muhtemel olayın başlamasını önlemek için isim vererek kimlerden yardım istendiği vurgulanmıştır; ‘’Amerika Başkanı Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Almanya ve İngiltere Başbakanları Helmut Kohl ve John Major’’. İstenilen yardım gelmezse 60

bin kişinin ölümle karşı karşıya kalacağı aktarılmıştır. Haberin son kısmında BM'in Sırpların ilerlemesini engellemek amacıyla ''Kasap'' lakaplı Bosnalı Sırpların Komutanı Ratko Mladiç'e gönderilen tehdit mektubundan bahsedilmektedir; ''Sırp güçlerinin Srebrenica kentinin içine doğru ilerlemelerinin, NATO'nun hava saldırısı ile cezalandırılacağı belirtildi''diye habere doğrudan aktarılmıştır. Ayrıca aynı amaçla Hollandalı BM askerleri tarafından bir savunma hattı kurulduğu da haberde belirtilmiştir. Haberde BM güçlerinin güvenlik sağlamak amacıyla çaba gösterdiği, hatta tehdide bile başvurduğu anlatılmaktadır.

Gazetenin olayları eleştirel olarak vermeye çalıştığı tespit edilmiştir. Bu durum haberin içindeki ifadelerden de anlaşılmaktadır. Söz konusu örnekler, mikro yapı çözümlemelerinde ele alınacaktır. Önemli olan, Bosna Devlet adamların açıklamalarının haberde yer almasıdır.

Sabah gazetesinin manşetinde bulunan ''Srebrenica düştü'' başlıklı haberinde Srebrenica kentinin tümüyle Sırp ordusunun eline geçmesi, kadın ve çocukların, katliam korkusuyla çaresizce BM karargahına sığınmaları okuyucuya sunulmuştur. On ikinci sayfada devam eden bu haberde NATO'nun hava saldırısının Sırpların Srebrenica'yı almalarını önleyemediği vurgulanmıştır. On ikinci sayfada devam eden haberde, spot olmadan ana olaya geçilmiştir.

Sabah'ın bu sayısında bulunan haberde Srebrenica'lı Boşnak halkının uzun direnişten sonra pes ettikleri ve Bosnalı Sırpların bütün dünyanın gözü önünde katliama devam edip Srebrenica'yı ele geçirdikleri okuyucuya sunulmuştur. BM Barış Gücü'nün sözcüsünün resmi olarak Srebrenica'nın düştüğünü bildirmesi de haberde yeralmıştır. Ayrıca, Hollandalı BM askerlerinin Srebrenica'dan çekilip, kendilerine başka bir karargahta barikat kurdukları ve kaçan Boşnakların katliam korkusuyla, panik halinde, açlık ve hastalık tehlikesi altında o karargaha sığınmaya çalıştıkları da haberde aktarılmıştır.

Haberde, NATO'nun Bosnalı Sırplara yönelik hava harekatı düzenlediği ancak, bu etkisiz operasyonun Sırpları durdurmaya ve korkutmaya yetmediği de yer almıştır. Son olarak Sırpların kendi televizyonlarında başka bir kenti de yakında alacaklarına dair haber yaptıkları da bildirilmiştir.

11 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili habere yer verilmemiştir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde ana olayın sunumuna manşette bulunan kısa bildiriden başlanmıştır. Ana olay, haberin ''Srebrenica düştü'' başlığıyla açık olarak anlatılmıştır. İnceleme kapsamında ele alınan 12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde bulunan haberin ana olayı: Srebrenica'nın Sırp ordusunun eline geçmesidir.

Haber ''Batı dünyasıyla alay edercesine…'' diye bir giriş cümlesiyle başlamıştır. Devamında Sırpların Batı dünyasını umursamadan, uyarılara ve müdahalelere rağmen kendi projelerine devam ettikleri ima edilmiştir. Haber girişi olmayan bu haberde ana olayın özetlemesi ilk paragrafta yer almıştır.

Srebrenica kentinin Bosnalı Sırpların eline düşmesi, ayrıca BM askerlerinin olay yerinden kaçmaları ve ''Güvenli Bölge'' ilan edilen Srebrenica'da yaşayan Boşnak halkın Sırpların eline bırakılması ve katliamla karşı karşıya kalmaları da ana olayın bir parçası olarak görülmektedir.

12 Temmuz 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde bulunan haber ana olayı başlıkta kısa ve net bir şekilde anlatmış, sonrasında daha fazla enformasyonla haber girişinde okuyucuya sunulmuştur. Ana olay ilk önce merak uyandıracak şekilde manşetteki haberde kısaca özetlenmiştir, önemli enformasyonlarla okuyucu iç sayfadaki habere yönlendirilmiştir. Haberin ilk paragrafında, NATO'nun iki hava harekatıyla Sırpları durduramadıkları, Sırpların kente girmeden önce Boşnak halkını korumakta yükümlü olan Hollandalı askerlerin şehirden kaçtıkları anlatılmıştır. Haberin devamında Güvenli Bölgeden sorumlu askerlerin

Srebrenicadaki barikatlarından kaçıp başka bir şehrin girişinde barikat kurmaları anlatılmıştır. Srebrenica halkının panik içinde olmaları, yardım istemeleri ve BM'nin onlar için hiç bir şey yapacak durumda olmamasına da haber metninde yer verilmiştir. Sırpların kendi televizyonlarında ileride almayı planladıkları şehirlerin isimlerini vermeleri de haberde yer almıştır.

Son olarak Türkiye'den Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'in NATO'ya mektup göndererek Sırpların Srebrenica'ya yönelik saldırılarının durdurulmasının talep edildiği görülmektedir.

Gazetenin olayları eleştirel olarak vermeye çalıştığı tespit edilmiştir. Bu durum haberin içindeki ifadelerden de anlaşılmaktadır. Söz konusu örnekler, mikro yapı çözümlemelerinde ele alınacaktır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinin Srebrenica ile ilgili haberinde ana olay ilk olarak manşetten verilmiştir, on ikinci sayfada bulunan haberin spotunda ana olay olarak Sırplar'ın Srebrenica'dan sonra Potoçari yerleşim bölgesini ele geçirmeleri, Boşnak halkın belirsiz ve zor durumları ayrıca Sırpların BM'yi tehdit etmeleri gösterilmiştir.

On ikinci sayfada bulunan haberin ilk paragrafında; Sırpların, Potoçari yerleşim bölgesini aldıkları, Boşnak halkın ölüm ve toplama kampı tehdidiyle teslim olmalarını istedikleri görülmektedir. Ayrıca haberde, Sırpların 400 BM askerin rehin aldıkları aktarılmıştır.

İlk alt başlığın''Barış gücüne tehdit'' altındaki metninde BM'in Sırplardan korktukları ve herhangi bir müdahale de bulunmadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, BM sözcüsü Aleksandar Ivanko'nun ifadesi de doğrudan aktarılmıştır ve bu ifadeden BM güçlerinin Sıpları ciddiye almaları gerektiği anlaşılmaktadır. Aynı paragrafta Sırpların Zepa'ya ve son hedefleri olan Gorazde'ye ilerledikleri bildirilmiştir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde bulunan haberde ''İngiltere suçlanıyor''alt başlığıyla verilmiş olan kısmında; siyasi uzmanların, Srebrenica'nın düşmesini İngiltere'nin istediğini, aynı zamanda İngiltere'nin savaş boyunca Sırp tarafını tutuğunu ve Srebrenica'dan sonra Zepa ve Gorazde'yi alıp Boşnakları anlaşmaya zorlayarak Saraybosna'nın yarısını Sırplara vermek istediğini söylemektedirler. Ana olay şu şekilde özetlenmiştir.

Sabah gazetesinde 13 Temmuz 1995 tarihli haberde ana olay şu şekılde anlatılmıştır: ''Gali'ye tam yetki'' alt başlıklı son paragrafında BM Güvenlik Konseyinin Srebrenica'nın güvenli bölge statüsünün yeniden sağlanması için bütün yetkileri Genel Sekreter Gali'ye verdiğini ve Bosna Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç'in BM'den Srebrenica'daki eski düzeni kurmalarını istediği görülmektedir. Ayrıca bu paragrafta Sırpların son hedefi Saraybosna'yı almak istedikleri de açıklanmaktadır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinin on ikinci sayfasında yayımlanan haberde ana olay şöyle özetlenmiştir: Sırpların Srebrenica halkının sığındığı BM Koruma gücü üssünü de ele geçirmeleri, Nazilerin uygulamalarını da andıran yöntemlere devam etmeleri, kadın ve çocukları Müslüman bölge sınırına bırakıp, 16 yaşından büyük erkekleri esir kampına götürmeleri anlatılmıştır.

Hürriyet gazetesinde Srebrenica ile ilgili bulunan haberin ana olayın sunumu başlık ve haber girişi ile başlar. Haber girişinde ''Güvenli bölge Srebrenica'yı alan Bosnalı Sırplar, dünyanın suskunluğunu fırsat bilerek İkinci Dünya Savaşı'ndaki Nazi uygulamalarını andıran yöntemlerle yollarına devam etmekteydiler. Sırplar'ın önceki gün de Potocari'de on binlerce Müslüman'ın sığındığı BM üssünü ele geçirdikleri açıklanmaktadır. Habere göre, Sırplar, üsteki sivilleri gruplar halinde kent dışına çıkarmışlardır. Kadın, çocuk ve yaşlılar yarı yolda otobüsten indirilerek yürümek zorunda bırakılırken, 16 yaşından büyük bütün erkekler 'savaş suçu soruşturması' için Sırpların Bratunac'daki esir kampına götürülmüştür. Aynı sayfada bulunan ''Yurtlarından oldular'' başlıklı haberde ana olay başlıkta anlatılmaya başlanıp haber metninde devam edilmiştir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili ''BM Zepa'yı umursamıyor'' başlıklı haberde ana olayın bir kısmı başlıkta duyurulmuştur. Daha detaylı bir şekilde ''Sırplar'ın ilerleyişi karşısında hiçbir müdahalede bulunmayan BM, güvenli bölge kapsamındaki başka bir Müslüman yerleşim bölgesi olan Zepa'yı da sonunda gözden çıkardı.'' spotunda okuyucularına sunulmuştur.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde ana olayın sunumu manşette başlamaktadır, alt başlıklarla ve iç sayfadaki haberlerle devam etmektedir. Hürriyet gazetesinin bu sayısında Srebrenica ile ilgili verilen haberlerin sayısı, geçen üç günde verilen haberlerin sayısından daha çok olduğu gözlemlenmiştir.

Srebrenica'nın Müslüman halkının yaşadıkları vahşetin anlatılması, BM'nin hiçbir şekilde müdahalede bulunmadığının bunun yanında başka şehirlerin aynı duruma düşme olasılığına karşı hiç bir şey yapamayacaklarına ifade etmeleri ve Sırp komutan Ratko Mladiç'in Hollandalı askerlerle kadeh tokuşturarak bu zaferi kutladığı, 14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde de ana olay olarak gözlemlenmiştir.

15 Temmuz 1995 tarihli, Srebrenica ile ilgili *Sabah* gazetesinde yayımlanan haberin ana olayı haber başlığında duyurulup, haber girişinde daha fazla bilgi verilmiştir: ''Batılı Müttefiklerinden Sırplar'a karşı askeri müdahale kararının 24 saat içinde alınmasını isteyen Fransa, ''Aksi halde Saraybosna kuşatmasını biz kaldıracağız''.

Haberin ilk kısmında Bosnalı Sırpların, güvenli bölge olarak ilan edilen Zepa yerleşim bölgesine girmelerine yer verilmiştir. Ana olay ''Fransa'dan ateş'' alt başlığı altındaki metinde anlatılmıştır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde ana olay ilk önce manşette bulunan kısa bildirim amaçlı kullanılan haberde duyurulmuştur, iç sayfada bulunan haberde ise daha detaylı bir şekilde okuyuculara aktarılmıştır. 15 Temmuz 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde ana olay olarak Srebrenica'dan kaçan insanların yaşadıkları olaylardan sonra intihar edecek duruma geldikleri anlatılmaktadır.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili ana olaynın sunumu manşette yer alan kısa bildirimle başlamış ve iç sayfada bulunan ''Srebrenica'dan kaçan ve izleri hala bulunamayan binlerce Boşnağı, Sırpların toplu halde katletmesinden endişe ediliyor''haber girişinde genişletip okuyuculara sunulmuştur.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili ana olayın sunumu manşetteki haberlerle başlamaktadır, ancak ana olayın detaylı olarak anlatımı ''20 bin erkek kayıp'' başlıklı iç sayfada bulunan haberin girişinde bulunmaktadır. Ana olay bahsi geçen haber girişinde: ''Srebrenica'dan Tuzla'ya ulaşan Boşnak kadınlar, Sırpların alıp götürdüğü eşleri ve çocukları için ağlıyor. Kimse iki gün içinde ortadan kaybolan 20 bin kişiye ne olduğunu bilmiyor. Boşnak göçmenler, yol boyunca yığınlar halinde erkekler cesetleri gördüklerini söylediler. Kadınlara tecavüz eden Sırplar, erkekleri katlediyorlar.'' ifadeleriyle en iyi şekilde öztlenmiştir.

4.1.2.2 Ardalan ve bağlam bilgisi

11 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde ardalan ve bağlam bilgisi haberde yer almıştır. Bosna Başbakanının Srebrenica kentinde katliamın başlamasını ve daha da şiddetli olacağından korku duyarak dünyadan yardım istemesi, *''Öte yandan dün CNN televizyonunda konuşan Bosna Hersek Başbakanı Haris Silaydziç de, Bosna'da bugüne kadar 200 bin müslümanın Bosnalı Sırplar tarafından katledildiğini belirterek ''Özellikle Batılıların bu katliama seyirci kalmaları affedilmez. Batı bu katliamı bir an önce durdurmalı, ya da bizim silahlanmamıza izin vermeli'' şekilde konuştu''* doğrudan aktarılmıştır, ayrıca sayısal olarak Srebrenica katliamın başlangıcına kadar 200 bin kişinin Bosnalı Sırplar

tarafından katledilmesine ve katliamın başlama noktasında 60 bin kişinin hayatlarının tehlikede olması ile bağlantısına dikkat çekilmiştir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde bulunan Srebrenica ile ilgili olan haberde ardalan ve bağlam bilgisi yer almıştır. BM Konseyi tarafından yapılan açıklamada ‘’’Güvenli Bölge’ ilan edilen Srebrenica kenti günlerdir dayandığı Sırp saldırılarına sonunda pes etti. Son birkaç gün Bosnalı Sırp birliklerinin yoğun saldırısı altında bulunan Bosna Hersek’in doğusundaki 40 bin nüfuslu kent, dün öğle saatlerinde düştü’’ şeklinde bir anlatımla geçen günlerde süren olaylardan bahsedilmiş ve bağlam kurulmuştur. Haberin orta kısmında bulunan ‘’Birleşmiş Milletler Barış Gücü Sözcüsü Ivanko, birkaç gün önce başlayan Sırp saldırılarına karşı kenti korumakla görevli BM’ye bağlı Hollandalı askerlerin de geri çekilmek zorunda kaldıklarını açıkladı’’ cümlesinde de ‘birkaç gün önce’ ki olayı aktarıp ana olayla bağlantı kurulmuştur. Ayrıca haberde önceki gün gerçekleşen NATO hava harekatından bahsedilip faydasız olmasıyla bağlantı kurulmuştur.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili olarak daha çok güncel konulara yer verildiği gözlemlenmiştir. Haberde ana olayın olduğu günde olanlar anlatılmıştır. Bir tek haberin son kısmında bulunan ‘’ Bu arada dünkü gelişmeler öncesinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin, NATO Genel Sekreteri Willy Claes’e bir mektup göndererek, Sırpların Srebrenica’ya yönelik saldırılarına son verilmesi için çaba gösterilmesini istedi.‘’ cümlesinde ana olaydan önceki bir durumla haberin bağlanması gözlemlenmiştir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili olan iç sayfadaki haberde bulunan ‘’Açlık ve susuzluk kol gezdiği bölgede, bugüne kadar kılını kıpırdatmayan BM’nin kendilerini kurtarmasını bekleyen 40 bin kadar çaresiz Boşnağın Sırp kuşatmasına ne kadar dayanabileceği bilinmiyor.’’ cümlesinde ‘’bugüne kadar’’ deyip eski olayların gelişiminden bahsedip Boşnakların, BM’nın hiç bir şey yapmamalarına rağmen hala onlardan yardım bekledikleri aktarılmaktadır. İkinci paragrafta bulunan ‘’Bu uzmanlar bugüne kadar Bosna Hersek ile ilgili birçok konuda Sırpların tarafını tutan ve bölgedeki İngiliz birliklerini

öne sürerek Sırplara kuvvet kullanılmasına sürekli engel olan İngiliz...'' cümlesinde İngilizlerin Sırplara geçmişte var olan desteklerini hala sürdürdükleri anlatılmak istenmektedir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili güncel konulara yer verildiği gözlemlenmiştir. ''…Bosnalı Sırplar, dünyanın suskunluğu fırsat bilerek İkinci dünya savaşındaki Nazi uygulamalarını andıran yöntemlerle yollarına devam ediyorlar.'' Burada Sırpların o zamana kadar yaptıkları katliamlara BM ve dünyanın sessiz kaldıklarından bahsedilmektedir ve o verilerin haberde ardalan olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili bulunan ''BM Zepa'yı umursamıyor'' başlıklı haberde ardalan ve bağlam bilgisi yeterince verilmiştir. 14 Temmuz 1995 tarihli Sabah gazetesinde bulunan her iki haberde anlatılanların birkaç gün öncesinde olmuş olaylara bağlandığı görülmektedir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde ardalan olarak Srebrenica'da yaşanan insanlık dışı olaylar gösterilmiştir. Srebrenica dramını durdurmak için BM'nin hiçbir şey yapmadığı ve halen yapmamakta olduğunun altı çizilerek bu Hürriyet gazetesinin sayısında bağlam kurulmuştur.

15 Temmuz 1995 tarihli, Srebrenica ile ilgili, *Sabah* gazetesinde yayımlanan haberde güncel konulara yer verilmiştir. Ardalan ve bağlam bilgisi de haberde yer almıştır. Geçen günlerde süren olaylardan bahsedilmiş ve bağlam kurulmuştur.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde iç sayfadaki haberlerde geçmiş olaylara yeterince yer verilmemiştir. Haber daha çok o günkü mültecilerin dramı üzerine kurulmuştur.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili haberlerde yeterli ve ayrıntılı olmamakla birlikte ardalan bilgisine yer verilmiştir. Gazetede bulunan haberlerde anlatılanların birkaç gün öncesinde olmuş olaylara bağlandığı görülmektedir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde ardalan ve bağlam bilgisi yeterince verilmiştir. *Hürriyet*'in bu sayısında geçen günlerde süren olaylar da yer almıştır.

4.2. Mikro Yapı Çözümlemesi

4.2.1. Sentaktik çözümleme

Haberlerin sentaktik analizinde cümlelerin basit ya da karmaşık oluşlarına, uzunluk ve kısalıklarına, etken ya da edilgen olmalarına bakılmaktadır. Böylece gazetenin olay ve aktörler ile ilgili tavırları değerlendirilebilmektedir.

Haber metinlerinde kullanılan cümlelerin yapısı, başka bir ifade ile cümlelerin nasıl kurulduğu, etkenlik edilgenlik durumu ve öznenin nasıl konumlandırıldığı incelenir. Etken ve edilgen yapıların çözümlenmesinde eylemi yapanı saptamak hedeflenir. Haberlerde sorumlunun açıkça belirtilip belirtilmediği büyük önem taşır. Kimlerin ya da hangi kurumların eylemlerinin aktif ya da pasif yapıyla verildiği ideolojik bir tercihi de içinde barındırır.(Aygün, 2011:228)

11 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde kullanılan ''Bosna'dan acı çığlık 'Yardım edin''' başlığın kısa, basit ve etken olduğu görülmektedir.

Aynı tarihli haberde kullanılan haber girişinde ''Bosna Devlet başkanı İzzetbegoviç'in ardından Başbakan Silajdziç de dünyaya seslenerek: ''Ya bu

katliamını durdurun, ya da bırakın silahlanalım'' dedi'' cümlesinin yapı olarak etken olduğu görülmektedir.

Haber metninde bulunan cümlelerin arasında genel olarak bakıldığında haberin ilk kısmında etken, ikinci kısmında ise edilgen cümlelerin kullanılmasının tercih edildiğini söyleyebiliriz.

Haberde aktörlerin isimle belirlenmesi de dikkat çekmektedir; ''Bosna Devlet Başkanı İzzetbegoviç'', ''Başbakan Silaydziç'', '' Amerika Başkanı Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Almanya ve İngiltere Başbakanları Helmut Kohl ve John Major'', ''Bosnalı Sırpların Komutanı Ratko Mladiç''. Haberde özel isimlerin kullanılması olayın gerçekliğini perçinlemektedir.

Cümlelere bakıldığında nedensel ilişkinin oluştuğu cümleler arasında bir nedensel ilişki kurulduğu anlaşılmaktadır: ''Yardım edin'' ….'' Srebrenica'da 60 bin kişinin ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirterek''…Burada eğer bir şey yapılmazsa sonucun kötü olacağının belli olduğu ima edilmektedir. Haber başlığında başlayan olay, uyumlu bir şekilde haber metninde sonuna kadar anlatılmaktadır.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde kullanılan ''Srebrenica düştü'' başlığının, kısa, öz, net ve etken olduğu görülmektedir. Haberde bulunan cümlelere bakıldığında, çoğunlukla etken cümleler yer almaktadır; ayrıca doğrudan aktarılmış cümlelere de yer verilmiştir. Haberde özel isimlerin yazılması da dikkat çekmiştir; ''Bosna Hersek'teki Barış Gücü'nün sözcüsü Aleksander İvanko'', ''BM Genel Sekreterinin Eski Yugoslavya Temsilcisi Yasuşi Akaşi'', ''BM Enformasyon Yetkilisi Jira Landre''. Haberde özel isimler ve söylenen ifadelerin doğrudan aktarımı yapılarak haberin inandırıcılığı kuvvetlendirilmiştir. Haberde ayrıca kullanılan cümlelerde, sayısal verilere de rastlanmaktadır; Srebrenica şehrinin nüfusu ''40 bin'' kişi olarak verilmiştir, kaçan insanların sayısı ''20 bin'' kişi olarak aktarılmıştır. Srebrenica kentinde bulunan Bosnalı Sırpların mevzilerinin NATO

tarafından bombalanma zamanının, ''15:40'' olarak verilmesi de dikkat çekmektedir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili sunulan haberde kullanılan ''Srebrenica düştü'' başlığının kısa, açık ve etken olduğu görülmektedir. Başlığın kısa ve öz olması olayın durumunun da net olmasının göstergesidir. Haberin devamında kullanılan cümlelerin çoğunlukla uzun olduğu, ayrıca doğrudan aktarılan cümlelerin de bulunduğu gözlenmiştir. Haberde bulunan cümlelerde özel isimler de kullanılmıştır. Özel isimlerin kullanılması haberin inandırıcılığını güçlendirmektedir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde kullanılan ''Bosna'da ölüm kıskacı'' başlığının etken, kısa ve açık olduğu tespit edilmiştir. Haberde kullanılan cümlelere bakıldığında, çoğunlukla etken ama aynı zamanda uzun ve bazen karışık cümleler kullanılmıştır. İkinci paragrafta bulunan '' ''ellerini kollarını sallaya sallaya'' giren Bosnalı Sırplar…'' ifadesiyle Sırpların hiç kimseden korkmadan, rahatça Srebrenica'ya girdikleri anlatılmaktadır. Sayısal veri olarak kullanılan ''…30 bin kişinin ölüm korkusuyla kaçtığı….'' cümlesinde olayın boyutunun altını çizmek için kullanıldığı tespit edilmiştir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili sunulan haberde kullanılan ''Nazi gibi'' başlığının kısa ve edilgen olduğu görülmektedir. Ayrıca, haber girişinde kullanılan cümlelerin etken ve uzun oldukları gözlemlenmektedir. Haberin içindeki cümlelerin de uzun ve etken olduğu görülmüştür.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili bulunan ''BM Zepa'yı umursamıyor'' başlıklı haberde, başlığında, haber girişinde ve haber metninde, genel olarak etken cümlelerin kullanıldığı gözlemlenmektedir. İkinci haberin başlığı ''Zaferi kutladılar'' da etken olarak verilmiştir. Haber metninde, genel olarak, kullanılan cümleler etken olarak değerlendirilmiştir. Her iki başlığın kısa olması dikkat çekmektedir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili sunulan haberlere genel olarak bakıldığında başlıkların etken ve olayı anlatmak için yeterli uzunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Haberlerde bulunan cümlelerin de etken, uzun, bazı yerlerde de karışık oldukları görülmektedir. Manşetteki bir alt başlıkta Gali'nin söylediği ''Gorazde ve Zepa'yı da koruyamayız'' doğrudan aktarılan ifadesi, bütün haberlerde bulunan doğrudan aktarılan ifadeler gibi, haberin inandırıcılığını kuvvetlendirmektedir. Cümleler arasında uyum gözlemlenmiştir.

15 Temmuz 1995 tarihinde *Sabah* gazetesinde yayımlanan Srebrenica ile ilgili haberin başlığı: ''Bosna'da kritik 24 saat'' şeklinde verilmiştir. Başlığın etken ve kısa olduğu gözlemlenmiştir. Haber girişinde ve haberin genelinde etken cümlelerin kullanılması dikkat çekmektedir. Haberde yetkililerin özel isimleriyle yazıldığı görülmektedir.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde, manşette bulunan haberin ''Kadınlar yollarda intihar ediyorlar'' başlığıyla etken, açık ve net olduğu gözlemlenmiştir. İç sayfada bulunan ''Yollarda intihar ediyorlar'' haber başlığının da etken ve kısa olduğu tespit edilmiştir. ''Fransa'dan Bosna ültimatomu'' başlığı da etken ve kısa olarak tespit edilmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili ''12 bin Boşnak kayıp'' başlıklı haberde; başlık başta olmak üzere, haberde kullanılan cümlelerin çoğunun etken, açık ve uzun olduğu gözlemlenmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde bulunan haberlere bakıldığında genel olarak etken cümlelerin kullanılması dikkat çekmektedir. Ayrıca, cümlelerin çoğunlukla uzun ama açık oldukları gözlemlenmiştir.

4.2.2. Sözcük seçimi

Sözcük seçimleri söylem analizinin önemli bölümlerinden bir tanesidir. Gazetecinin veya gazetenin ideolojisini yansıtan kelime tercihleri, haber söyleminin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Sözcükler anlamın oluşmasında bir gösterge konumuna geçmektedir. Ayrıca haberde kullanılan sözcükler okuyucu açısından yönlendirici özelliğe sahip olabilmektedir.

Bütün sözcükler semboliktir ve sözcüklerin anlamı, ifade ettiği şeyden başka bir şey ifade etmemesinden kaynaklanmaktadır. Bir sözcüğün değeri yada anlamı, cümle içindeki yerinden ve cümle içindeki öteki sözcüklerle olan ilişkisinden etkilenir. (Devran, 2010: 101)

11 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Bosnalı Sırpların Komutanı Ratko Mladiç'in 'kasap' lakabı kullanılarak okuyucuya onun nasıl bir insan olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca haber metninde kullanılan sayısal veriler olayın ne denli büyük olduğunun göstergesidir. ''Srebrenica'da 60 bin kişinin ölüm tehlikesiyle karşı karşıya….'', ''Bosna'da bugüne kadar 200 bin müslümanın Bosnalı Sırplar tarafından katledildiği….''Bu tanımlamalar ideolojik üretime neden olmaktadır.

Sözcük seçimi haber söyleminde önemli bir rol oynamaktadır. Sözcük seçimi okuyucunun yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır. 12 Temmuz 1995 tarihli Sabah gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde kullanılan sözcükler ''Boşnaklar'', ''Bosnalı Sırplar'', ''BM Barış Gücü'' temel olarak kullanılan sözcüklerdendir ve üçü ile ana olayı anlatmak mümkündür. Bu haberde özel isimlerin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili olarak sunulan haberin ilk paragrafında kullanılan ''…sözde kenti koruyan Hollanda askerlerinin mevzilerinden kaçmalarıyla birlikte binlerce Boşnak perişan halde kenti terk etmek

zorunda kaldı.'' sözleri ilk olarak Hollanda askerlerinin 'sözde' korumasının ilan edilmesi dikkat çekmektedir. 'Sözde' kelimesi ile Hollandalı askerlerin nasıl bir koruma sağlayabilecekleri, daha doğrusu nasıl koruma sağlayamayacakları ortaya çıkmaktadır. İkincisi, 'kaçmak' sözcüğü bir askere hiçbir şekilde yakıştırılamaz sözcük olarak yine Hollandalı askerlerin kim ve nasıl askerler olduklarını açıklamaktadır. Haberin devamında 'kaçmak' kelimesi UNPROFOR sözcüsünün de ifadesiyle 'terk etmek' kelimesiyle değiştirilmiştir. ''….'güvenli bölgeden' Hollanda askerlerinin mevzilerini terk ettiklerini kaydeden sözcü…..'' 'Terk etmek' bir askeri anlatmak için güzel söz olmasa da, 'kaçmak' sözünden kat be kat daha yumuşaktır, UNPROFOR sözcüsünün de onu seçme sebebi budur. Haberde dikkat çeken başka bir cümlenin içinde saklı söz açıklamaları da bulunmaktadır; ''Sırp televizyonu Srebrenica'da yeni bir sivil yönetim kurulduğunu ve bir belediye başkanı atandığını duyurdu. Televizyon ayrıca Zepa kentinin de düşmek üzere olduğunu öne sürdü''. Bu cümlede bulunan sözcüklerin seçimi Sırpların kendi televizyonlarında kullandıkları propagandanın ispatıdır. Kendi televizyonlarında kendi istediklerini ilan etmişlerdir. Srebrenica kentinde katliam sürerken, belediye başkanın atamasının haberde yer alması ile kamuoyuna Srebrenica'daki işlerinin tamamen bittiğinin ima edildiği açıktır. Ayrıca Srebrenica'da katliam sürerken Zepa'daki olası katliamlara zemin hazırlamak için televizyonda bu şekilde haberleri lanse etmektedirler.

Sayısal veriler bu haberde şu şekilde kullanılmaktadır : ''15 km kuzeyinde'' 15 km burada Hollanda askerlerinin olay yerinden ne kadar uzağa kaçtıklarını anlatmak için kullanılmıştır; ''20 bin dolayında insanın'' bu sayı da okuyucuya ne denli geniş çaplı bir katliamın söz konusu olduğunu anlatmak için kullanılmıştır. ''….operasyonda iki Sırp tankının vurulduğu bildirildi'' bu sayısal veriyi anlatmak için başka bir sayısal veriyle bağlantı kurarak analiz edilirse, sonuç daha net ortaya çıkmaktadır. Bağlantı kurulmak istenen sayısal veriyi içeren cümle: ''Radarlı uçaklar dahil, 80 uçağın katıldığı operasyon sırasında 4 adet 500'er kiloluk bomba atıldığı kaydedildi.'' Bu iki cümle haberde ard arda yer almaktadır. Bu sayısal verilerle ve cümlelerin içindeki başka sözcüklerle NATO'nun 80 uçağıyla, 4 adet 500'er kiloluk bombalarıyla sadece Sırpların iki tane tankına zarar vermeleri BM'in yardımının ne kadar gerçek dışı olduğunun göstergesidir.

Son olarak, haberin son kısmında Türkiye Srebrenica'da olan olayları göz önünde bulundurarak '' Bu arada dünkü gelişmeler öncesinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin, NATO Genel Sekreteri Willy Claes'e bir mektup göndererek, Sırpların Srebrenica'ya yönelik saldırılarına son verilmesi için çaba gösterilmesini istedi.'' cümlesinde kullanılan ''saldırılarına son verilmesi'' ifadesi Srebrenica'daki insanlık dramını durdurmak için çabaladığının ve aynı zamanda Türkiye'nin açık bir şekilde Boşnakların tarafını tuttuğunun göstergesidir. Bu tanımlar ideolojik üretime neden olmaktadır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde kullanılan sözcüklerden gazetenin/muhabirin açık bir şekilde Boşnakların tarafını tuttuğu görülmektedir. Haberin ilk paragrafında kullanılan ''…Sırp vahşetinden kaçarak…'' okuyucuya ''vahşet'' sözcüğü, Sırpların o bölgede ki insanlık dışı hareketlerini göstermek için kullanılmıştır. Bu haberde özel isimlerin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili haberlerin bir tanesinin başlığında ''Nazi gibi'' benzetmesi güncel olayların ne denli korkunç ve yasa dışı olduğunun göstergesi olarak kullanılmıştır. Haberin ilk paragrafının başlangıcında ''Sözde BM koruması altındaki Srebrenica…'' deyimiyle muhabirin ''sözde'' kelimesini kullanması BM'nin Srebrenica'yı korumak için hiçbir şey yapmadığı vurgulanmaktadır. Haberin ikinci paragrafında kalın harflerle ve tırnak içinde yazılmış olan ''Mültecileri ''tahliye etmek için'''', ''…16 yaşından büyük bütün erkeklerin ''savaş suçu soruşturması'' için Bratunac'a götürüleceğini açıkladılar.'' ve Bosnalı Sırpların Komutanı Ratko Mladiç'in üsteki bir çocuğa söylediği ''Korkman için bir sebep yok'' ifadelerinin gerçek dışı oldukları ve samimi olmadıklarının göstergesidir. ''Yurtlarından oldular'' başlıklı haberin içinde de muhabirin ''BM Koruma Gücü'nün ''koruyamadığı'' Srebrenica sakinleri….'' cümlesinde ''koruyamadığı'' sözcüğünü tırnak içine alması ifadeyi öne çıkarıp vurgulanmak istendiğini düşündürmektedir. Sayısal verilerle ''Srebrenica'yı ele geçiren Bosnalı Sırplar, dün de Potoçari'deki 400 kişilik üssüne sığınan 42 bin müslümanı rehin alarak zulme devam ederken, onları durdurmak için hala kimse

bir şey yapmıyor'' cümlesiyle hem Boşnak müslümanların ne kadar kötü durumda olduklarını hem de ''zulüm'' kelimesiyle onların ne çektikleri aktarılmaktadır.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yer alan haberlerde ilk olarak ''BM Zepa'yı umursamıyor'' başlıklı haberin spotunda kullanılan ''…Zepa'yı da sonunda gözden çıkardı'' söz diziminden BM'nin Zepa'yı kurtarmak için hiçbir şey yapmayacağı ima edilmektedir. Haberin devamında ''…40 bin müslüman sivilin Sırp saldırganların eline düşmesine…'' ''Sırp saldırganları'' deyip Sırpların aslında Srebrenica'nın sivil halkına nasıl davrandığının gösterilmek istendiği düşünülmektedir. Sayısal verilerin kullanılması şu şekildedir: ''…40 bin müslüman sivilin….'', ''BM'nın Tuzla'daki hava üssünde 8 bin, Kladanj'da 6 bin ve Potoçari'de 23 bin mülteci bulunduğu, şu ana kadar tahliye edilen mülteci sayısının 14 bini bulduğu bildirildi.'' Bu sayısal veriler olay yerindeki insanların ne kadar olduğunu okuyuculara bildirmek için kullanılmıştır. ''Zeferi kutladılar'' başlıklı haberde ise ''Sırp Komutan Ratko Mladiç zaferini rehin aldığı Hollandalı askerlerle içki içerek kutlarken…..'' cümlesinde iki kelime dikkat çekmektedir; ''zafer'' ve ''rehin'' , rehin tutulan kişi onu rehin eden kişi ile normal durumlarda kutlama yapamayacağı gibi, bu durumda başka bir şeyin ima edildiği tahmin edilebilir; Sırp ordusunun Hollanda askerleri ile birlik olup bu vahşetin başında beraber durdukları anlamına gelebilmektedir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili sunulan haberlerde ''insanlık ayıbı'' sözcükleri seçilerek BM'nin hareket tarzı anlatılmaktadır. BM'nin Srebrenica müslüman halkına yaptıkları ihaneti Sırp ordusuna soykırımı yaptıran Ratko Mladiç ile birlikte kadeh tokuşturarak kutladıklarını anlatmak için gazete muhabirinin iyi sözcük seçimi yaptığı görülmektedir. Aynı olayı anlatmak için Hürriyet gazetesinin bu sayısında kullanılan fotoğrafın altında ''utanmazlara bakın'' ifadesinin de doğru yerde, doğru bir şekilde olayı anlatmak için kullanıldığı gözlemlenmiştir. Aynı tarihli gazetenin iç sayfasında bulunan haberde kullanılan ''etnik temizlik'' ifadesinin, Srebrenica'da yaşanan olaylarla ilgili bu tarihte ilk defa kullanıldığı göze çarpmaktadır. Aynı sayfada bulunan başka bir haberin başlığında ''Mahşer alanı'' yanında bulunan fotoğraf eşliğinde Srebrenica'dan kaçan müslümanların sayısının çokluğunu

anlatmak için kullanılmıştır. ‘’Ankara’dan Bosna feryadı’’ başlığının içinde kullanılan ‘’feryad’’ sözcüğü sadece Ankara’nın değil, tüm Türkiye’nin Bosna’da yaşananların üzüntüyle takip edildiğinin göstergesidir. Bu tanımlar ideolojik üretime neden olmaktadır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili sunulan haberde kullanılan ‘*’insanlık trajedisi*’’ sözcük seçimi Srebrenica’da yaşananları anlatmaktadır. Haberde sayısal verilere de yer verilmiştir; ‘*’…12 bin nüfuslu Zepa…*’’, ‘*’…4 bin erkeği zorla topladığı*’…’, ‘’…Srebrenica’nın tamamen boşaldığı, Hollandalı UNPROFOR askerlerinin üssünün bulunduğu Potoçari köyünde *400 kadar mültecinin* kaldığı, Srebrenica’nın batısındaki Kladanj yerleşim birimine en az *14 bin mültecinin* ulaştığı ve *20 binin* daha beklendiği haber veriliyor….’’ Sayısal verilerin kullanılması olayların boyutunu göstermek için kullanılmaktadır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberlerin sözcük seçimine bakıldığında, gazetenin ve muhabirin Sırplara karşı oldukları açık ve nettir. ‘’Yollarda intihar ediyorlar’’ başlıklı haberinde kullanılan ‘’canını dişine takarken’’ Srebrenica’dan kaçanların ölmemek için büyük çaba gösterdiklerinin kanıtı olarak kullanılmıştır. Sırpların Srebrenica’da yaptıklarının adı artık ‘’etnik temizlik’’ olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Hürriyet muhabiri ’’….*bir defa daha BM’yı ayakları altına alan* Sırplara karşı, Fransa harekete geçti.’’ ifadesiyle, Sırpların BM’yi hiçbir zaman umursamadıklarını anlatmak için seçmiştir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili haberlerde Sırplar için şimdiye kadar kullanılan sözcüklerin arasına ‘’Sırp katiller’’ de girmiştir. Bosnalı müslümanlar/Boşnaklar için de ‘’çaresiz Boşnaklar’’ ifadesi kullanılmıştır. Sözcük seçimi bu tarihli gazetede, önceki sayılarında da olduğu gibi, açık bir şekilde Boşnakların tarafının tutulduğunun ispatıdır.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde bulunan haberlerde kullanılan sözcüklerin arasında Boşnakların kurdukları savunma birliğiyle Sırp ordusu arasındaki çatışmalarla ilgili ‘’gerilla savaşı’’ ifadelerine yer verilmektedir. Sırpların

Srebrenicalı Boşnaklara yaptıkları ''iğrenç muamele'' olarak adlandırılmıştır. Fransa ile İngiltere'nin arasında Srebrenica konusunda çıkan gerginliğe, haberde ''ağız kavgası'' denmektedir. Hürriyet gazetesinin bu sayısındaki sözcük seçimine bakıldığında, önceki günlerde olduğu gibi, Boşnak tarafı kurban, Sırp tarafı cani olarak göstermektedir.

4.2.3. Haberin retoriği

Haber metnindeki retorik, okuyucunun ne yöne yönlendirilmek istendiğini ve neyin anlatılmaya çalışıldığını göstermektedir. Haberde inandırıcılığın sağlanması için yakın görgü tanıklarının ifadelerinin kanıt olarak sunulması, resmi kurum raporları, zaman, fotoğraflar ve sayılar kullanılmaktadır.

11 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesindeki haberde yer verilen temalara kanıt olarak iki fotoğraf kullanılmıştır. Bir fotoğrafta Bosna'da süren insanlık dramını aktarmak için bir Boşnak'ın kucağında taşıdığı yaralı kadının fotoğrafı, diğerinde ise Hollandalı askerin cenaze fotoğrafı kullanılmıştır. Ayrıca devlet adamlarının isimlerinin kullanılması inandırıcılık kurmuştur; ''Bosna Devlet Başkanı İzzetbegoviç'', ''Başbakan Silaydziç'', '' Amerika Başkanı Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Almanya ve İngiltere Başbakanları Helmut Kohl ve John Major''. Bu haberde Bosnalı müslümanların tarafı tutulmaktadır ve haber metninde bu yaklaşım açık ve net görülmektedir.

Haberi yazan gazetecinin Bosnalı Sırplara karşı olduğu hem Sırp tarafından hiçbir veri verilmemesine, hem de Komutanlarının ''kasap'' lakabının kullanılmasından anlaşılmaktadır. Başlıklar ve spotlar fotoğraflarla birlikte haber metnini yansıtmıştır. Kullanılan sayısal veriler haber inandırıcılığı bakımından önem arz etmektedir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde hiçbir fotoğraf yayımlanmadığı tespit edilmiştir. Haber retoriğinin inandırıcılığını ispat etmek için belirli kişilerin ifadeleri doğrudan aktarılmıştır.

Genel olarak habere bakıldığında yetkili kişilerin ifadelerini doğrudan kullanarak okuyucuya yön verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kullanılan sayısal veriler bilgilendirme amacıyla kullanılmıştır.

Haber kaynağı olarak ne bir gazetecinin ne de bir haber ajansının ismine rastlanmamıştır. Böyle bir durumda haberin kaynağı gazetenin kendisi olmaktadır. 12 Temmuz 1995 tarihli Sabah gazetesinin Srebrenica ile ilgili verdiği haberde haber kaynağını göstermeye önem vermediği tespit edilmiştir.

12 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica olaylarıyla ilgili haberde retoriksel stratejilerin çok kullanılmadığı görülmektedir. Haber metninin ikna dili okuyucuya Srebrenica'da olup biteni Boşnakların tarafını açık bir şekilde tutarak aktarmaya çalışmaktadır. Haberde yetkililerin ifadelerinin doğrudan aktarılarak ve rakamsal veriler kullanılarak haberin inandırıcılığı artırılmaktadır. Haber kaynağı belirlenmemiştir.

13 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde bir fotoğraf ve Sırpların ilerlemesini gösteren bir kroki bulunmaktadır. Haber retoriğinin inandırıcılığını ispat etmek için belirli kişilerin ifadeleri doğrudan aktarılmıştır. İfadelerin doğrudan aktarılması okuyucuya yön vermekte yardımcı olmaktadır. Haberde kullanılan sayısal veriler bilgilendirme amacıyla kullanılmıştır. Haber kaynağı olarak Sabah gazetesi kendi muhabirinin adını kullanmıştır.

13 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili haberlerden ''Yurtlarından oldular'' başlıklı haberin inandırıcılığını kuvvetlendirmek amacıyla iki fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar iki haberin arasında bulundukları için ''Nazi gibi'' haberiyle de aynı amaçla kullanılmış olabilir. Haberde kullanılan sözcük ve cümlelerden gazetenin açık bir şekilde Boşnak Müslümanları'nın tarafını tuttuğu gözlemlenmiştir. Haber kaynağı olarak hiçbir haber ajansının yada muhabirin ismi gösterilmemiştir. Böyle bir durumda haberin kaynağı gazetenin kendisi kabul edilmektedir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili iki haberin birer fotoğrafı bulunmaktadır. Haberlerin inandırıcılığını ispat etmek için hem fotoğraflar kullanılarak hem de görgü tanıklarının söyledikleri doğrudan aktarılmaktadır. Haberde kullanılan sayısal veriler bilgilendirme amacıyla kullanılmıştır. ‘’BM Zepa’yı umursamıyor’’ başlıklı haberin kaynağı olarak gazetenin muhabirinin ismi verilmiş, ‘’Zaferi kutladılar’’ başlıklı haberin ise haber kaynağı belirtilmemiştir.

14 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili manşette iki, iç sayfada da üç tane fotoğraf kullanıldığı gözlemlenmiştir. Fotoğraflar yanlarında yazılan yazıların inandırıcılığını yükseltmek için kullanılmaktadır. Ayrıca yetkililerin ifadeleri doğrudan aktarılarak da aynı şekilde inandırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır. Haberlerde kullanılan tüm ifadelerde, gazete muhabirlerinin gerek yazılı gerek fotoğraf seçimleriyle, açık bir tavırla Boşnakların tarafını tuttukları görülmektedir. Haber kaynağı olarak gazetenin kendi muhabirlerinin kullanıldığı görülmektedir.

15 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili yayımlanan haberde iki fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraf aracılığıyla okuyuculara vizüel olarak Srebrenica’da yaşananların gerçek yüzünü aktarma çabası gözlemlenmektedir. Haberde yetkililerin ifadeleri doğrudan aktarılarak inandırıcılığı sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Sözcük seçimi ile birlikte haber retoriği okuyuculara gazetenin ve gazete muhabirinin ideolojisini açıklamaktadır. Haber kaynağı olarak Sabah gazetesi kendi muhabirinin adını kullanmıştır.

15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica ile ilgili iç sayfada yayımlanan iki haberin bir tanesinin yanında iki fotoğraf kullanılmıştır. Haberin inandırıcılığını kuvvetlendirmek amacıyla kullanılan fotoğrafların yanında yazılan yazılar, haber metninde bulunan görgü şahitlerinin ve yetkililerin doğrudan aktarılan ifadelerinin 15 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Haber kaynağı olarak gazete, Bosna’da bulunan kendi muhabirinin ismini kullanmıştır.

16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah* gazetesinde Srebrenica ile ilgili manşette hiçbir fotoğraf bulunmazken, iç sayfadaki haberler birer fotoğraf eşliğinde okuyuculara sunulmuştur. Yetkililerin ifadelerinin doğrudan verilmesi haberin inandırıcılığını kuvvetlendirmektedir. Haberde kullanılan sayısal veriler bilgilendirme amacıyla kullanılmıştır. Sabah gazetesinin Boşnakların tarafını tuttuğu haber retoriğinden açık ve net olarak görülmektedir. Haber kaynağı olarak ne bir haber ajansının ne de muhabirin ismi verilmemiştir. Böyle durumlarda haberin kaynağı gazetenin kendisidir.

16 Temmuz 1995 tarihli *Hürriyet* gazetesindeki haberlerin de manşette bir, iç sayfasında da bir fotoğraf okuyuculara sunulmaktadır. Fotoğraflar, altlarında yazılan bilgilerin inandırıcı tarafını kuvvetlendirmek için kullanılmaktadır. Haberin retoriğine istinaden *Hürriyet* gazetesinin bu sayısında da Boşnaklarla empati kurmakta olduğu söylenebilir. ''20 bin erkek kayıp'' haberinin kaynağı olarak Tuzladan bilgileri ileten Faruk Zabcı gösterilmiştir. Ancak ''Fransa nutuk atmasın'' başlıklı haberin kaynağı belirtilmemiştir.

5. SONUÇ

Haberi söylem olarak ele almak ve çözümlemek, haberi hazırlandığı süreçlerden ve toplumsal yapı içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinden ayırmadan incelemek anlamına gelmektedir. Bağlama ilişkin bir analiz olan söylem analizi, güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Bu araştırmada haber metninde kullanılan başlıklar, haber girişleri, ana olay ve sunuş şekli, cümle bilgisi, sözcük seçimleri, ardalan ve bağlam ilişkileri çözümlemeye tabi tutulmuştur.

Araştırmanın hipotezini oluşturan *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin Srebrenica soykırımı ile ilgili yayımladıkları haber metinlerinin eleştirel söylem analizine tabi tutulması ile Türkiye medyasına nasıl bir ilgiye ulaştığı önermesi, yapılan araştırma neticesinde doğrulanmıştır. Araştırma için 11 Temmuz 1995 ve 16 Temmuz 1995 tarihleri arasında Srebrenica'da gerçekleşen soykırım ile ilgili *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesinde yayımlanmış haberler çözümlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise belirtilen tarih aralığında *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin aynı tarihte yayımladıkları gazete haberleri oluşturmaktadır. Van Dijk'ın geliştirdiği ve haberleri hedef alan eleştirel söylem analizi yöntemine göre, belirtilen zaman aralığındaki *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinde yer alan Srebrenca soykırımına ilişkin haberler incelenmiş ve Türkiye medyasında nasıl sunulduğu aşağıda gösterildiği şekilde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Sabah ve *Hürriyet* gazetesinde 11 Temmuz 1995 ve 16 Temmuz 1995 tarihleri arasında Srebrenica soykırımına ilişkin sayfalarında yer alan haberler ile ilgili nicel verilere göre; konu ile ilgili *Hürriyet* gazetesinde, *Sabah* gazetesine göre daha fazla habere yer verildiği tespit edilmiştir. Sabah gazetesi 8, Hürriyet gazetesi 12, toplam 20 adet haber yapıldığı görülmektedir. Haber sayısının fazla olmasından konuya ilginin yüksek olduğunu, iki farklı gazetenin soykırım sürecini yakından takip ettikleri görülmektedir.

11 Temmuz 1995 tarihinde *Hürriyet* gazetesinde Srebrenica'daki olaylar ile ilgili olarak hiçbir haber yapılmaz iken, *Sabah* gazetesinde bir adet haber yayımlandığını görmekteyiz. Belirtilen tarihler arasında haber sayısının artması, Srebrenica'daki olayların kötüye gitmesinin belirtisi olarak değerlendirilebilir. *Hürriyet* gazetesinde en çok habere yer verildiği tarih 14 Temmuz 1995'tir. Sıplar'ın yaptıklarına, Hürriyet gazetesinin bu sayısında ilk defa ''etnik temizlik'' adı verildi. Aynı tarihte, *Sabah* gazetesinde Srebrenica soykırımı ile ilgili olarak iki habere yer verilmiştir.

İncelemeye tabi tutulan iki gazetenin tematik analiz sonuçlarına göre başlıklarını merak duygusu uyandıracak şekilde, bilgiyi en genel hali ile başlıkta verdiği; haber girişleri ile haber metninde ise konu hakkında daha fazla bilgi sundukları tespit edilmiştir. İncelenen gazeteler içerisinde özellikle *Hürriyet*'in başlıklarında sık sık sansasyonel ve duygusal ifadeleri kullandığı; *Sabah* gazetesinin de başlıklarında, *Hürriyet*'ten az da olsa sansasyonel ve duygusal ifade kullanımını tercih ettiği ayrıca daha çok ana olayı açıklayıcı başlık kullandığı görülmüştür.

Sabah ve *Hürriyet* gazetesi haber başlıklarını genel açıklamalar ile sınırlamayarak; Srebrenica ile ilgili farklı konularını haber başlıklarından duyurmuştur. Gazatelerinin haber başlıklarında Srebrenica'dan bahsederken sadece Srebrenica ifadesini kullanilmadıkları görülmektedir. Haber başlıklarında kullanıldığı ifadelerle daha çok Srebrenica halkının yaşadığı dramı ortaya çıkardıkları ve Sırpların yaptıklarını haber başlıklarında olumsuzlaştırdıkları görülmektedir. Kullandığı bu ifadeler ile Bosnalı Sırplar'ın şiddet yanını sık sık haber başlıklarında ön plana çıkaran *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesi, Sırplar'ı olumsuzlaştırarak sunmuştur.

Şematik analiz sonuçlarına göre iki gazetenin de ana olayı, başlık ve haber girişlerinde özetleyerek verdikleri, ana olayı sunumunda da uyum içinde oldukları gözlemlenmiştir. Her iki gazete Boşnakları desteklediğini gösteren ifadeler ile ana olayı sunmuşlar ve Boşnak'ları açıkça destekleyen ifadeler kullanmışlardır. Bununla beraber Bosnalı Sırp'ları olumsuzlaştırarak ve eleştirerek Bosnalı müslümanları dolaylı olarak desteklediği tespit edilmiştir.

İncelemeye tabi tutulan iki gazetenin ana olay olan "Srebrenica soykırımı'nı haber metinlerinde birbirlerine benzer olaylar çerçevesinde ve hemen hemen aynı şekilde sundukları görülmüştür. *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesi; ana olayı üç alt olay çevresinde sunmuşlardır. İlk olay olarak Bosnalı Sırplar'ın planlı bir şekilde BM tarafından güvenli bölge olarak ilan edilen Srebrenica kentine girmeye planladıklarından dolayı yapılan eleştiriler, ikinci olay olarak Bosnalı Sırpların Srebrenica'ya girip katliam, tecavüz, işkence yapmaları ve on binlerce insanın yuvalarından olmalarına sebep olduklarından dolayı yapılan eleştiriler, üçüncü olay olarak Sırplar'ın insanlık dışı planlarını gerçekleştirip Hollandalı askerlerle kadeh tokuşturarak Srebrenica zaferlerini kutlamalarından dolayı yapılan eleştiriler olarak sunulmuştur.

Sabah gazetesi, tıpkı *Hürriyet* gazetesinin yaptığı gibi; haber metinlerini sunarken Boşnak halkı olumlulaştıran, Bosnalı Sırp'ları olumsuzlaştıran ifadeler ile Srebrenica soykırımını aktarmıştır. Ayrıca hem Sabah hem de *Hürriyet* gazetesi BM güçlerinin Srebrenica'yı korumasının başarısızlıkla sonuçlanmasından dolayı BM güçlerini, özellikle Hollandalı askerleri de olumsuzlaştırdıkları görülmektedir.

İki gazetenin haberleri incelendiğinde, olay ile ilgili ardalana ait bilgilerin gazeteler tarafından verilmeye çalışıldığı görülmüştür.

İki gazetenin incelenen haberlerinde haber kaynaklarına fazla önem gösterilmediği görülmüştür. Haber kaynakları ya belirtilmemiş ya da haber olarak gazeteler kendi muhabirlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Mikro yapıya yönelik yapılan sentaktik analiz sonuçlarına göre; iki gazetenin de haberlerini oluştururken, uzun, birleşik ve etken cümleleri kullandıkları görülmüştür. Gazetelerin uzun cümle yapısı kullanımı ile okuyucularına konu ile ilgili mümkün olduğu kadar çok bilgiyi en anlaşılır şekilde vermeye çalıştıkları düşünülmektedir. Gazetelerde edilgen cümle yapısı tercihinin az olduğu görülmüştür.

Sözcük seçimlerinde *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin haber başlıklarında Sırp'ların cani ve şiddet yanlısı kimliklerini ortaya koyan ifadeleri tercih ettikleri görülmüştür, aynı zamanda Boşnak'ların kurban, şiddete maruz kalan kimliklerini ortaya koyan ifadeleri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Sabah ve *Hürriyet* gazeteleri arasında, haberin inandırıcılığının sağlanılabilmesi için retorik tekniklerinden olan rakamların kullanılması ile ilgili büyük bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. İki gazete de rakamlar genellikle Srebrenica'dan kaçan, katledilen ve kayıp olan insanların sayısını belirtmek için kullanılmıştır.

Sabah ve *Hürriyet* gazetelerinin birbirlerine yakın oranlarda doğrudan ifadeleri kullandıkları görülmüştür.

Gazetelerin genellikle doğrudan alıntıları seçtikleri ve bu şekilde kendi ideolojilerini destekleyecek imalarla metnin alternatif reprodüksiyonlara kapanmasını sağlamayı hedefledikleri görülmüştür.

İncelemeye alınan *Sabah* ve *Hürriyet* gazetenin Srebrenica soykırımına ilişkin olarak taraflara yaklaşımı ve bakış açıları yukarıda sunulmuştur. İncelenen *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteler haber söylemlerinde açıkça Sırplar'ı olumsuzlaştırdığı görülmüştür.

İncelendiği 11 -16 Temmuz 1995 tarihleri arasında *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesinde yer alan haberlerde, 10 Temmuz 1995 tarihinde Sırplar'ın Srebrenica'ya girmesi ile başlayıp, Srebrenica'dan on binlerce Boşnak'ı şehirden sürmelerinden, 16 yaşından büyük erkekleri katlettiklerinden, kadın ve kızlara tecavüz ettiklerinden, 17 Temmuz 1995 tarihinde Zepa kentine, yeni katliamlara, girmelerine kadar geçen Srebrenica soykırımı anlatılmıştır. Bu süreç içerisinde özellikle BM askerlerinin Bosnalı Sırplarla iş birliği yapmalarının önemli etkisi olduğu görülmektedir. Bosnalı Sırpların şiddet yoluyla isteklerini kabul ettirmek için gerçekleştirdiği bu eylem, BM açısından dünya genelinde büyük bir güven kaybı

olarak görüldüğü *Sabah* ve *Hürriyet* gazetesinde yer alan haberlerden anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, tüm bu değerlendirmeler ışığında, 11-16 Temmuz 1995 tarihli *Sabah ve Hürriyet* gazetelerinde Srebrenica soykırımı ile ilgili yayımlanan haberler van Dijk'ın Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir ve iki gazetenin arasında ideoloji açısından fark gözlenmemiştir.

KAYNAKLAR

Akça Baştürk, E., (2007)., *Kimlik, Medya ve Temsil,* Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 15.

Aslan, K., (2004)., *Haber Nasıl Okunur?* İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 29, 30, 37, 39.

Atabek, Ü., Atabek, G., (2007)., *Medya Metinlerini Çözümlemek. İçerik, Gösterbilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri,* Ankara, Siyasal Kitabevi, 151, 152, 153, 154, 155.

Aygün, E., (2011)., *Yazılı Basın Haber Söylemlerinde Cumhuriyet Mitinglerinin Sunumu,* (Yayımlanmamış Yüksek LisansTezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: 228.

Baudrillard, J., (1997)., *Tüketim Toplumu,* (Çev. H.Delicaçaylı, F.Keskin), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 145.

Carvalho, A., (2008)., Media(ted) Discourse and Socıety*Media(ted),*Journalism Studies, Cilt 9(2), 161-177.

Çebi, M.S.,(2002)., *Haberi Anlamak,* Ankara, Gazi Kitabevi, 13, 26, 72, 73, 88, 90, 91, 239.

Çebi, M.S., (2008)., *Sembolik/Retoriksel Bir Eylem Olarak Dil'in Anlam İnşasındaki Rolü,* Konya, Selçuk İletişim, Cilt 5, Sayı 2, 148.

Damlapınar, Z.,(2005)., *Medya ve Siyaset İlişkileri Üzerine*, Ankara, Turhan Kitabevi, 118.

Devran, Y.,(2010)., *Haber, Söylem, İdeoloji,* İstanbul, Başlık Yayın Grubu, 60, 62, 101.

Doob, L.W.,(1966)., *Public Opinion*, USA, Second Edition, 429.

Dunn, M. ve Mauer, V. (2006)., *Discourseanalyse: Die Entstehung der Natıonalen Sicherheitsstrategie der USA,* Siedschlag, Alexander (2006), Methoden der sicherheitspolitischen Analyse. Eine Einführung içinde. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 189.

Dursun, Ç., (2001)., *TV Haberlerinde İdeoloji*, Ankara: İmge, 19, 40, 46, 122, 123, 124.

Dursun, Ç. (2003)., Haber *ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek,* Sevda Alankuş(Editör), Habercinin El Kitabı. Gazetecilik ve Habercilik içinde, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 63, 64, 67.

Dursun, Ç.,(2004)., *Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?* Dursun Ç. (Editör)), Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde, Ankara: Elips, 37-59, 375.

Ekşi. Ve Çelik H., (2008)., *Söylem Analizi,* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 27, 108.

Fiske, J.(1992)., *Television Culture,* London: Routledge, 294.

Fiske, J.(2003)., *İletişim Çalışmalarına Giriş* , Çeviren:S.İrvan, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 16-17.

Foucault, Michel. (2014)., *Bilginin Arkeolojisi,* Çev.: Veli Urhan, İstanbul: Birey Yayıncılık, 93.

Girgin, A. (1998)., Haber Yazma Teknikleri, İstanbul, İnkilap Kitabevi: 13-14.

Gölcü, A. (2009)., "Haber Söyleminde Medya,Siyaset İlişkisi: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri'', Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 87.

Güz, N. (2005)., *Haberde Yonlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Ankara, Nobel Yayınevı, 61, 62, 85, 86, 91.

Güz, N. (2-4 Mayıs 2012)., *New Communication Technologies and Social Transformation(Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm), II. Uluslararası İletişim Sempozyumu*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek-Kırgızistan, 16-24.

Hall, S.,(1994)., *Kültür, Medya ve İdeolojik Etki,(Editör) Küçük, M., Medya, İktidar, İdeoloji,* Ankara, Ark Yayınevi, 188, 200, 204-205.

Hicks, (2004)., "Writing News", *Writing for Journalists*, (Ed. Hicks Wynford), London and New York, Routledge Taylor&Francis Group,11.

Işık, G. (2010,Güz)., *Medyada "Yeniden Üretilen" Cumhuriyet Mitingleri,* İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Gazi Üniversitesi, Sayı: 31, 38-39.

İnal, A.(1995)., *Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnekler Çalışmalar,* İLEF Yıllık '94-95 , 135-163.

İnal, A.(1996)., *Haberi Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları: 23, 93, 115, 155-164.

İnceoğlu, G. Y., Çomak A., N.,(2009)., *Metin Çözümlemeleri*, İstanbul:Ayrıntı Yayınları: 30, 31, 32, 33,343-366.

İnternet: İslam, B.,(2014)., *BM Gözetiminde Soykırım,* MEKAM-Medeniyet ve Kültür Araştırma Merkezi, http://mekam.org/mekam/bm-gozetiminde-srebrenica-soykirimi-bahadir-islam , 10 Eylül 2014'de alınmıştır.

Keane, J. (1993)., *Medya ve Demokrasi*, (Çev. Haluk Şahin), 2. Bsk., İstanbul, Ayrıntı Yayınları: 145.

Kocaman, A. (2009)., *Söylem Üzerine*, Ankara, ODTÜ Yayıncılık,1, 4, 11.

Milburn, M. A.(1998)., *Kamuoyu ve Siyaset*,(Çev. A.Dönmez, V.Duyan), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları: 232.

Mora, N.(2011)., *Medya çalışmaları medya pedagojisi ve küresel iletişim*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık: 2-5, 18-29.

Morse, M., (1998)., *Televizyonda Haberci Kişiliği ve İnandırıcılık*, *Eğlence İncelemeleri,* Editör, Modleski, T., Çev., Gürbilek, N., İstanbul, Metis, 84.

Mutlu, E.(1995)., *İletişim Sözlüğü,*Ankara, Ark Yayınevi, 105.

Neumann, N. E. (1998)., *Kamuoyu*, (Çev. Murat Özkök,) Ankara ,Dost Kitabevi Yayını, 172-173.

Özer, Ö.,(2011)., *Haber Söylem İdeoloji*, İstanbul, Literatürk: 13, 14.

Rankema, J. (2004)., *Introduction to Discourse Studies*. Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 59.

Sancar Üşür, S., (2008)., *İdeolojinin Serüveni*, Ankara: İmge Kitabevi, 143.

Sancar Üşür, S.,(1997)., *İdeolojinin Serüveni*, İstanbul: İmge Kitabevi: 89.

Sezer, T., (2011)., *Söylem Analizi: PKK Örneği* , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 89.

Schudson, M. (2003)., *The Sociology of News*, New York-London, W.W. Norton & Company, 33.

Sözen, E., (1999)., *Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, İstanbul, Paradigma Yayınları, 14, 19, 20, 145, 146, 147.

Sözen, E. (2014)., *Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite* Ankara, Birleşik Yayınları: 18, 79, 80, 120, 121, 122, 140, 141, 142, 157.

Tılıç, L., D.,(1998)., *Utanıyorum Ama Gazeteciyim*, İstanbul: İletişim: 164.

Tokgöz, O., (1981)., *Temel Gazetecilik*, Ankara, AÜSBF Yayını:51.

Usulata, A., (1997)., *İletişim,* İstanbul, İletişim Yayınları, 93.

Ülkü, G. (2004)., *Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi,* Çiler D.(Editör), *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde,*Ankara, Elips Yayınları, 371, 372, 374, 385.

Van Dijk, T.,A., (1988a)., News as Discourse, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Van Dijk, T.,A., (1988b)., *News Analysis. Case Studies of International and Natıonal News in the Press,* Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Van Dijk, T., A., (1991)., *The interdisciplinary study of news as discourse*, Klaus Bruhn Jensen, Nicholas W. Jankowski (Editör*): A Handbook of Quantitative Metodologies for Mass Communication Research* , London, New York, Routlege, 108.

Vara, E. Ve Tienari, J. (2002)., *Justification, Legitimization and Naturalization of Mergers and Acquisitions: A Critical Discourse Analysis of Media Texts*, Organization, Cilt: 9(2), 275-304.

Wodak, R., Busch, B., (2004)., *Approaches to media texts*, John D. H. Downing, McQuail D., Schlesinger P., Wartella E.,A., (Editör) (2004) *The Sage Handbook of Media Studies*, London: Thousand Oaks, Sage, 105-123.

EKLER

EK-1. SABAH Gazetesi 11 Temmuz 1995

10 SABAH 11 Temmuz 1995

Bosna'dan acı çığlık "Yardım edin"

Bosna Devlet Başkanı İzzetbegoviç'in ardından Başbakan Siladziç dünyaya seslenerek 'Ya bu katliamını durdurun, ya da bırakın silahlanalım' dedi.

Önceki gün Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i telefonla arayıp Srebrenica kentinin düşmek üzere olduğunu söyleyen ve Türkiye'nin yardım elini uzatmasını isteyen Bosna Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç, dün de büyük Batılı ülkelerin liderlerine seslendi.

Amerika Başkanı Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Almanya ve İngiltere ve Başbakanları Helmut Kohl ve John Major'a seslenen İzzetbegoviç, BM Güvenlik Konseyi tarafından "Güvenli Bölge" ilan edilen Srebrenica'da 60 bin kişinin ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu belirterek, "Uluslararası kamuoyunu ve BM'yi Srebrenica'daki yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırıyorum. Sivil halkın katledilmesini önlemek için etkinizi kullanın" dedi.

Öte yandan dün CNN televizyonunda konuşan Bosna Hersek Başbakanı Haris Siladziç de, Bosna'da bugüne kadar 200 bin müslümanın Bosnalı Sırplar tarafından katledildiğini belirterek, "Özellikle Batılıların bu katliama seyirci kalmaları affedilemez. Batı bu katliamı bir an önce durdurmalı, ya da bizim silahlanmamıza izin vermeli" şeklinde konuştu.

Bu arada Bosna'daki BM Koruma Gücü tarafından Bosnalı Sırplar'a gönderilen bir mesaj ile, Srebrenica kentine yapılan saldırının derhal durdurulması istendi.

Bosnalı Sırplar'ın "Kasap" lakaplı komutanları Ratko Miladiç'e gönderilen mesajda, Sırp güçlerinin Srebrenica kentinin içine doğru ilerlemelerinin, NATO'nun hava saldırısı ile cezalandırılacağı belirtildi.

Bosnalı Sırplar'ın ilerlemesini engelleyebilmek için bölgedeki Hollandalı BM askerleri tarafından bir savunma hattının kurulduğunun da kaydedildiği mektupta, bu hattın gerekirse NATO'ya bağlı savaş uçaklarının da yardımıyla korunacağı kaydedildi.

Bir yandan Sırplarla göğüs göğüse çarpışan müslüman Boşnaklar, diğer yandan da açlıkla mücadele ediyorlar. Bu arada çatışmalarda ölen Hollandalı bir askerin cenazesi yurduna gönderildi.

"Dünün İstanbul'u, 21. Yüzyıl'ın SABAH'ı"...

Fransa'da

EK-2. SABAH Gazetesi 12 Temmuz 1995 / Manşet

Türkiye'nin en iyi gazetesi
SABAH
TÜRKİYE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ 10 NUMARA
12 TEMMUZ 1995 ÇARŞAMBA
FİYATI 20.000 LİRA

BİZİMCİTY — Salih MEMECAN
Karikatürist tatilden döner...
SABAH

Bize güç verdiniz

Henüz 10 yaşında olan SABAH, Türk basın tarihinin en büyük doğal felaketini yaşadı. Ama SABAH bu felaketten daha da güçlenerek çıktı

Güngör MENGİ yazıyor

O günü unutmayalım

Bu tecrübe devletin, belediyelerin toplumun beklenmedik olaylar karşısında ne kadar hazırlıksız olduğunu bize öğretti. Yarınki yöneticilerimizi çağdaş teknikleri bilenler arasından seçelim. Sayfa 3'te

Çetin ALTAN yazıyor

Yağmur ve dere terörü

Şimdi herkes farkında ki yüksek şiddette bir deprem vursa İstanbul'a, devletin bütünlüğü bozulmasa bile İstanbul diye birşey kalmayacak. Sayfa 4'te

Ahmet VARDAR yazıyor

Rüyada görsem inanmazdım

Birşeyler yapmak istiyorsunuz ama felaket o kadar ani ve güçlü geliyor ki, adeta şoka uğrayıp eliniz kolunuz bağlanıyor. Sayfa 6'da

Necati DOĞRU yazıyor

Feyzan ve doğa

Feyzan Temmuz seli demek. Her yıl patlıyor. Tahliye kanalları niçin çalışmadı? Kanalizasyon mu yetersiz, dere islah şirketi mi çaldı? Yolu yapan şirket mi? Ekonomi'de

M.Ali BİRAND yazıyor

İstanbul'a layık toplum değiliz

Kuzuların sessizliğine alıştırılmış bir toplum, hakkını aramayan, hesap sormayan bir toplum böyle bir durumu hakeder. Ancak, İstanbul'a yazık olacak. Sayfa 10'da

Mehmet BARLAS yazıyor

Biz de sel yaşadık

O minik akarsuyun yatağını kesen bir asfalt yol bu sele sebep oldu. Yolu yapanlar akarsuyun akışını kesmeyecek bir geçişi düşünselerdi seli yaşamazdık. Sayfa 11'de

Srebrenica düştü

Bosna Hersek'te 40 bin kişinin yaşadığı Srebrenica dün tümüyle Sırp güçlerin kontrolüne geçti. Sırpların kentte katliam yapmasından korkan kadın-çocuk 20 bin kişinin çaresiz şekilde BM karargahına sığınmaya çalıştığı bildiriliyor. NATO'nun kent düşmeden yaptığı hava saldırısı bir işe yaramadı. 12'de

Belediye kurtarma aracı da SABAH tesislerinde mahsur kaldı
Papaz Deresi'nden taşıp çevresinde ne varsa götüren sel suları SABAH ve atv'nin alt katlarını işgal edince belediyenin kurtarma araçları yardıma geldi. Ama sular kısa sürede iyice yükseldiği için bu araçlar da SABAH'ın bahçesinde mahsur kaldı. Yardımımıza koşan araçlar da azgın sular karşısında çaresiz kalmıştı. Binamızın alt katlarını kaplayan sular ancak sabaha karşı boşaltılabildi.

Çünkü Türk halkı bu acılı gününde SABAH'ın çevresinde kenetlendi. Geceyarısı "Aç kalmışsınızdır çocuklar" diye yemek getirenler gözlerimizi yaşartırken, sel sularını boşaltmak için bizimle birlikte alt katlara inen SABAH dostları da gücümüze güç kattı.

Fakslar moral verdi
Telefonlarımız kesildiği için bize ulaşamayan yüzlerce okurumuz "Geçmiş olsun" dileklerini Londra'dan Paris'e, Washington'dan Ankara'ya kadar faks yağdırarak iletti. Bu fakslar da bize her türlü üzüntü ve yorgunluğumuzu unutturdu. Sağolsunlar.

Teşekkürler Sadıkoğlu
Bir teşekkür bile beklemeden, yalnızca bu zor gününde SABAH'ın yanında olmak için Medya Plaza'ya koşan ve sabaha kadar pompaların başında su boşaltan bir dostumuz vardı ki, ömrümüzün sonuna kadar hakkını ödememiz mümkün değil. Bu değerli insan Celal Sadıkoğlu idi.

3 yere ekstra özür
SABAH dün de belirttiğimiz gibi sel felaketi nedeniyle elinize bazı eksiklerle ulaştı. Bu nedenle tüm okurlarımızdan bir kez daha özür dileriz. Ayrıca Diyarbakır, Van ve Bandırmalı okurlarımıza özel bir özür borçluyuz. Çünkü gazetemiz bu illere her zamankinden biraz geç girdi. Bu illerdeki okurlarımıza gazetemizi sabah kahvaltısında ulaştıramadığımız için üzgünüz.

SABAH iki gün böyle hazırlandı

"Biz her sabah Türkiye'nin en iyi gazetesini yapmak için kapıdan içeri gireriz. Bu dün böyle oldu, bugün de böyle, yarın da böyle olacak..."
Tüm SABAH çalışanları 10 yıldan beri bu ruhla, bu iddiayla gazete hazırlıyor. Medya Plaza'nın karanlığa ve sessizliğe gömüldüğü iki gün boyunca da öyle oldu. SABAH bu iki günde de erken saatlerde okurlarının eline ulaştı...
CAN ATAKLI yazdı... Sayfa 16'da

Kangallarımızı kurtardık
10 Kangalımız derenin yanındaki bir bahçede yaşıyordu. Sular bu alanı kaplayınca, herkes Kangalları kurtarmak için seferber olup kurtardı.

Yine... Yeniden

11 yıl kadar önceydi.
O zaman SABAH olmamıştı henüz. İstanbul'da bir gazetenin genel yönetmeniydim.
Dinç Bilgin ve Güngör Mengi İzmir'de çıkarmakta oldukları Yeni Asır'ı, İstanbul'da yayınlamak için İstanbul'a gelmişlerdi.
"Belki burada bir de başka gazete düşünebiliriz" diyorlardı.
Bizim evde bunlardan söz ederken "hadi sana bizim burada kurduğumuz tesisi gösterelim" dediler.
Mecidiyeköy'e gittik.
Orta büyüklükte bir apartman.
GÜNERİ CIVAOĞLU Devamı 17'de

iki nokta

Gazeteci heyecanı sever!

Gazeteci milleti sessizliği garipser, yalnızlaşır. İki gündür öyleyiz Medya Plaza'da... Koptuk dünyadan! Gazetecinin hayatını karartan böyle sessizliği 12 Eylül'de yaşadım.
15 yıl önce bir gece vakti çöken sessizlik bir darbeyle, siyasal bir felaketle gelmişti. 15 yıl sonra bir sabah hayatımızı karartan sessizlik ise bir selle geldi.
Sayfa 17'de
Hasan Cemal

2 CHP'li Meclis'te düelloya kalkıştı

İki milletvekili arasındaki kavga delege seçimlerinden çıktı. Grup toplantısında bazı milletvekilleriyle tartışmaya başlayan Batman Milletvekili Abdülkerim Zilan'ın "Siz katilsiniz, hepinizden hesap soracağım, Batman seçimlerinden hesap soracağım" diye bağırdığı duyuldu.

"Dışarda bekliyorum"
Daha sonra grubu terkeden Zilan kapıda karşılaştığı Siirt Milletvekili Erdal Koyuncu'ya omuz vurarak küfretmeye başladı. Koyuncu da karşılık verince, iki milletvekili birbirini dışarda düelloya davet etti. İki milletvekili küfürleşerek düello için Meclis bahçesine çıkarken, İstanbul Milletvekili Mehmet Sevigen arkalarından koştu.

Sevigen engelledi
Bahçede Erdal Koyuncu arabasına giderek, silahını eline aldı ve mermiyi ağzına sürdü. Arkasından yetişen Mehmet Sevigen, silahı elinden almaya kalkınca Erdal Koyuncu, "Silah alınmaz, bırak" diye bağırdı. Zilan'ın peşinden koşan Koyuncu'nun kollarına sarılan Sevigen, silahın ateşlenmesini önledi. Haberi sayfa 11'de.

Tartışma hesaplaşmaya dönüştü
CHP'li iki milletvekili, Erdal Koyuncu ve Abdülkerim Zilan arasında grup toplantısında başlayan tartışma kısa sürede küfürleşmeye, ardından da karşılıklı meydan okumaya kadar gitti.

EK-3. SABAH Gazetesi 12 Temmuz 1995

Srebrenica düştü

Batı dünyasıyla alay edercesine Bosna-Hersek'teki katliamlarına devam eden Bosnalı Sırplar, sonunda onbinlerce Boşnağın yaşadığı bir kenti daha ele geçirdiler.

Birleşmiş Milletler Konseyi tarafından "Güvenli Bölge" ilan edilen Srebrenica kenti, günlerdir dayandığı Sırp saldırılarına sonunda pes etti. Son birkaç gündür Bosnalı Sırp birliklerinin yoğun saldırısı altında bulunan Bosna-Hersek'in doğusundaki 40 bin nüfuslu kent, dün öğlen saatlerinde düştü. Konuyla ilgili bir açıklama yapan Bosna-Hersek'teki Barış Gücü'nün sözcüsü, Alexsander İvanko, dün yaptığı son açıklamada, tüm çabalara rağmen Sırp'ların durdurulamadığını belirterek, "Bosna Sırp ordusu, şimdi Srebrenica kentinin kontrolünü elinde tutuyor" şeklinde konuştu.

Birleşmiş Milletler Barış Gücü Sözcüsü İvanko, birkaç gün önce başlayan Sırp saldırılarına karşı kenti korumakla görevli BM'le bağlı Hollanda'lı askerlerin de geri çekilmek zorunda kaldıklarını açıkladı. Sırpları durdurmak için kentin bazı girişlerine barikatlar kuran Hollanda askerlerinin, Sırp saldırılarının yoğunlaşması üzerine mevzilerini terkettiklerini açıkladı. Hollanda askerlerinin kentin 15 kilometre kadar kuzeyinde bulunan Potodari'de ki ana karargahına kadar çekildiklerini de sözlerine ekleyen BM Sözcüsü Alexsander İvanko, "BM Barış gücüne bağlı Hollanda askerleri şimdi Potodari'de barikat kuruyorlar" dedi. Konuyla ilgili Zagrep'te bir açıklamada bulunan Hollanda ordusundan bir subayda, İvanko'nun açıklamalarını doğruladı.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ise, Sırp güçlerinin kontrolüne geçen Sreblenica'da yaşayan 20 bin kişinin katliam korkusuyla kentin kuzeyindeki BM üssüne sığınmaya çalıştıklarını bildirdi.

Yetkililler, "Çok sayıda hafif silah ve keskin nişancı ateşi var. Halk panik halinde BM üssüne doğru kaçışıyor. Durum gerçekten çok dramatik" açıklamasında bulundular. Kaçan halkın açlık ve hastalık tehlikesiylede karşı karşıya bulunduğu, BM'nin yardımlarının da çok yetersiz olduğunu bildirdi. Ayrıca kentin çevresinin tamamıyla Sırp kontrolünde olması ve hiçbir kaçış noktasının bulunmaması katliam korkusunu da arttırıyor.

Bu arada Sırpların Srebrenica'ya yönelik saldırılarını yoğunlaştırması üzerine, NATO uçakları dün hava harekatı düzenledi. Alınan bilgilere göre, BM Genel Sekreteri'nin eski Yugoslavya Temsilcisi Yasuşi Akaşi'nin çağrısı üzerine, Srebrenica çevresindeki bazı Sırp mevzileri İtalya'da ki üslerden kalkan NATO uçakları tarafından, Türkiye saatiyle 15.40 dolaylarında vuruldu. BM enformasyon yetkilisi Jira Landre, hava harekatı sırasında iki Sırp tankının imha edildiğini açıkladı. Ancak NATO'nun bu etkisiz operasyonu Sırpları durdurmaya ve korkutmaya yetmedi. Çünkü hava harekatından çok kısa bir süre sonra Srebrenica kentinin Sırp kontrolüne geçtiği açıklandı.

Boşnak Sırplar, Srebrenica'dan sonra Zepa kentinin de düşmek üzere olduğunu öne sürdü. Sırp Televizyonu, "Müslüman Zepa kentinin teslim olması çok yakın" iddiasında bulundu.

EK-4. SABAH Gazetesi 13 Temmuz 1995/ Manşet

Türkiye'nin en iyi gazetesi

SABAH

TÜRKİYE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ

1 NUMARA

13 TEMMUZ 1995 PERŞEMBE

FİYATI 20.000 LİRA

Şehit panosunda yer kalmadı

PKK ile mücadelede bugüne kadar 85 şehit veren Denizli'de anne ve babaların gözyaşları dinmiyor

Denizli'de şehit aileleri bir dernek çatısı altında birleşti. Denizli Şehitler Derneği Başkanı Ömer Tarım, "Doğu ve Güneydoğu'da bugüne kadar 85 evladımız şehit oldu. Öğretmen ve polisler bu sayının dışında. Acımıza her gün yenileri ekleniyor. Gencecik evlatlarımızın tabutları geldikçe kahroluyoruz" dedi.

10 yılda toplam 2782 şehit verdik

Kendisi de şehit babası olan Ömer Tarım acılarını şöyle dile getirdi: "Şehitlerimizin fotoğraflarını koyduğumuz panoda boş yer kalmadı. Üzülerek yeni bir pano yaptırmak zorunda kalacağız. Büyük emeklerle yetiştirdiğimiz evlatlarımızın PKK'lı hainler tarafından şehit edilmesi hepimizi kahrediyor. Akan kan durmalı. PKK yok edilmeli."

Türk Silahlı Kuvvetleri, PKK ile mücadelede 1984'ten bu yana 2782 şehit verdi. Ayrıca, polis ve öğretmen olarak bölgede görev yapan yüzlerce genç de PKK terörünün kurbanı oldu. Yine 1984'ten bu yana bölge halkından 5 bini aşkın kişi PKK kurşunlarıyla can verdi. Sayfa 5'te

Denizlili şehit gençler

Denizli'de şehit gençlerin resimlerinin yer aldığı pano tamamen doldu. Son şehitlerin fotoğrafları artık koltukların üstüne konuyor. Denizli Şehitler Derneği Başkanı Ömer Tarım, "Devletten daha fazla ilgi bekliyoruz" dedi. (Fotoğraf: Sebahattin ALP)

Pakdemirli, Demirel'e 5 milyar lira ödeyecek

Ankara 11'inci Asliye Hukuk Mahkemesi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e hakaret ettiği gerekçesiyle ANAP Genel Başkan Yardımcısı Ekrem Pakdemirli'yi 5 milyar lira tazminat ödemeye mahkum etti. Pakdemirli, ANAP'lı 2 eski bakan Yüce Divan'da beraat edince Demirel'i ağır sözlerle suçlamıştı. Haberi sayfa 11'de

Karayalçın tam 211 danışmanla çalışmış

Feshedilen SHP'nin son Genel Başkanı Murat Karayalçın'ın Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde 211 danışmanı işe aldığı belirlendi. Toplam 5 milyar lira aylık ödenen danışman ordusunda bir ilkokul mezununu da Halk Ekmek Fabrikası'nda görevlendirilmiş. Haberi sayfa 10'da

Çiller işadamlarına "Sizi boğarım" dedi

Özbekistan-Azerbaycan gezisini tamamlayan Çiller, dönüş yolculuğunda borçlarının ertelenmesini isteyen bir grup işadamına tatlı-sert çıkıştı. Azerbaycan'da iş yapan bu işadamlarına Çiller, "Geriye dönüşü olan yatırımlar yapın. Bir daha bana borç erteletirirseniz sizi boğarım" dedi. Haberi sayfa 16'da

Ankara'yı da sel bastı

İstanbul'da büyük maddi hasara ve ölümlere yol açan şiddetli yağışlar Ankara'da da can ve mal kaybına neden oldu. Dört gündür devam eden şiddetli yağmur yüzünden iki kişi yaşamını yitirirken, yaklaşık 3 bin evi de su bastı. Esenboğa yolu üstündeki Hasköy sular altında kaldığı için havalanına ulaşım aksadı. Haberi sayfa 3'de

Bravo Galatasaray'a

Galatasaray futbol takımı Korsika'da katıldığı dörtlü futbol turnuvasında Sırp takımı Kızılyıldız'la oynamayı reddetti. Menacer Adnan Sezgin, Paris Saint Germain'in çekilmesiyle turnuvaya dahil edilen Kızılyıldız'la maç yapmayacaklarını açıkladı. Dün akşam Fransa lig şampiyonu Nantes'la oynayan Galatasaray, bugün Bastia ile karşı karşıya gelecek.

Mehriban Aliyev Azerbaycan'da çok seviliyor.

Azeriler'in First Lady'si

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e resmi davetlerde "first lady" olarak gelini Mehriban Aliyev eşlik ediyor. Aliyev'in Azerbaycan'ı ziyaret eden Başbakan Çiller onuruna verdiği akşam yemeğinde de oğlu İlham Aliyev'in eşi Mehriban Aliyev ev sahipliği yaptı. Şeref masasında Özer Çiller ile birlikte oturan Mehriban Aliyev güzelliği ve zerafeti ile dikkatleri üstünde topladı. (Şükrü KÜÇÜKŞAHİN)

Anayasa'ya açık oy

Başbakan Çiller, CHP lideri Çetin ve bazı milletvekillerinin verdiği Anasaya değişikliği oylamasının açık yapılmasını isteyen önerge, Meclis Anayasa Komisyonu'nda kabul edildi. Teklife göre, maddeler ve Anayasa'nın tümündeki değişiklikler, Genel Kurul'da üye tam sayısının beşte üçünün kabul oyuyla gerçekleşecek. 10'da

Sırplardan ölüm tehdidi

Serebrenica'dan sonra Zepa kentine doğru ilerleyen Sırplar, NATO'yu, bir hava harekatında Potocari'deki BM üslerine sığınan 40 bin Boşnak'ı öldürmekle tehdit etti. Açlık ve susuzluğun kol gezdiği bölgedeki Boşnakların Sırp kuşatmasına ne kadar direnebileceği bilinmiyor. 12'de

Tutuşsaydı, kimse kurtulamazdı..

Piste inerken tekerlekleri kırıldığı için gövdesinin üzerinde 300 metre sürüklenen Yibitaş Holding'e ait uçağın burnu, kanatları ve bir motoru parçalandı. Bu sırada uçağın yakıtı yere aktı ama şans eseri yangın çıkmadı. (Fotoğraf: Kemal AKMAN)

Uçak kazası ucuz atlatıldı

Dört işadamını Trabzon'dan İstanbul'a getiren özel jet uçağı, Atatürk Havalimanı'na inerken gövdesinin üzerine düştü. Pilotun erken alçalması yüzünden pist yerine toprak alana inen "Diamond-1A" tipi uçak, yaklaşma lambalarını ve AİS (Aletli İniş Sistemi) antenlerini kırdıktan sonra piste varabildi.

İşadamları Hüseyin Bayraktar, Ferit Ferhangil, Hasan Hüsnü Okur ve Erol Kıcıman ile kaptan pilot Mehmet Emin Aydın ve Turan Kadri Özgün olaydan büyük şans eseri yara almadan kurtuldular. Pilot Mehmet Emin Aydın "Bu hatayı nasıl yaptım, bilmiyorum" dedi. Haberi sayfa 16'da

Pist yerine, toprağa inen uçakta işadamı Hüseyin Bayraktar da vardı.

BİZİMCİTY — Salih MEMECAN

iki nokta

Yılmaz yanlış yolda

ANAP lideri için Çiller bir fikri sabit haline gelmiş. Gözü başka şey görmez olmuş. O kadar ki, Çiller'i devirmek için izlediği politikaların ANAP'ı yıprattığını, çıkmaza soktuğunu göremiyor. O kadar ki, Gümrük Birliği'ni engellemek için başvurduğu yöntemlerin Türkiye'de RP'nin değirmenine su taşıdığını görmemekte inat ediyor. Sayfa 15'te

Hasan Cemal

SABAH DÜN

İstanbul	386.710
Ankara	116.932
İzmir	141.100
Adana	88.195
Antalya	34.498
Trabzon	26.425
Toplam	793.860

adet basılmıştır

EK-5. SABAH Gazetesi 13 Temmuz 1995

Bosna'da ölüm kıskacı

Boşnak kenti Serebrenica'ya ellerini kollarını sallaya sallaya giren Sırplar, dün de 10 binlerce çaresiz Boşnağın sığındığı Potocari'yi kontrol altına aldılar.

NATO'nun hava müdahalesi durumunda, Katliamdan kaçan onbinlerce müslüman Boşnağı bombalayacaklarını açıklayan Sırplar, Zepa'ya doğru ilerliyorlar.

Barış Gücü'ne tehdit

İngiltere suçlanıyor

Gali'ye tam yetki

Bengüç ÖZERDEM

İşte Saraybosna... 12 Temmuz 1995

Demirel'le Arnavutluk'ta: Çin Seddi'nden Adriyatik'e...

CENGİZ ÇANDAR

EK-6. SABAH Gazetesi 14 Temmuz 1995

Dünya Raporu

SABAH Cuma 14 Temmuz 1995

BM Zepa'yı umursamıyor

Sırplar'ın ilerleyişi karşısında hiçbir müdahalede bulunmayan BM, Güvenli Bölge kapsamındaki başka bir müslüman yerleşim bölgesi olan Zepa'yı da sonunda gözden çıkardı.

Güvenli bölge ilan ettiği Srebrenica'yı Sırp saldırılarına karşı koruyamayarak 40 bin Müslüman sivilin Sırp saldırganların eline düşmesine ve sürülmesine göz yuman BM, diğer Boşnak yerleşim merkezi Zepa'yı da gözden çıkarmış bir tavır sergiliyor.

Diplomatik kaynaklar, Srebrenica'nın başına gelen olayların, önümüzdeki günlerde Zepa'nın da başına gelmesinin kendileri için bir sürpriz olmayacağını belirtirken, Zepa'yı yoğun top ateşine tutan Sırplar karşısında BM hiçbir şey yapmıyor.

"Tecavüz ediyorlar"

Bu arada, Srebrenica'dan kaçarak Tuzla'ya ulaşabilen Boşnaklar, Reuters'a yaptıkları açıklamada, Sırpların Srebrenica'da kadınlara tecavüz ettiklerini ve genç erkekleri kurşuna dizdiklerini ileri sürdüler. Mirama Muriç adlı Boşnak, "Sırplar, dün (önceki gün) Potocari'deki BM üssüne girdiler. Bütün erkekleri bir binanın arkasına götürdüler ve ateş edildiğini duyduk. Kimse geri gelmedi" derken; Zula Hasanoviç adlı Boşnak da, "Sırpların kızlara tecavüz ettiğini biliyoruz, çünkü kızların bir bölümü geri döndü ve bize söyledi, ama çoğu geri dönmedi" dedi.

Öte yandan, Sırplar, güvenli bölge Srebrenica'daki Müslüman mültecilerin ordu denetimindeki bölgelere tahliyesine devam ediyorlar. BM'nin Tuzla'daki hava üssünde 8 bin, Kaladanj'da 6 bin ve Potocari'de 23 bin mülteci bulunduğu, şu ana kadar tahliye edilen mülteci sayısının ise 14 bini bulduğu bildirildi.

Hırvat tehdidi

Hırvatistan'ın BM Temsilcisi Mario Nobilo, Bosna-Hersek'in kuzey batısında güvenli bölge kapsamındaki Bihaç'ın, tıpkı Srebrenica gibi bir saldırıya uğraması durumunda, müdahale etmek zorunda kalacakları uyarısında bulundu.

Fransa, Bosna Hersek'teki Sırp saldırganlığına karşı, vurucu ve sınırlı bir askeri harekat düzenlenmesini gerekli bulduğunu bildirirken; bu öneriye katılmadığını belirten ABD Başkanı Bill Clinton, "Sırplar geri çekilmeli ve BM bölgede güvenliği sağladıktan sonra sivil halk evlerine dönmeli. Srebrenica'nın Sırpların eline geçmesi, BM'nin bölgedeki görevinin iflasıdır" dedi.

UNPROFOR'un çekilmesi durumunda, Amerika'nın Bosna'daki savaşa fiilen girmesinin kaçınılmaz olacağına dikkat çekiliyor.

Bu durumda Clinton yönetiminin, Kongre'nin Cumhuriyetçi kanadından gelen baskılara boyun eğerek silah ambargosunu tek yanlı olarak kaldırması ve Bosnalı Müslümanları, verilecek silahları kullanma konusunda eğitmesi gündeme gelecek.

Savaş SÜZAL

Zaferi kutladı

Sırp komutan Ratko Mladiç, (sağda, en solda) zaferini rehin aldığı Hollandalı askerlerle içki içerek kutlarken, Potocari'deki BM üssünde çaresizce bekleyen 40 bin kadar Müslüman Boşnak ölüm korkusuyla yaşıyor. 16 yaş ve üzerindeki bütün Boşnakların sorgulanmak üzere Sırp bölgesinde alıkonuldukları bildiriliyor. Bratunac kasabasındaki Müslümanlar ise Sırplar tarafından savaş suçu işledikleri iddiasıyla yargılanacaklar.

Solingen davasında karara doğru

Düsseldorf Eyalet Yüksek Mahkemesi'nde devam eden "Solingen Davası"nın dünkü oturumunda Federal Savcı, sanıklardan Markus Gartman için müebbet, diğer üç sanık için de 10'ar yıl hapis cezası istedi. Başsavcı Thomas Beck, dünkü oturumda, Markus Gartmann'ın daha önce vermiş olduğu ifadenin doğru olduğunu, ifadesini geri çekmesinin ise yanlış olduğunu kaydederek, "Bu bir yalandı" diye konuştu. Federal Savcı, 5 Türk

Bosnalı Lawrence ve Butros Gali

SEDAT SERTOĞLU

Peki ne olacak?

Bize göre Bosna bitmedi ve bitmeyecek.

Konuğumuz var

EK-7. SABAH Gazetesi 15 Temmuz 1995

Dünya Raporu

Bosna'da kritik 24 saat

Batılı Müttefiklerinden Sırplar'a karşı askeri müdahale kararının 24 saat içinde alınmasını isteyen Fransa, "Aksi halde Saraybosna kuşatmasını biz kaldıracağız" açıklamasını yaptı.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Butros Gali, Bosna'ya müdahale yolu konusunda karar veremezken, Bosnalı Sırplar, dün öğleden sonra Türkiye saatiyle 17.30'da, 1993'te "güvenli bölge" ilan edilen Zepa'ya güneyden büyük çaplı bir saldırı başlattı. BM Koruma Gücü'ne (UNPROFOR) verdikleri bir ültimatomla, Müslümanlar'ın denetimi altında bulunan 12 bin nüfuslu Zepa kentinin terkedilmesi ve Bosna Kuvvetleri'nin silahlarını bırakmasını isteyen Sırplar, Zepa'da Ukraynalı BM Koruma Gücü askerlerine ait tüm gözlem karakollarını da ele geçirdi. Zagreb'teki BM sözcülerinden Rida Ettanshany, Zepa'daki evlerin ateş içinde yandığını ve Srebrenica'daki sahnenin tekrarlanması halinde yeni bir insanlık trajedisi ile karşı karşıya kalınacağını ifade etti.

Fransa'dan ateş

Bu arada, Bosna'daki Fransız BM askerleri, dün akşam Saraybosna'ya yardım götürmekte olan bir BM konvoyuna Igman Dağı yolunda ateş açan Sırp topçusuna, yoğun bir şekilde karşılık verdi. Bosna-Hersek'te Sırpların güvenli bölgelere saldırılarını durdurmak amacıyla askeri müdahalede bulunup bulunmayacaklarına karar vermeleri için müttefiklere 24 saat süre tanıdıklarını bildiren Fransa Savunma Bakanı Charles Millon da, dün akşam Acil Müdahale Gücü'nü ziyaret etmek üzere Bosna-Hersek'in Tomislavgrad kentine gitti. Bosna'daki Fransız birliklerini bir araya getirerek Sırpların Saraybosna çevresindeki kuşatmasını kırmaya çalışabileceklerini belirten Millon, "Başarılı olacağımızı umuyorum" dedi. İngiltere Başbakanı John Major ise, Rusya, ABD, Fransa, İngiltere ve Rusya'nın oluşturduğu Temas Grubu'nu, NATO ve BM üyeleri ile birlikte, eski Yugoslavya'da alınacak önlemler konusunu görüşmek için, 21 Temmuz'da toplantıya çağırdı.

ABD'den destek

Srebrenica'dan zorla sürülen ve Tuzla bölgesine yığılan on binlerce sivilin durumundan kaygı duyduğunu belirten BM Güvenlik Konseyi, Sırpların, derhal Srebrenica'ya insani yardım kuruluşlarının girmesine izin vermelerini istedi. Açıklamada, Sırplar'ın masum sivilleri öldürdüğü ve savaşacak yaştaki 4 bin erkeği zorla topladığı da bildirildi. Srebrenica'nın tamamen boşaldığı, Hollandalı UNPROFOR askerlerinin üssünün bulunduğu Potodari köyünde 400 kadar mültecinin kaldığı, Srebrenica'nın batısındaki Kladanj yerleşim birimine en az 14 bin mültecinin ulaştığı ve 20 bininin daha beklendiği haber veriliyor. Bosnalı Sırplara karşı güç kullanılmasıyla ilgili BM ve Avrupa devletleri tarafından alınan kararı destekleyeceğini bildiren Clinton yönetimi, Bosna-Hersek'te 25 bin Koruma Gücü askerinin korunması gerektiğini söylerken; New York Times gazetesi, "Clinton'un Bosna politikasının iflas ettiğini" ileri sürdü. Gazetede yayınlanan William Safire imzalı makalede, "Clinton tarihe, korkak, görevden kaçan ve başarısızlığa uğrayan kişi olarak geçecektir" dendi. Yazıda, Clinton'un Bosna'yı, "Müslümanların teslim olmasını isteyen Avrupalılara ihale ettiği" savunuldu.

Bengüç ÖZERDEM

Srebrenica'dan zorla sürülerek Tuzla bölgesine yığılan siviller, BM'ye ait araçların önünde umutsuzca bekliyorlar.

Birleşmiş Milletler ve Batı, Bosna'nın nasıl kurtulacağını düşünürken, Sırplar'ın aldığı Srebrenica'dan kaçan on binlerce Boşnak, hayatta kalabilmek için mücadele ediyor. Bu çaresiz insanlar Sırplar'ın zulüm, tecavüz ve katliamına karşı ...

Terör alarmı

Amerikan istihbarat birimleri, Ortadoğulu teröristlerin ülkenin güneyinde bu ay içinde büyük terör eylemleri düzenlemeyi amaçladıklarını ortaya çıkardı. Dışişleri Sözcüsü David Johnson, saldırıların doğrudan Amerikan kuruluşlarını ve şahıslarını hedef alacağını belirterek, "Halkı dikkatli olmaya davet ediyoruz" şeklinde konuştu.

Kızıl Kmerler'in 'yoketme' kampı kafatası dolu

Demirel ile Balkanlar'da (1)

CENGİZ ÇANDAR

EK-8. SABAH Gazetesi 16 Temmuz 1995/ Manşet

Olağanüstü ilgi

Databank "Bilgi Bankası" kampanyamız büyük ilgi gördü
Bu nedenle bugün 1 numaralı kuponu yeniden yayınlıyoruz

Türkiye'nin en iyi gazetesi

SABAH

16 TEMMUZ 1995 PAZAR

FİYATI 20.000 LİRA

TÜRKİYE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ 1 NUMARA

Doğu zirvesi

Başbakan Çiller 21 bölge valisi ile yaptığı toplantıda Güneydoğu'ya yatırım seferberliği için düğmeye bastı

12 bin Boşnak kayıp

Atina'dan farklı ses

Pazar Keyfi'ni istemeyi unutmayın

Sel faciasında ölü sayısı 70'i buldu

Sosyetenin yeni merakları

İstifanın perde arkası

İnanılmaz bir intihar

Progeria

Türk solu ve eleştiri

BIZIMCITY

Erken seçim filan yok.. Yapılmaz da..

LASER

Never needs sharpening

25 YEAR GUARANTEE

25 YIL GARANTİLİ

Hanımlara süper bıçak: LASER

SABAH şimdi dünyanın en kaliteli bıçağı Laser'in 5'li setini veriyor

İLK KUPON YARIN

EK-9. SABAH Gazetesi 16 Temmuz 1995

Le Pen'e tepki

Fransız aşırı sağcı lider Jean-Marie Le Pen, milliyetçilerin kalesi olarak nitelendirilen Toulon kentinde demokrasi yanlıları tarafından yuhalandı. Protestolar üzerine Le Pen, hıncını kendi partisine üye belediye başkanından çıkardı.

Dünya Raporu

SABAH Pazar 16 Temmuz 1995

12 bin Boşnak kayıp

Srebrenica'dan kaçan ve izleri hala bulunamayan binlerce Boşnağı, Sırplar'ın toplu halde katletmesinden endişe ediliyor.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Bosnalı Sırplar'ın eline geçen Srebrenica kentinden kaçan binlerce Boşnağın kayıp olduğunu bildirdi.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği sözcüsü Kris Janowski, Srebrenica'da 42 bin Boşnağın yaşadığının tahmin edildiğini, oysa ellerindeki son sayım raporlarına göre, Potocari'deki BM üssünde sadece 30 bin kişinin bulunduğunu belirtti. Sözcü Janowski, "Bu savaşta yaklaşık 12 bin kişinin hayatından ciddi şekilde endişe etmek gerekiyor" dedi.

Yollar ceset dolu

Yurtlarından olan onbinlerce Boşnak da Tuzla, Kladanj ve BM'nin Potocari üssünde yaşam mücadelesi veriyor. Srebrenica'dan sürülenler, yol boyunca Sırplar'ın öldürdüğü çok sayıda erkek gördüklerini anlatıyorlar.

Fransa ve Almanya'dan sonra İngiltere Başbakanı John Major ile de Bosna'yı görüşen Amerika Başkanı Clinton, Genelkurmay Başkanı General John Shalikashvili'yi Londra'ya yolladı. Shalikashvili, Londra'da askeri düzeydeki toplantılara katılacak ve Fransa'nın Amerika'dan destek talebi konusunda temaslarda bulunacak. Beyaz Saray sözcüsü Mike Mccurry de, Bosna'daki durumun "dehşet verici" olduğunu söyledi, "BM'nin performansı kimseyi tatmin etmiyor" dedi.

Fransa Savunma Bakanı Charles Millon ise, Cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından yapılan önerilere yanıt gelmemesi halinde, Bosna'daki Fransız askerlerinin çekilme işlemine önümüzdeki 10 gün içinde başlanabileceğini söyledi.

Zepa ateş altında

BM ve NATO'nun sessizliğini gören Bosnalı Sırplar, diğer bir güvenli bölge olan Zepa'ya dün yine saldırdı. NATO'ya bağlı uçaklar, 16 bin kadar Boşnağın yaşadığı kent üzerinde alçaktan uçmakla yetinirken, BM yetkilileri, "Bosnalı Sırplar kimsenin kendilerine dokunmadığını görünce adım adım Zepa'ya ilerliyor. Böyle giderse kent birkaç günde düşer" diyor.

Türkiye kınadı

Türkiye, Bosna'da Srebrenica'nın Sırpların eline düşmesini nefretle kınadı ve Sırp saldırılarının durdurulması için NATO'nun Balkanlar düzeyinde toplanmasını istedi.

Dışişleri Bakanlığı açıklamasında, BM'nin "güvenli bölge" ilan ettiği bu yörelere düzenlenen saldırılar karşısında Barış Gücü'nün çaresiz kalmasının, BM'nin itibarını, etkinliğini ve inandırıcılığını büyük ölçüde zedelediği ifade edildi.

Sırp zulmü bitmek bilmiyor

Bugüne kadar tüm dünyanın gözü önünde Boşnaklar'ı açıkça katleden Bosnalı Sırplar'ın akılalmaz kinleri dinmiyor. Sırp katilleri, Srebrenica'dan kaçan onbinlerce Boşnağın (yukarıda) üzerine canları istediğinde rastgele ateş açarken (sağda), halen kayıp olan binlerce Boşnağın akıbetlerini ise kimse bilmiyor.

Peres'den Şam'a suçlama

Nataşalar, Yunan polisinin de belası

EK-10. HÜRRİYET Gazetesi 12 Temmuz 1995/ Manşet

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

12 Temmuz 1995 Çarşamba

Kurucusu: Sedat Simavi 1896-1953

BM askerleri kaçtı Srebrenica düştü

Yeltsin hastaneye kaldırıldı

Mersi Mösyö

Anayasa'nın Meclis'e takılmasını fırsat bilen çevreler gümrük birliğini engellemek için harekete geçerken, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye'ye büyük bir destek verdi.

ELYSEE'DEKİ TÜRK DOSTU

Chirac'tan müthiş sözler

Ekmeklerine yağ sürmeyelim

Müslümanlara mesaj

Yardımcı olalım

Bakan Cevheri dövizzedelere söz verdi

RUS METEOROLOJİ UZMANLARI UYARDI

Şimdi de çöl sıcağı

Sel yine vurdu

DENİZE ÇAMUR AKTI

Türk dünyasının aslanı

Nahçıvan'a sahip çıkın

Meclis'te cinayet son anda önlendi

Otomobillere sel faturası

Eyüp Aşık kabadayılık yaptı

GÜNÜN YAZISI

Oktay Ekşi

Aziz Nesin'i bu çelişkiler yarattı...

POLİTİKA

Meclis'te satranç haftası

Ertuğrul ÖZKÖK

Erman Şahin yangını sönmedi

Demirtaş Ceyhun "Hoca"sını yazdı

177 KİLOLUK MARLON BRANDO'NUN FOTOĞRAFLARI 5'İNCİ SAYFADA · DEMİREL, KRAL ZOGO'NUN YATAĞINDA UYUYACAK 24'TE

EK-11. HÜRRİYET Gazetesi 12 Temmuz 1995

Hürriyet Çarşamba, 12 Temmuz 1995 23

Srebrenica düştü

NATO jetlerinin Bosnalı Sırpların, BM tarafından güvenli bölge ilan edilen Srebrenica'daki ilerleyişini durdurmak amacıyla dün iki hava harekatı düzenlemesine rağmen, Sırp güçleri kenti ele geçirdi. Sırplar kente girmeden önce sözde kenti koruyan Hollanda askerlerinin mevzilerinden kaçmalarıyla birlikte binlerce Boşnak, perişan halde kenti terketmek zorunda kaldı. Çatışmalar sırasında kaç kişinin öldüğü bilinmezken bölgede son derece gergin.

Bosna-Hersek'teki BM barış gücü (UNPROFOR), BM'nin Bosna'daki güvenli bölgelerinden doğudaki Srebrenica'nın Sırp güçlerinin eline geçtiğini açıkladı. UNPROFOR sözcüsü **Alexander Ivanko, "Bosna Sırp ordusu, şimdi Srebrenica'nın denetimini elinde tutuyor"** dedi.

BM tarafından 'güvenli bölge' ilan edilen Srebrenica, dün NATO'nun düzenlediği hava operasyonlarından sonra Sırpların denetimine geçti. Kenti korumakla görevli Hollandalı BM askerleri kaçtı. Onbinlerce Boşnak, çaresizlik içinde kenti terk etti. Sırplar, kentte yeni bir sivil yönetim kurdu ve bir belediye başkanı atadı. Zepa'nın da düşmek üzere olduğu öne sürüldü.

Sırpların kente girişini engellemek üzere kentin güneyinde barikatlar kuran **"güvenli bölgeden"** sorumlu Hollanda askerlerinin mevzilerini terkettiklerini kaydeden sözcü, askerlerin kentin 15 km kuzeyinde bulunan Potocari'deki ana üsleri dışında da benzer barikatlar kurmaya çalıştıklarını belirtti. Saraybosna'daki BM sözcüsü **Gary Coward**, Sırplar'ın güney yönünden Srebrenica'ya girdiklerini, BM askerleri ve Boşnaklar'ın kuzeye doğru kaçtıklarını açıkladı. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Bosna-Hersek'te Sırp güçlerinin eline geçen Srebrenica kentinden kaçan 20 bin dolayında insanın, kentin kuzeyindeki BM üssünün önünde yığıldıklarını bildirdi. Panik içindeki bu insanların aç olduğu ve koruma istediği ancak BM'nin bunu sağlayabilecek durumda olmadığı kaydedildi.

Sırp televizyonu Srebrenica'da yeni bir sivil yönetim kurulduğunu ve bir belediye başkanı atandığını duyurdu. Televizyon ayrıca Zepa kentinin de düşmek üzere olduğunu öne sürdü.

Srebrenica Sırplar'ın eline geçmeden önce NATO uçaklarının dün kentteki Sırp üslerine iki hava harekatı düzenledi. Zagreb'teki BM Sözcüsü **Chris Gunner**, Sırplar'ın tüm uyarılara rağmen kent merkezine doğru ilerlemeye devam etmeleri üzerine düzenlenen operasyonlarda iki Sırp tankının vurulduğunu bildirdi. Radarlı uçaklar dahil 80 uçağın katıldığı operasyon sırasında 4 adet 500'er kiloluk bomba atıldığı kaydedildi.

Bu arada dünkü gelişmeler öncesinde Devlet bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Hikmet Çetin**, NATO Genel Sekreteri Willy Claes'e bir mektup göndererek, Sırpların Srebrenica'ya yönelik saldırılarına son verilmesi için çaba gösterilmesini istedi. **Hikmet Çetin**, mektubunda bu insanlık dışı durumun bir çözüm bulunabilmesi ve Sırpların engellenebilmesi için gerekli askeri önlemlerin alınması konusunda Genel Sekreter'in yardımcı olmasını talep etti. Başbakan Yardımcısı **Hikmet Çetin**'in mesajının Cumhurbaşkanı **Demirel**'in bazı devlet başkanlarına gönderdiği mesajla paralel olduğu bildirildi. ABD Savunma Bakanı **William Perry** ise Srebrenica'nın düşmesinden sonra yaptığı açıklamada, NATO'nun **"her türlü yardıma hazır olduğunu"** bildirdi.

Aybar'a son görev

Dostları

KALP yetmezliği nedeniyle önce yaşamını yiti kapatılan TİP'in e ve SDP'nin Kuru

EK-12. HÜRRİYET Gazetesi 13 Temmuz 1995/ Manşet

Hürriyet

13 Temmuz 1995 Perşembe

Avrupa'nın göbeğinde 50 yıl sonra aynı dram

Müthiş çocuklar

4 Temmuz gece yarısı Kuzey Irak'a girerek nokta baskınlar yapan komandolar, müthiş bir gerilla taktiği ile PKK'ya ağır kayıplar verdirdi.

Yine yaparsanız hepinizi boğarım

Anayasa değişikliği için umut

Gaziosmanpaşa faturası Menzir'e

Tempo'dan herkese bedava video kaset

POLİTİKA

CIA Başkanı'nın Türkiye gündemi

Demirel Adriyatik kıyılarında

Karl Marks beraat etti

Çiller, Ermeni hattını kullandı

Bezmen'den Nadir romanı

GÜNÜN YAZISI

Bu yanlışın da patenti Demirel'indir

Pakdemirli, Baba'ya 5 milyar ödeyecek

"ev" deyince...

Emlak Bankası

EK-13. HÜRRİYET Gazetesi 13 Temmuz 1995

Bosnalı Sırplar, Saraybosna'da düzenledikleri sayısız katliamlardan sonra şimdi de Batı'nın müdahale etmekteki isteksizliğinden faydalanarak Müslüman kentlerini işgal etmeye ve sivilleri topluca sürmeye başladılar.

Nazi gibi

Güvenli bölge Srebrenica'yı alan Bosnalı Sırplar, dünyanın suskunluğunu fırsat bilerek İkinci Dünya Savaşı'ndaki Nazi uygulamalarını andıran yöntemlerle yollarına devam ediyorlar. Sırplar, dün de Potocari'de onbinlerce müslümanın sığındığı BM üssünü ele geçirdiler. Sırplar, üsteki sivilleri gruplar halinde kent dışına sürmeye başladılar. Kadın, çocuk ve yaşlılar yarı yolda otobüsten indirilerek yürümek zorunda bırakılırken, eli silah tutan 16 yaşından büyük bütün erkekler "savaş suçu soruşturması" için Sırpların Bratunac'daki esir kampına götürüldüler.

Yurtlarından oldular

BM Koruma Gücü'nün "koruyamadığı" Srebrenica sakinleri, kentleri işgal edilince yine BM'den medet umarak, Koruma Gücü üssüne sığınmışlardı. Ancak, General Ratko Mladiç (sağda) liderliğindeki Sırp güçleri burayı da ele geçirdi. Hollandalı BM askerlerinin artık yapacak birşeyi yoktu.

SÖZDE BM koruması altındaki Srebrenica'yı ele geçiren Bosnalı Sırplar, dün de Potocari'deki 400 kişilik BM üssüne sığınan 42 bin müslümanı rehin alarak zulme devam ederken, onları durdurmak için hâlâ kimse bir şey yapmıyor.

Potocari'deki BM üssünün kontrolünü tamamen ellerine geçiren Sırplar, tüm sivilleri geniş bir alana toplayarak kadın, çocuk ve erkekleri ayırdılar. Mültecileri **"tahliye etmek için"** üsse 46 kamyon ve otobüs getiren Sırplar, 16 yaşından büyük bütün erkeklerin **"savaş suçu soruşturması"** için Bratunac'a götürüleceğini açıkladılar. Diğerlerinin ise gruplar halinde kentten sınırdışı edilmesine başlandı. Bosnalı Sırp komutan General **Ratko Mladiç**, nazi toplama kampları görüntüsündeki Potocari'ye gelerek tahliye işlemlerini bizzat yönetti. **Mladiç**, bir çocuğun başını okşayarak adını sordu ve **"Korkman için bir sebep yok"** dedi. Kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan 3-4 bin kişilik ilk grup otobüslerle sınıra bırakıldıktan sonra Bosna hükümeti topraklarındaki Kladanj'a kadar 16 kilometre yürümek zorundalar.

Bu arada BM'nin, Srebrenica'daki mültecilere insani yardım yapılması için Sırplar'dan yazılı izin aldığı bildirildi. 22 ton yiyecek, battaniye ve örtünün yüklendiği 6 kamyon Belgrad'dan hareket etti.

SOMUT BİR ÖNLEM YOK

Bosna-Hersek Devlet Başkanı **Alia İzzetbegoviç**, Srebrenica kentinin yeniden eski düzenine kavuşturulması için, BM ve NATO'dan, güç kullanmasını istedi. **İzzetbegoviç**, hükümetinin BM'nin görev süresini de Kasım ayından sonrası için uzatmayacağını bildirdi. Fransa, BM'nin bir operasyon kararlaştırması halinde, bütün imkanları ile katkıda bulunmaya hazır olduğunu açıkladı. ABD, Fransa'nın önerisini tartışmaya hazır olduğunu bildirdi. Ancak BM Güvenlik Konseyi'nin dünkü toplantısından Sırplar'a çekilme çağrısı, kınama kararı ve politik çözüm önerilerinden başka bir sonuç çıkmadı. Böylece Sırplar, yeni hedefleri Zepa ve Goradze'ye doğru yollarına devam ediyorlar.

Hürriyet cephede

15 HAZİRAN'da Bosna Hükümet Ordusu'nun başlattığı Saraybosna'yı kurtarma operasyonundan bu yana, Boşnak genel kurmayı dünyada ilk defa Hürriyet'in cepheye girmesine izin verdi. Yabancı gazetecilere Sırp casusu gözüyle bakan Boşnak güvenlik güçleri, Türk gazetecilere ayrıcalık tanıyarak, en gizli cephelerinin kapılarını açtı.

● ÇUKURLARDA UYUYORLAR

Mraviçe cephesi bitişiğinde 300 nüfuslu bir köy bulunuyordu. Halk bomba saldırılarına alışmış ve kendisini koruma önlemlerini öğrenmişti. Geceleri bodrum katlarında veya çukurlarda uyuyorlardı. İnsani yardım, en son iki ay önce gelmiş ve aile başına 1 kilo yağ ve 1.5 kilo un dağıtılmıştı. Tarlaları ses yapmasın diye elle sürüyor, orakla biçiyorlardı.

● SIRPLAR 40 METRE ÖTEMİZDE

Tepedeki eski Osmanlı kalesinin hakim olduğu Tesanj, savaş başlayınca dokuz ay Sırpların kuşatması altında kalmıştı. Yoğun bombalı saldırılar yüzünden sivil halktan ve özellikle çocuklardan çok ölen olmuştu. Sırplar, kasabayı bir türlü ele geçiremedikleri için buradaki Boşnak askerine **"Çetin ceviz"** lakabı takılmıştı. Cepheyi gezerken Sırp mevzilerine bazen 30-40 metre yaklaştık. Tepeden Sırp şehri Doboj'u izleyebiliyorduk.

Arkadaşımız Faruk Zabcı'ya mevzilerini gezdiren Boşnak komutanlar, Türkiye'nin ambargoyu delerek, kendilerine silah vermesini istediler.

● SİLAH LAZIM Sırp çocukların yüzdüğü nehir, Müslümanlarla Sırpların arasında sınır çiziyordu. Mevzilerde hareket ederken hiç ses yapmamaya çalışıyorduk. Yoksa bir snayper atışına kurban gidebilirdik. Ailesi Doboj'da yaşadığı için resim çektirmekten kaçınan cephe komutanı, **"Türkiye ambargoyu dinlemesin, tek başına hareket ederek bize silah temin etsin. Bize asker değil, silah lazım"** diyordu.

Radikal İs... Paris'te

CEZAYİR'de yönetime karşı silahlı mücadele veren İslami Selamet Cephesi'nin (FİS) önde gelen liderlerinden **Abdülbaki Sahraoui** Paris'te camide dua ederken öldürüldü. 85 yaşındaki dini liderin Cezayir yönetimi ve Fransa'yla diyalogdan yana ılımlı görüşler savunduğu, bu nedenle FİS'in askeri kanadı Silahlı İslami Grup (GİA) liderlerini kızdırdığı biliniyor. Ilımlı dini lider, bu grubun 7 kişilik kara listesinde bulunuyordu. Fransız polisini alarma geçiren suikast önceki gün Paris'in kuzeyindeki bir camide gerçek- leştirildi. Görgü tanıklarının ifadesine göre, ellerinde susturuculu silahlar bulunan Afrika

İslami S...
liderlerinden ...

EK-14. HÜRRİYET Gazetesi 14 Temmuz 1995/ Manşet

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

14 Temmuz 1995 Cuma

Kurucusu: Sedat Simavi 1896-1953

Apo'nun ayetleri

ihanetin fotoğrafı

Güvenli bölge Srebrenica'da kadın, çocuk, yaşlı on binlerce Boşnak'ı Sırplara teslim eden BM komutanı, utanmadan Sırp komutanla şampanya patlattı.

BM komutanının insanlık ayıbı

Etnik arındırma yapıyorlar

Erkekleri kamplara kapattılar

Kadın ve kızlara tecavüz

Ankara, Batı'yı daha cesur olmaya çağırdı

TEK KURTULUŞ ÖLÜMDE

UTANMAZLARA BAKIN

Gali: Gorazde ve Zepa'yı da koruyamayız

Müslüman kardeşlerimiz

Silahsız operasyon

İŞTE BASKIN ANI

Baba'nın memleketinde büyük çamur felaketi

Wall Street Chirac'ın Türkiye'ye desteğini övdü

Anayasa askıdan indiriliyor

Sezen, safra spazmı geçirdi

BETİL BÖYLE KURTULDU

Nikotin uyuşturucu sayıldı

Yatırımcıya öneriler (I)

GÜNÜN YAZISI

Oktay EKŞİ

Ha gayret... Az kaldı

POLİTİKA

Avrupa'ya sürpriz başvuru

Ertuğrul ÖZKÖK

Müdürün misafir telaşı ölüm getirdi

BUGÜN BİL - BUL KAZAN BULMACA SAYFASI KELEBEK'TE · YARIN TELESKOP - SİNEMASKOP HÜRRİYET'LE BİRLİKTE

EK-15. HÜRRİYET Gazetesi 14 Temmuz 1995

16 Hürriyet Dünya

İşte, BM Sırp işbirliği

MAHŞER ALANI

NATO'ya etnik temizliği kınattıramadık

Ankara'dan Bosna feryadı

Gali, Sırplara yeni hedef gösterdi

Nikotin uyuşturucu kapsamına giriyor

Parlamenterin karısı elçilik bastı

Postacının AIDS korkusu

CIA teröre karşı örgütleniyor

EK-16. HÜRRİYET Gazetesi 15 Temmuz 1995/ Manşet

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

15 Temmuz 1995 Cumartesi

Kurucusu: Sedat Simavi 1896-1953

Kadınlar yollarda intihar ediyorlar

Çamurda boğuldular

Isparta'nın Senirkent İlçesi'nde 3 metre yüksekliğindeki çamur seli, 15'i çocuk 39 kişiyi yuttu. 40 kişi yaralandı. Korkunç sel yüzlerce evi yıkıp sürükledi.

Dev kaya yuvarlandı

Lav gibi çamur aktı

Sürüklenen insanlar

İmdat feryatları

Mevlit dinlerken öldüler

Isparta'da alarm

● Yazısı 21. sayfada

ASKERLER KURTARMA ÇALIŞMALARINDA

Kucağında bebeği ile 500 metre sürüklendi

17 SAAT ÖLÜMLE PENÇELEŞTİ

TELEFON

HER ŞEY ÇAMUR ALTINDA

SEL KASABAYI OYDU

Gazetelerin tiraj durumu

HÜRRİYET	Sabah	Milliyet
755.328	711.337	525.401

8-14 Temmuz 1995 dönemi Hürriyet, Sabah ve Milliyet gazetelerinin net satışları

BUGÜN - TELESKOP VE HÜRRİYET TATİL · YARIN - SHOW VE HÜRRİYET PAZAR · BAYİNİZDEN İSTEYİNİZ

EK-17. HÜRRİYET Gazetesi 15 Temmuz 1995

Yollarda intihar ediyorlar

İNSAN SELİ

ETNİK TEMİZLİK TAMAM

Türkiye'den Bosna Hersek'e tıbbi yardım

Fransa'dan Bosna ültimatomu

ÖLDÜREN YALNIZLIK

MODERN ZAMANLAR

HADİ ULUENGİN

Marks beraat etti mi?

ABD'de Kıbrıs zirvesi

Türk F-16'ları Kıbrıs semasında

Maddenin 4. hali bulundu

EK-18. HÜRRİYET Gazetesi 16 Temmuz 1995/ Manşet

Hürriyet

İsmet Paşa şah dedi

Doğu'ya 25 trilyon

Hükümet, terörle mücadeleden sonra, bu kez de, dev ekonomik kalkınma paketini açarak, Doğu ve Güneydoğu'daki "ikinci savaşı"nı resmen başlattı.

Bölgeye para yağacak

20 trilyonluk yatırım

Doğuda iş kurmak isteyenlere yardım

2 bankadan 2.5 trilyon

Çiller: Başaracağız

Çetin de katıldı

Toplu çiftlikler

Köylerine dönüyorlar

Olağanüstü Valimiz

Yüzsüzler yarın açıklanıyor

Gali korkusu

BM Genel Sekreteri Butros Gali'nin salı günü başlayacak Türkiye ziyareti sırasında bazı çevrelerin olay çıkarmasından endişe ediliyor.

İstenmeyen adam

20 bin erkek kayıp

BOŞNAK KADINLARIN GÖZYAŞLARI DİNMİYOR

Türkiye de artık Internet'te

Papua Yeni Gine parası TL'den itibarlı

ESRA - HAKAN EL ELE

Torino'lu Hakan Esra'ya kavuştu

GÜNÜN YAZISI

Oktay Ekşi

Müjde çok da sonucu bilen yok...

Yılmaz: 300 oy çıkmazsa Anayasa tehlikeye girer

Karasu, törensiz toprağa verildi

MUCİZE

ÇEYİZ SANDIĞI KURTARDI

BUGÜN İKİNCİ GAZETENİZ HÜRRİYET PAZAR VE PAZAR KEYFİNİZ SHOW DERGİSİNİ BAYİNİZDEN İSTEYİNİZ

EK-19. HÜRRİYET Gazetesi 16 Temmuz 1995

Hürriyet

Dünya

Sanat

Bosna'da 20 bin kayıp

■ Srebrenica'dan Tuzla'ya ulaşan Boşnak kadınlar, Sırpların alıp götürdüğü eşleri ve çocukları için ağlıyor. Kimse iki gün içinde ortadan kaybolan 20 bin kişiye ne olduğunu bilmiyor. Boşnak göçmenler, yol boyunca yığınlar halinde erkek cesetleri gördüklerini söylediler. Kadınlara tecavüz eden Sırplar, erkekleri katlediyorlar.

SIRP zulmünün göçe zorladığı binlerce Srebrenicalı Boşnak kadın, eşlerini, çocuklarını alıp götüren Sırplara, lanet yağdırıyor. Tuzla'ya gelen 19 bin göçmenin arasında sadece birkaç tane erkek var. Yaşları 16'dan büyük yaklaşık 20 bin Srebrenicalı erkeğin nereye götürüldüğünü kimse bilmiyor.

Tuzla'da konuştuğumuz göçmenler, yol boyunca erkeklere ait ceset kümeleri gördüklerini söylediler. Erkeklerin bir kısmının da gerilla savaşı yapmak üzere dağa çıktıkları sanılıyor.

Yol boyunca işkence, tecavüz gibi iğrenç muamelelere maruz kalan Boşnak kadınlarda, sanki yaşama isteği kalmamış gibi. Sorularımızı sadece hıçkırık ve gözyaşlarıyla cevap veren genç kadın ve kızlar, acılarını, yüzlerini, büyüklerinin göğsüne saklayarak bastırmaya çalışıyorlar. Mültecilerin büyük bir kısmı kent çevresindeki çadırlara ve spor salonuna yerleştirildi. Havaalanına da çadırlar kuruldu. Ancak su ve yiyecek sıkıntısı had safhada. Su ihtiyaçlarını dere ve kuyulardan sağlayan Boşnaklar arasında, başta dizanteri olmak üzere bulaşıcı hastalıkların yayılmasından korkuluyor.

Tuzla'ya ulaşan mültecilerin çoğunluğunu yaşlılar, kadınlar ve çocuklar oluşturuyor. Ayakta zorlukla durabilen 90'lık nine, binlerce Boşnak göçmenden sadece biriydi. Ağlamaklı yaşlı kadın, arkadaşımız Faruk Zabcı'ya, "Koca ömrümde böyle zulüm görmedim" dedi.

ZEPA DÜŞMEK ÜZERE

Srebrenica'dan sonra Sırplar şimdi de 16 bin kişinin yaşadığı güvenli bölge Zepa'yı top ateşine tutmaya başladılar. Zepa'dan imdat çağrıları yükseliyor. Telekonferans sistemiyle Zepa'nın feryadını dünyaya duyurmaya çalışan Dr. **Bekir Heljic**, **"Srebrenica'da yaşanan katliamın Zepa'ya sirayet etmemesi için birşeyler yapın. Srebrenica cehennemi Zepa'da yaşanmak üzere"** dedi. Zepa Belediye Başkanı **Mehmet Hajric** de, **"Zepa çevresindeki saldırganlar için NATO operasyonu istiyoruz. BM'nin Acil Müdahale Gücü'nü göndererek, Zepa'da Sırp merhametine terk edilen sivilleri korumalarını istiyoruz"** dedi. Zepa'daki Bosna hükümet askerleri, Ukraynalı BM askerlerine ait üsleri basarak, BM'ye ait üç silahlı zırhlı araca el koydular. Kentte bulunan yaklaşık 100 Ukraynalı askerin kenti korumasına imkansız olarak bakılıyor. Tuzla şimdiden Zepa'dan gelecek mültecileri beklemeye başladı. Srebrenica ve Zepa'dan sonra Sırpların Gorazde'ye yöneleceği sanılıyor, çünkü Sırpların Sırbistan sınırına yakın bu üç bölgeyi ele geçirmesi halinde Bosnalı Sırpların topraklarının büyük bir bölümü Sırbistanla birleşecek ve Büyük Sırbistan hayaline bir adım daha yaklaşılmış olacak.

Faruk ZABCI / TUZLA

Fransa nutuk atmasın

FRANSA'nın, Batı ülkelerine **"Ya Sırpları durduralım ya da çekilelim"** diye Batı ülkelerine ültimatom üzerine ültimatom vermesi, Sırplara karşı askeri operasyona isteksiz olan Londra ile Paris'i ağız kavgasına soktu.

İngiltere Dışişleri Bakanı **Malcolm Rifkind**, dün Fransa Cumhurbaşkanı **Jacques Chirac**'ın çok güzel sözler söylediğini ancak, elle tutulur bir öneri getirmediğini söyledi. Fransa'yı nutuk atmakla suçlayan **Rifkind**, **"Cumhurbaşkanı Chirac oldukça fazla şahince sözler söyledi. Onun sözlerine biz de katılıyoruz. Nutuk atmak bir işe yaramıyor. Fransa askeri operasyonlar ile Srebrenica'nın geri alınıp Zepa'nın kurtarılabileceğine inanıyorsa, Fransız askerleri buyursun yürüsün. Önemli olan söz söylemek değil, yapmaktır"** dedi.

Balkanlar'daki yeni Yahudiler Boşnaklar

DİPNOT
FERAİ TINÇ

TÜYLER ürpertici sahnelerle dolu İkinci Dünya Savaşı filmlerini karanlık sinema salonlarının rahat koltuklarına gömülerek, bir daha hiç yaşanmayacağı güvencesiyle seyrederken, 20'nci yüzyılın ilk yarısındaki cinayetlerin yeni bir yüzyıla girerken tekrarlanacağını asla aklıma getirmezdim.

Bosna'ya kadar.

Birleşmiş Milletler'in 50'nci kuruluş yıldönümünün ışıltılı kutlama törenlerinin hemen ardından Sırplar etnik temizlik başlattılar.

VARŞOVA GETTOSU GİBİ

SREBRENİCA Güvenli Bölgesi ile 1943 Varşova Gettosu'nun ne farkı var?

Hitler de, kamyonlara doldurup Treblinka kampına götürdüğü Polonya'daki Yahudileri Varşova gettosunda toplamamış mıydı?

BM'nin, Boşnakları Sırp kuşatması altındaki güvenli bölgelerde topladığı gibi.

Müslüman gettosu Srebrenica'nın da kaderi, 56 bin Yahudi'nin, 28 gün süren direniş sonucu katledildiği Varşova gettosununki gibi oldu.

O zaman da katliamı kimse önleyememişti, şimdi de.

Ölülerinin fısıltıları kimsenin umurunda değil. Dün de değildi, bugün de değil.

Tarihten ders alınmayacaksa eğer, neden bu kadar çok İkinci Dünya Savaşı filmi çevrildi? Bunca roman, araştırma, tartışma neden?

Neden, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar ve onlara ödenen milyarlarca dolar?

***

BOŞNAKLARA SİLAH

GEÇENLERDE bir dostum telefon etti ve "Bosna'da ne oluyor? Lütfen derli toplu bir yazı [illegible]" dedi.

Bosna'da ne oldu?

Bosna Savaşı'nın patlak [illegible] sinden sonra üç yıl içinde, [illegible] tek bir şey oldu. Bosna'daki [illegible] liyetçi Sırplar, Belgrad'a [illegible] yadılar ve bağımsız Bosna [illegible] çoğunluğu Müslüman, Sırp ve Hırvat Bosna halkını kırdılar.

Çaresiz kaldık.

Diplomatik girişimlerin ardı [illegible] kesilmedi, hiçbir işe yaramayan [illegible] züm planları hazırlandı.

Bunlar yapılması gereken [illegible] biçimde ortaya çıkmasına yaradı.

Yapılacak tek şey var, o da [illegible] bargonun sadece Boşnaklar için [illegible] dırılması ve ihtiyaçları olan ağır [illegible] ların Boşnaklara gönderilmesi.

Sırplar Zepa'ya saldırıyor. [illegible] Gorazde, Tuzla ve Saraybosna [illegible] Orada halk sadece Sırpların [illegible] bir de üstelik kendilerini koruma için geldiği söylenen Birleşmiş Milletler'in kuşatması altında. BM, Sırpların etnik temizliğine engel olamıyor ama, Boşnaklara silah gitmesine [illegible] gel oluyor.

Kısaca söylemek gerekirse Bosna'da tarih tekerrür ediyor. Dün Avrupa'da Yahudilerin yaşadıklarını bugün Bosnalı Müslümanlar yaşıyor.

Biz de, güvenli olduğunu sandığımız evlerimizin sıcak koltuklarında televizyonlarımızdan Bosna dramını izliyoruz.

Bu dramın açtığı yaraların bedelini hepimizin ödeyeceği bilincinden uzak... Aynı olayların bizim de başımıza gelebileceği duyarlılığından yoksun...

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	: USLU Aida
Uyruğu	: T.C.
Doğum tarihi ve yeri	: 21.03.1979. Novi Pazar
Medeni hali	: Evli
Telefon	: 0531 308 91 29
Faks	: …………………
e-mail	:aidauslu@gmail.com

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet tarihi**
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/Gazetecilik	2014.
Yüksek lisans	Belgrad Üniversitesi/Türk Dili ve Edebiyatı	2011.
Lisans	Belgrad Üniversitesi/Türk Dili ve Edebiyatı	2003.
Lise	Gimnazija u Novom Pazaru	1998.

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
…………	…………….	…………………..

Yabancı Dil

Boşnakça, Sırpça, Hırvatça, İnglizce

Hobiler

Yüzme, Kayak, Kitap okuma

GAZİ GELECEKTİR...